

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ ROČNÍK

4

Determinanty činnosti velitelů a štábů v ozbrojeném zápase

Jednou ze základních teoretických myšlenek dialektickomaterialistického pojetí světa je teze o všeobecné souvislosti a vzájemné podmíněnosti přírodních a sociálních jevů a procesů.

V oblasti společenského vývoje nastoluje tato teze nejednu otázku. Jde např. o problém, jaké faktory a podmínky podmiňují, determinují, určují dějinný vývoj; zda jej determinují absolutně, beze zbytku činitelé objektivní, nezávislé na vědomí a vůli lidí, nebo naopak jej determinují jen relativně, částečně; jak se slučuje s uznáním dějinného determinismu současně uznání svobody rozhodování, volby a jednání člověka; jaký vliv mají determinující faktory na míru svobody člověka; zda i člověk sám je jednou z determinant dějinného vývoje; zda ho determinují jen vnější okolní vlivy, popřípadě také podléhá své vlastní autodeterminaci, samodeterminaci.

Zodpovězení těchto otázek zakladateli vědeckého komunismu má svou neoddiskutovatelnou relevanci i pro pochopení takového sociálně politického historického jevu jakým je válka a pro pochopení úlohy člověka ve válce.

Objasnit determinaci rozhodování a jednání lidí i dějinného vývoje patří k nejnáročnějším teoretickým problémům, neboť vyžaduje objasnit vzájemné vztahy mezi objektivními podmínkami činnosti člověka a reálnou cílevědomou praktickou aktivitou lidí a sociálních kolektivů.

Základem marxistického pojetí dějinného determinismu je Marxova myšlenka o určující úloze způsobu výroby v životě společnosti. V „Předmluvě ke kritice politické ekonomie“ Marx v této souvislosti uvádí: „Ve společenské výrobě svého života vstupují lidé do určitých, nutných, na své vůli nezávislých vztahů, výrobních vztahů, které odpovídají určitému vývojovému stupni jejich materiálních výrobních sil. Souhrn všech těchto výrobních vztahů tvoří ekonomickou strukturu společnosti, reálnou základnu, nad níž se zvedá právní a politická nadstavba, které odpovídají určité formy společenského vědomí. Způsob výroby materiálního života podmiňuje sociální, politický a duchovní životní proces vůbec. Bytí lidí není určováno jejich vědomím, nýbrž naopak, jejich vědomí je určováno jejich společenským bytím.“ (Marx, K.—Engels, B.: Předmluva ke kritice politické ekonomie. Vybrané spisy, sv. I., Praha 1950, s. 370.)

Marxismus-leninismus chápe společenský pohyb jako „přírodně historický proces, řízený zákony, které nejen nezávisí na vůli, vědomí a úmyslech lidí, nýbrž naopak samy jejich vůli, vědomí a úmysly určují...“ (Marx, K.: Kapitál, sv. I, Praha 1953, s. 29.)

Marxistická teze o „dějinách jako přírodně historickém procesu“ v sobě skrývá mj. uznání existence determinovanosti lidí při tvorbě dějin a historických událostí.

Dešifrování myšlenkové syntézy o dě-

jiných jako „přírodně historickém procesu“, můžeme vyjádřit výpovědi, že v dějinách působí objektivní, na lidském vědomí a vůli nezávislé zákonitosti, do jisté míry obdobné jako je tomu v přírodě. Kromě toho v dějinách působí i lidé, sociální kolektivy, nadání vědomím a nic se tu neděje bez chtěního cíle. Navíc zákony společenského vývoje, na rozdíl od přírodních zákonů, prosazují se výlučně prostřednictvím činností lidí.

Totéž platí pro dějiny v jejich totalitě, plně se vztahuje i na každý jednotlivý sociální jev. V tomto smyslu musíme i válku chápat jako specifický případ „přírodně historického procesu“.

Marx a Engels, kteří vycházejí z poznání, že: „Lidé sami dělají své dějiny...“ (Engels, B.: *Dopis H. Starkenburgovi*. Marx—Engels, *Vybrané dopisy*, Praha 1952, s. 421.), že lidé jsou „autory a herci svého dramatu“ (Marx, K.: *Bída filosofie*, Praha 1950, s. 105.), současně ve svých studiích objasňují složitost, která tvorbu dějin člověkem a společenskými třídami a skupinami provází.

Vzhledem k tomu, že nikdo lépe neobjasnil onen „mechanismus“ tvorby lidských dějin, než oni sami, uveďme alespoň jeden výňatek z jejich prací: „...dějiny vývoje společnosti“, připomíná Engels, „se v jednom bodě podstatně liší od dějin vývoje přírody. V přírodě — pokud nepřehlédíme ke zpětnému působení lidí na přírodu — působí na sebe jako nevědomé, slepé síly, v jejichž vzájemném působení se uplatňuje obecný zákon. V ničem, co se děje — ani v nesčetných zdánlivých nahodilostech, které se jeví na povrchu, ani v konečných výsledcích, které potvrzují zákonitost uvnitř těchto nahodilostí — se neděje nic jako chtění, vědomý cíl. Naproti tomu v dějinách společnosti jsou jednatelstvími činiteli lidé nadání vědomím, jednatelství s rozvahou nebo pod vlivem vášně, usilující o určité cíle; nic se tu neděje bez vědomého úmyslu, bez chtěního cíle. Ale tento rozdíl, ačkoli je důležitý pro zkoumání dějin, zejména jednotlivých epoch a událostí, nemůže nic změnit na skutečnosti, že běh dějin je ovládnut vnitřními obecnými zákony. Neboť i zde, přes vědomě chtění cíle všech jednotlivců, na povrchu vcelku zdánlivě panuje náhoda. Chtění se uskutečňuje jen zřídka; ve většině případů se mnohé chtění cíle navzájem kříží a střetávají nebo jsou už předem neuskutečnitelné, nebo se nedostává prostředků k jejich provedení. Tak vedou srážky nesčetných jednotlivých vůlí a jednotlivých jednání v oblasti dějin ke stavu, který je zcela analogický stavu panujícímu ve nevědomé přírodě. Cí-

le jednání jsou chtění, ale výsledky, které skutečně z těchto jednání vyplývají, jsou nechtění, nebo pokud zpočátku chtění cíli zdánlivě přece odpovídají, mají nakonec zcela jiné následky, než chtění. Zdá se tedy, že také v historických událostech vládne vcelku nahodilost. I když ale na povrchu hraje úlohu náhoda, je vždy podrobena skrytým vnitřním zákonům a jde jen o to, tyto zákony objevit. Ať už dějiny dopadají tak či onak, lidé je dělají tím, že každý sleduje vlastní, vědomě chtění cíle, a výslednice těchto mnoha vůlí působících různými směry a jejich rozmanitých účinků na vnější svět jsou právě dějiny.“ (Engels, B.: *Ludvík Feuerbach a vyústění klasické německé filosofie*. Marx—Engels, *Spisy*, sv. 21. Praha 1967, s. 326—327.)

Každá společenskopraktická aktivita člověka i sociálních kolektivů se vždy realizuje v určitých časově prostorových přírodních i konkrétně historických sociálních podmínkách. Toto zjištění se bez zbyteku vztahuje i na aktivitu lidí ve válečném střetnutí.

Akteři ozbrojeného zápasu — velitelé, štáby, bojující jednotky atp., jsou ve své řídicí, rozhodovací i realizační výkonné činnosti determinovány v podstatě determinujícími činiteli dvojího druhu: za prvé determinujícími faktory přírodní povahy a za druhé sociální povahy.

Determinanty přírodního charakteru, které podmiňují rozhodování a jednání lidí v ozbrojeném zápase, dělíme na ty, které mají povahu „přírody mimo nás“ a dále na ty, které mají povahu „přírody v nás“ samotných.

Determinující činitelé „přírody mimo nás“ představuje především geografické, zeměpisné prostředí, v němž se odehrává bojová činnost — boje, operace, sražení; dále pak klimatické přírodní podmínky jako je např. meteorologická situace, roční období, denní a noční doba, časové limity, v nichž se bojová činnost uskutečňuje, a které musí velitelé, štáby a vojska brát v úvahu při rozhodování, řízení i vlastním vedení bojových akcí.

Nahlédneme-li do historie válek, bojů, operací a sražení, najdeme v nich nejdnu zasvěcenou analýzu determinující, podmiňující, možnosti vytvářející i možnosti limitující úlohy přírodních podmínek. Avšak i z mírové, neválečné vojskové praxe, z taktických cvičení mají velitelé a štáby i vojska bezprostřední zkušenosti s determinující úlohou přírodních, geografických, klimatických a jiných podmínek. Ty výrazně ovlivňují jejich rozhodnutí o stanovení hlavních a vedlejších směrů útoku, klíčovými místech obrany, stanovení bojových

úkolů jednotkám, o použití jednotlivých druhů ozbrojených sil a druhů vojsk atp.

V tomto smyslu jistě naše úvaha o přírodních determinantách rozsah jejich zobečnění zkušeností nijak nerozšiřuje a ani si to neklade za svůj cíl. Jde spíše o připomenutí, zdánlivě banálního faktu, jímž je úloha přírodních jevů a procesů v takovém sociálně konfliktním jevu, jakým je válka a o ukázání místa a úlohy přírodních jevů a procesů mezi dalšími, podmiňujícími činiteli sociální povahy, které ve vztahu k přírodním podmínkám hrají určující úlohu ve válce.

V našem rozhodování a jednání však nejsme determinováni jenom „vnější přírodou“, ale i „přírodou vnitřní“, přírodou v nás samotných. Jde o takové činitele, jako jsou naše biologické, fyzické a psychické, zděděné či vypěstované předpoklady, schopnosti a možnosti, které se projevují ve stupni fyzické a psychické zdatnosti, odolnosti, zdravotním stavu atp. To ve svém souhrnu rovněž v podstatné míře ovlivňuje podíl lidí na plnění bojových úkolů.

Jakkoli je vliv přírodních determinujících faktorů ve válce závažný a nezanedbatelný, nepřisuzujeme přírodní determinaci ve válce určující, rozhodující úlohu.

Rozhodující úloha ve válce připadá determinujícím činitelům sociální povahy. Vyplývá to ze samotné povahy války, která představuje třídní konfliktní interakci, v níž jsou aktivizovány a využívány všechny síly a prostředky k dosažení konečného vítězství nad protivníkem.

Sociální determinanty války můžeme rozdělit na činitele ekonomické, politické, vojenské, vědeckotechnické a ideologicko-kulturní.

Ze sociálních determinujících činitelů, které provázejí každou válku, musíme vyzvednout jednak determinanty obecné sociální povahy (např. charakter sociálně ekonomického zřízení státu či koalice zemí angažovaných ve válce; sociálně politické a sociálně ekonomické cíle, které sledují válčící strany), jednak determinanty specifiky vojenské povahy (např. materiálně technická základna bojujících armád; množství, kvalita a struktura ozbrojených sil a druhů vojsk; morálně politická vojskoodborná připravenost, pohotovost a akceschopnost armády; organizační schopnosti velitelského sboru atp.).

Uvažovat o dějinném determinismu ve vztahu k válce můžeme ve dvou rozličných rovinách. První rovina úvah se vztahuje k determinovanosti vzniku války jako sociálně politického jevu. Druhou rovinu představuje problematika determinovanosti

vlastního průběhu a výsledků válečného zápasu.

Pokud jde o determinanty, které vyvolávají v život války, marxisticko-leninská teorie je spatřuje nikoli v mimospoločenských přírodních a biologických činitelích, ale prvořadě v určitých sociálně ekonomických poměrech, příznačných pro třídně antagonistické společensko-ekonomické formace.

Při akceptování sociální determinovanosti vzniku válek musíme rozlišit primární determinovanost války ekonomickými příčinami a sekundární determinovanost války politikou, jakožto koncentrovaným výrazem ekonomiky, přesněji ekonomických zájmů určitých společenských tříd, které využívají války jako jednoho z krajních, výjimečných prostředků politiky.

Nepoměrně rozsáhlejší a složitější problematiku představuje zkoumání a objasňování determinant, které působí v průběhu války. Proto svou pozornost soustředíme především tímto směrem.

Pokud jde o sociální determinující činitele, s nimiž je nutné počítat při plánování, rozhodování a řízení ozbrojeného zápasu, potom na prvním místě připomínám determinanty sociálně ekonomické povahy.

Engels na základě studia dějin vojensství a válek formuloval myšlenku, která má charakter objektivního zákona: „... celá organizace armád a jejich způsob vedení boje a tedy i vítězství a porážka jsou závislé na materiálních, to jest ekonomických podmínkách...“ (Engels, B.: Anti Dühring. Marx—Engels, Spisy, sv. 20, Praha 1966, s. 177.)

Sociálně ekonomické determinanty, které vytvářejí prostor pro subjektivní činnost aktérů války a současně limitují jejich rozhodování a jednání v ozbrojeném zápasu, představují ekonomické možnosti země či vojskopolitické koalice. Do nich mj. zahrnujeme odvětvovou strukturu národního hospodářství, zdroje pracovních sil, surovinové a energetické zdroje, výrobní kapacitu průmyslu, zemědělství, rozvoj dopravy a služeb, vědeckotechnickou úroveň rozvoje výrobních sil, technologii výrobních procesů, objem a strukturu průmyslové a zemědělské produkce, úroveň společenské produktivity práce, objem národního důchodu, jeho rozdělování a užití atp.

Další významné determinující činitele soudobých válek představují faktory vědeckotechnické povahy. Již v letech intervenční a občanské války Lenin upozorňoval, že pouhé nadšení pro vedení války nestačí, že: „Bez vědy se moderní armáda vybudovat nedá.“ (Lenin, V. I.: Referát na I. všeruském sjezdu pracujících kozáků

1. března 1920. Spisy, sv. 30, Praha 1955, s. 400.) Tím naléhavěji platí tento závěr v současnosti.

Vědeckotechnické podmínky, které determinují vojenský, včetně soudobých válek, představují dnes složitou, bohatě strukturovanou množinu prvků. Do ní zahrnujeme vědeckotechnickou a experimentální základnu společnosti — její materiální, věcnou i кадровou, lidskou složku; výsledky vědeckotechnického poznání objektivizované, zpředmětněné ve výrobní, dopravní, spojovací, vojenské aj. technice; úroveň výrobních technologických procesů; stupeň vědecké úrovně řízení společenských procesů; vědeckotechnickou úroveň obyvatelstva — výrobců i uživatelů techniky aj.

Další skupinu sociálních determinujících činitelů, které působí ve válce, představuje morálně politický faktor armády a lidu, někdy též nazývaný morálním duchem armády a lidu. O jeho významu a vlivu na průběh a výsledek války svého času Lenin napsal: „V každé válce je nakonec vítězství podmíněno morálním stavem mas, které na bojištích prolévají krev.“ (Lenin, V. I.: Spisy, sv. 31, Praha 1955, s. 131–132.)

„Morální faktor tvoří souhrn duchovních kvalit lidových mas, stupeň jejich chápání těch cílů a úkolů, v jejichž jméno jednají a jejich schopnost dát své síly pro vítězství věci za kterou bojují. Morální faktor je stav ducha bojujících mas, jejich odhodlání zápasit, překonávat rozličné těžkosti a nejkřutější zkoušky pro dosažení vítězství.“ (Iljin, S. K.: Morální faktor v soudobé válce, Praha 1971, s. 9–10.)

V neposlední řadě průběh a výsledek války, rozhodování a jednání účastníků války determinují činitele specificky vojenské. Mezi ně obvykle zahrnujeme např. množství, kvalitu a strukturu ozbrojených sil; výzbroj a technické vybavení ozbrojených sil a druhů vojsk; politickou, vojenskoodbornou připravenost velitelského sboru; vycvičenost; připravenost a bojové kvality vojsk aj.

Jestliže jsem na jiném místě připomínal zkušenosti velitelů a štábů s příznivým i negativním, záporným vlivem přírodních podmínek na přijímání a realizaci přijatých rozhodnutí v bojové situaci, nejinak je tomu i v případě determinujících činitelů sociální povahy.

Nemusím jistě připomínat, že přijetí velitelského rozhodnutí, vydání bojového nařízení, bojového rozkazu nutně předpokládá analýzu stavu materiálně technického zabezpečení vojsk, stupně jejich vycvičenosti a připravenosti, fyzické, kul-

turně technické, morálně politické a psychologické připravenosti a odolnosti předřízených jednotek. Jsou to mj. právě tyto skutečnosti, které vytvářejí předpoklady pro stanovení rozsahu závažnosti i tempa plnění bojových úkolů.

Na první pohled by se mohlo zdát, že základní sociální determinující činitele — jako je např. ekonomický, vědeckotechnický a morálně politický potenciál státu, popřípadě spojenecké vojenskopolitické koalice — představují faktory, které podmiňují, limitují rozhodování a činnost pouze nejvyšších stupňů politického, státního, a v jeho rámci i vojenského řízení.

Není sporu o tom, že tomu tak ve skutečnosti je. Z toho však nemůžeme dělat závěr, že snad pro nižší stupně řízení a velení (taktického a operačního charakteru) se základní sociální determinanty vůbec netýkají, že pro rozhodovací, řídicí, velící subjekty na stupni útvaru, svazku, svazu mají určující, rozhodující význam jenom determinující faktory, představované konkrétním stavem zabezpečení vojsk — vojenskou technikou, municí, energetickými zdroji, výstrojí, proviantem; vědeckotechnickou úrovní prostředků vedení války; kulturně technickou vyspělostí aktérů ozbrojeného zápasu; morálně politickými kvalitami; fyzickou a psychickou odolností velení i řádových příslušníků armády.

I když mezi základními sociálními determinujícími faktory a specificky vojenskými determinujícími činiteli nemůžeme dělat rovnítko, nicméně mezi nimi navzájem existuje nejedna závislost a četné zprostředkování.

Materiálně technická základna, kterou disponuje armáda a kterou využívají velitelé, štáby, vojska v bojové činnosti, není ničím jiným, než projevem, výrazem, specifickým případem ekonomických a vědeckotechnických možností států či spojenecké koalice.

Nejinak je tomu i v případě připravenosti a vycvičenosti kulturně technické úrovně, organizačních schopností, morálně politického stavu velitelů, štábů i řádových příslušníků armády, které nejsou ničím jiným, než opět konkrétním projevem, přesněji strukturální částí celku, který představuje vědeckotechnický, kulturní a morálně politický potenciál země či koalice.

Proto v řídicí, rozhodovací a velící činnosti velitelů i štábů má nemalý význam jejich schopnost analyzovat, hodnotit a docenovat možné pozitivní, popřípadě negativní vlivy celkového stavu i vývoje základních sociálních determinujících činitelů ozbrojeného zápasu. Tento požadavek

musí uplatňovat nejen nejvyšší stupně vojenského řízení a velení, ale také velitelé a štáby nižších stupňů vojenského organismu.

Schopnost velitelů a štábů vytvářet si na základě dílčího, v našem případě specificky vojenského, parciálně sociálního, přiměřený celospolečenský obraz, a naopak z celku, z celospolečenského usuzovat o dílci, parciálním, tzn. vojenském, musíme považovat za nezbytnou složku výbavy každého řídicího pracovníka.

Při jakémkoli uvažování o přírodních a sociálních determinujících činitelích, které podmiňují a ovlivňují úlohu velení ve válce, musíme brát v úvahu nejen determinující vlivy na naší straně, ale i determinující vlivy na straně protivníka, nepřátelské bojující strany. Jak vlastní síly a prostředky, tak síly a prostředky nepřítelů determinují a ovlivňují totiž ve svém souhrnu naše rozhodování a jednání.

Vzhledem k tomu, že válka představuje třídně konfliktní násilnou interakci, vzájemné ozbrojené působení a ovlivňování, celý tento, beztak již náročný rozhodovací proces je navíc komplikován požadavkem zevrubně analyzovat výše uvedené jevy nejen na straně vlastních vojsk, ale i na straně protivníka.

Na tom, jak se velitelé a štáby vyrovnají s tímto požadavkem, nakolik vezmou v úvahu reálný vliv přírodních i sociálních (vlastních i protivnickových) determinujících vlivů, které usnadňují, popřípadě znesnadňují naši bojovou činnost, na tom jak se velení a vojskům podaří v praxi využít výhodných možností a vyloučit, popřípadě snížit úlohu činitelů, které zabraňují splnění předsevzatých cílů, na tom závisí úspěchy, ale i nezdary, vítězství i porážky v ozbrojeném zápase.

Jaký je vzájemný vztah a úloha determinujících činitelů na jedné straně a úlohy aktérů války, zvláště pak velitelů a štábů na straně druhé?

Objektivní determinující podmínky vytvářejí reálný rámec, prostor pro uskutečňování přijatých rozhodnutí velitelských orgánů. Všechny determinující vlivy rozšiřují a prohlubují svobodu rozhodování a jednání velitelů a štábů, současně však svobodě rozhodování a jednání kladou jisté relativně stabilní hranice, limity a meze.

Chceme-li všestranněji pochopit a objasnit proces rozhodování a jednání velitelů a štábů, zdaleka při tom nevystačíme jen s kauzální analýzou jejich činnosti, která zdůrazňuje především determinovat člověka, vlivy vnějšího světa. Jakkoli jsou významné, nejsou samy o sobě jedinými

determinantami, které působí na subjekt rozhodování.

Nemenší pozornost si zasluží i náležité zkoumání těch determinant, které mají svůj původ, základ v samotném subjektu rozhodování v jeho rozhodnutích, jednáních, činech.

Obvykle zapomínáme, že každý náš budoucí krok, rozhodnutí, jednání, čin je mimo jiné determinován, podmiňován našimi předcházejícími rozhodnutími a činy, které tím, že se staly součástí objektivní skutečnosti, začínají vystupovat samy v úloze nepominutelných determinujících činitelů.

V důsledku toho velitelé a štáby, kteří přijímají a zabezpečují rozhodnutí v konkrétní bojové situaci, nemohou ztratit ze zřetele požadavek, aby každým přijatým a uskutečněným rozhodnutím si vytvářeli příznivé podmínky pro každé další, nové, budoucí rozhodnutí, a nekomplikovali si neuváženými, polovičatými, popřípadě nesplněnými rozhodnutími situaci vlastní i situaci podřízených jednotek.

Velitel, který přijímá rozhodnutí, není totiž determinován jen přírodními a sociálními vlivy z vnějšku, ale i on sám je vůči sobě jednou z významných determinant. Jinými slovy, velitel ve své činnosti také autodeterminuje. Přitom musíme zdůraznit, že tato „sebedeterminace“ či „autodeterminace“ není absolutní, ale relativní, částečná, nemá nic společného s indeterminismem, nepopírá a nevyklučuje determinující vliv vnějších přírodních a sociálních činitelů a podmínek.

Rozvoj přírodovědního i společenského poznání a praxe nám neustále odhaluje další a další, často velmi subtilní závislosti mezi člověkem, jeho jednáním a okolním světem.

Tento fakt neznamená, že je subjekt rozhodování méně svobodný než předtím, kdy mu mnohé závislosti a determinující vlivy nebyly známy.

Měřítkem svobody rozhodování není nějaká „vysněná nezávislost“ na objektivních podmínkách, ale poznání a praktické ovládnutí těch či oněch zákonitostí člověkem.

Marxisticko-leninská koncepce determinismu odmítá představy o výlučné a jednostranné závislosti člověka a jeho činnosti na vnějších determinujících podmínkách. Vnější determinující vlivy se lomí přes člověka, jím přes jeho potřeby a zájmy, rozum, cit i vůli, vlastnosti i praktické postoje.

Velitel při rozhodování se nejen podrobují vnějším determinujícím vlivům,

ale klade jim i odpor, vzdoruje jim, modifikuje jejich působení.

Subjekt rozhodování není trpnou, pasivní, přizpůsobivou bytostí, ale bytostí předmětně činnou, tvořivou. Vystupuje vůči prostředí, v němž se nachází, s vlastními požadavky, potřebami, předsevzetími, které svým jednáním realizuje v objektivním světě.

Velitelé a štáby jsou nejen ve své činnosti determinováni přírodními a sociálními vlivy a činiteli, ale současně sami zpětně na tyto determinující faktory působí, ovlivňují je a přetvářejí.

Klíč k pochopení zdánlivého dilematu mezi determinovaností lidí v ozbrojeném zápasu a jejich relativně svobodnou činností mezi ovlivňováním lidí vnějšími podmínkami a přetvářením těchto podmínek lidmi spočívá ve společenské praxi.

Při vši determinaci konkrétními podmínkami bojové situace nejsou velitelé a štáby otrocky, jednostranně na těchto podmínkách závislé. Naopak svou praktickou aktivitou svou závislost na vnějším prostředí překonávají, dostávají se relativně „nad dané poměry“, současně se však dostávají do nových a nových závislostí, které jsou nuceni znovu a znovu prostřednictvím poznání a praxe překračovat a vymaňovat se z nich.

I pro činnost lidí v ozbrojeném zápasu mají závažný metodologický význam Marxova slova, podle nichž: „Dějiny nedělají nic, nemají žádné nesmírné bohatství a nestřetávají se v žádných bitvách. Ne dějiny, ale právě člověk je tím, kdo tvoří dějiny. Není to tak, že by „dějiny“ používaly člověka jako prostředku k dosažení svých cílů — jako by byly nějakou zvláštní osobou — ne, dějiny nejsou ničím jiným, než činností člověka, který sleduje své cíle.“ (Marx, K.—Engels B.: Svatá rodina. Marx—Engels. Spisy, sv. 2, Praha 1957, s. 111.)

Akteři ozbrojeného zápasu nejsou nikdy determinováni jen jedním izolovaně vzatým činitelem. Naopak jejich rozhodnutí, jednání, činy, jsou výsledkem poly-

determinace obtížně vyčíslitelného množství nejrůznějších shodně i protisměrně působících, vzájemně se posilujících i anulujících se, popřípadě křížících se vlivů. Jejich konečným výsledkem je zpravidla rozhodnutí, čin, popřípadě jeho důsledky.

Na tuto okolnost upozornil svého času B. Engels: „Děláme si své dějiny sami, avšak za prvé, za velmi určitých předpokladů a podmínek... Za druhé dějiny se dělají tak, že konečný výsledek vyplývá vždy z konfliktů mnoha jednotlivých vůlí, z nichž zase každá se stává takovou, jakou je působením spousty zvláštních životních podmínek.“ (Engels, B.: Dopis J. Blochovi. Marx—Engels. Vybrané dopisy, Praha 1957, s. 380.)

Marxisticko-leninské pojetí determinace jednání účastníků ozbrojeného zápasu považuje praktickou aktivitu velitelů, štábů i řadových vojáků za určující determinantu průběhu a vývoje ozbrojeného zápasu.

Marxisticko-leninský determinismus neodsuzuje lidi do postavení „figurek na šachovnici“, nepřisuzuje člověku úlohu trpného nástroje slepé nutnosti, nemá nic společného s absolutizací a neodvratným působením přírodních a sociálních zákonitostí, nevede lidi ke smířování se s danými poměry a situacemi.

Naopak v marxisticko-leninské koncepci determinismu má člověk, jeho tvořivá praktická aktivita nezastupitelné místo.

Vzhledem k tomu, že determinující vlivy v sociálních procesech, mezi něž nutně zahrnujeme i válku, nepůsobí mimo lidi, ale prostřednictvím jejich činnosti, platí i o ozbrojeném zápasu, o jeho průběhu a zakončení, že je především výsledkem materiální a duchovní aktivity velitelů, štábů i příslušníků armádní instituce, výsledkem střetu, konfrontace a vzájemné interakce lidí s určitými konkrétními přírodními a společenskými činiteli. S nimi je nutné ve veškeré praktické činnosti počítat.

Místo a úloha velitele při předvídání

Gnoseologický základ procesu předvídání spočívá v leninské teorii odrazu. Marxisticko-leninská teorie poznání vychází z toho, že vědomí je vlastní schopnost odrazu objektivní reality. Odraz však nechápe jako pasivní odraz, ale jako složitý proces, v němž se maximálně uplatňuje aktivita subjektu. Specifičnost marxisticko-leninské teorie poznání spočívá v tom, že odraz zkoumá jako vzájemné působení subjektu a objektu. Základ předvídání spočívá právě ve složitosti procesu odrážení objektivní reality.

Aktivita subjektu se projevuje jak v procesu subjektivního zmocňování se objektivní reality, tak i v další fázi, ve vytváření si obrazu současné, ale i budoucí skutečnosti. Fakt, že subjekt fixuje v daném obrazu určité neproměnné veličiny dané skutečnosti, jakož i to, že činí součástí tohoto obrazu i ideální představu (model, projekt) budoucí skutečnosti, zakládá gnoseologické východisko marxisticko-leninského chápání místa a úlohy předvídání v systému poznávání objektivní reality.

Pochopení podstaty předvídání by nebylo úplné, pokud bychom opoměli, že subjekt realizující tento proces je vždy vědomým, prakticky jednajícím, ale i sociálně determinovaným činitelem. Tím můžeme vysvětlit, proč předvídání může mít buď objektivní základ v reálných předpovědích, nebo být vyjádřeno ve formě nereálných utopických představ či falešných prognóz.

Z toho vyplývá, že jednou z důležitých součástí předvídání je **cílevědomost**. Je to dáno mj. tím, že kladení cílů, vytyčování cílů a snaha po jejich naplnění tvoří součást procesu odrazu a je tudíž jistým obecným rysem poznávací a přetvářecí činnosti člověka, společenské třídy, organizace i celé společnosti.

Požadavek předvídání vývoje bojové situace je do značné míry závislý na cíle-

vědomé činnosti velitele (štábu), tedy na tom, jaké cíle si velitel klade, resp. jaké cíle má splnit. Velitel přijetím zámyslu nebo rozhodnutí zcela záměrně sleduje určitý cíl a tomuto cíli podřizuje veškerou činnost. Proto dříve než přijme zámysl, vydá rozhodnutí, ideálně si představuje, jak bude pravděpodobně probíhat bojová situace, tj. předvídá její průběh a vývoj. Platí ovšem, že cíl jakožto předvídání výsledku dané bojové činnosti je vlastně ideální představou účinku, kterého chceme činností vojsk dosáhnout.

Proces předvídání předpokládá uvědomění si složitosti **subjektu-objektového vztahu**. Vývoj ozbrojeného zápasu chápeme jako složitý subjektu-objektový proces. Jde vlastně o řešení složitého antagonismu mezi protikladnými subjekty. Předvídání je tudíž předvídáním vývoje tohoto vztahu.

Velitel si musí velice dobře uvědomit, jakou úlohu při řešení tohoto vztahu on sám hraje. Nepřítel vůči veliteli nevystupuje jen jako objekt, ale i jako subjekt a stejně tak je tomu i opačně. Závisí mnoho na schopnosti, zkušenosti, odborné připravenosti, na stupni uvědomělosti a z ní vyplývající schopnosti splnit bojový úkol za nejsložitějších okolností. Je uměním velitele předvídát, do jaké míry a v jakém rozsahu má nepřítel dispozice.

Velitel, který se opírá o znalost objektivních zákonů společenského vývoje, vychází i v předvídání z faktu, že rozhodujícím subjektivním činitelem jsou vždy lidové masy. Na vědomí a vůli vojáků, štábů a podřízených velitelů, na jejich schopnosti uvědomit si význam války a ozbrojeného zápasu závisí i realizace konkrétních záměrů velitele. Předvídát z tohoto hlediska znamená ujasnit si, zda si vojáci a všichni podřízení uvědomují svou úlohu a odpovědnost v plánované bojové činnosti, zda a jak jsou připraveni své

úkoly splnit. Čím uvědomělejší je v tomto směru činnost vojáků a všech podřízených, tím větší předpoklady má velitel pro splnění svěřeného úkolu. Proto je mimořádně důležité, aby velitel při před-

vidání vývoje bojové situace si ujasnil, nakolik vojáci pochopili objektivní situaci i subjektivní záměr velitele a nakolik energicky jsou připraveni tento záměr realizovat.

Zákony a kategorie materialistické dialektiky — teoretický a metodologický základ předvídání ve vojenství

Pro vymezení místa a úlohy zákonů a kategorií v systému vědeckého předvídání je nezbytně nutné vyjít z obecně teoretické a metodologické funkce kategoriálního aparátu vůbec.

Teoreticky vycházíme z toho, že kategorie jsou subjektivním odrazem objektivní skutečnosti a že nám umožňují hlouběji zachytit podstatu daného jevu. Metodologicky nám kategorie slouží zejména jako nástroj zkoumání jevů a umožňují všestrannější a úplnější poznání dané skutečnosti. Z hlediska poznání tvoří kategorie jeho stupínky, jeho uzlové body. Kategoriální aparát materialistické dialektiky nám proto umožňuje založit proces poznání a tedy i předvídání na důsledně vědeckém základě.

Velitel je schopen pravdivěji a všestranněji poznávat danou skutečnost a předvídat její vývoj teprve tehdy, disponuje-li bohatým pojmovým aparátem a ovládá-li širokou síť kategorií, která mu slouží jako základ a východisko poznávání a předvídání ve vojenství. Můžeme říci, že efekt předvídání je přímo úměrný rozsahu kategoriální vybavenosti, jíž velitel disponuje. Čím přesněji a všestranněji dokáže velitel zachytit danou skutečnost, tím pravdivější a objektivnější bude obsah předpovědi.

Velitel, který stojí trvale před úkolem předvídat vývoj bojové situace, musí znát, co je v bojové situaci obecné a co specifické, co nutné a nahodilé, jaké jsou možnosti vývoje bojové situace a za jakých podmínek se tyto možnosti přemění v žádanou skutečnost apod.

Nerespektování metodologického významu kategorií — zejména kategorií materialistické dialektiky — v procesu předvídání může vést ke ztrátě orientace ve složité bojové činnosti. To značně komplikuje proces vědeckého předvídání, znehodnocuje jeho výsledky a za určitých okolností má negativní vliv na realizaci záměrů v praxi.

Bylo by proto velkým omylem redukovat problém předvídání jen na gnoseologický pojmový aparát, nebo dokonce popírat význam vlivu kategorií na předvídání. Bezprostředně či zprostředkovaně z filosofického hlediska vstupují do tohoto aparátu v podstatě všechny základní

kategorie marxistické filosofie. Významné místo zaujímají v procesu předvídání kategorie materialistické dialektiky. Na význam některých se pokusím poukázat.

Jednou z významných forem souvislosti je **kauzalita**. Poznání kauzálních vztahů je předpokladem úspěšné orientace v bojové činnosti.

Předvídání musí být založené na vědeckém, tj. dialekticko-materialistickém pojetí determinismu. Velitel je při předvídání determinován celou řadou přírodních i sociálních faktorů (např. geografickým, biologickým, ekonomickým, politickým, morálním, psychologickým apod.). Objektivní charakter těchto faktorů vyžaduje od velitele, aby si jejich determinující vliv plně uvědomil a v celém procesu poznávání bojové činnosti a tudíž i při předvídání jejího vývoje tuto realitu respektoval.

Smysl a cíl poznávání kauzálních vztahů ve vojenství spočívá ve využívání takto poznávaných vztahů při řešení úkolů praktické bojové činnosti. Velitelé předvídají mimo jiné proto, aby připravili sebe, štáby i vojska na předpokládaný vývoj bojové situace.

Při předvídání vývoje bojové situace je nezbytně nutné, aby velitel (štáb) důkladně a všestranně zhodnotil všechny druhy kauzálních souvislostí, se kterými se může setkat. Zejména jde o to předvídat, jaké vnitřní kauzální vztahy a souvislosti budou ovlivňovat vývoj bojové situace a v jakém poměru jsou k vnějším kauzálním vztahům, jaký je vztah mezi nimi.

Ve stejné rovině stojí požadavek předvídat vývoj ostatních druhů kauzálních vztahů, jako např. nutných a nahodilých, podstatných a nepodstatných, hlavních a vedlejších apod. Teprve souhrn a důkladné posouzení o zobecnění všech těchto kauzálních vazeb umožňuje předvídat reálně vývoj bojové situace. Je naprosto samozřejmé, že musí jít o reálné a všestranné posouzení konkrétních kauzálních vazeb (vojenskopolitických, vojenskostrategických, operačně taktických, morálně vlních, psychologických apod.), nikoli tedy abstraktní.

Proces předvídání souvisí velmi úzce s kategoriemi **nutnosti a svobody**. Vychá-

zíme obecně z teze, že předvídání rozšiřuje sféru svobody a tudíž i rozsah volby rozhodování. Existence objektivní nutnosti daná např. zákonitostmi války a ozbrojeného zápasu nevylučuje svobodu volby rozhodování velitele, ale naopak ji rozšiřuje. Plně platí slova B. Engelse o tom, že: „Svoboda vůle neznámá nic jiného, než schopnost rozhodovat se se znalostí věcí. Čím svobodnější je tedy soud člověka o určitém předmětu, s tím větší nutností je určen obsah tohoto soudu; zatímco nejistota, založená na neznalosti, která volí zdánlivě libovolně mezi mnoha různými a rozpornými možnostmi rozhodnutí, dokazuje právě tím, že je nesvobodná, že je ovládána předmětem, který měla ovládnout.“ (Engels, B.: Anti-Dühring. Spisy, sv. 20, s. 126—127.)

Velitel, který nezná společenskou nutnost, danou zákonitostmi vedení boje, stává se objektivně jejím otrokem právě proto, že není s to uvést své jednání do souladu s touto nutností. Pro velitele, snad více než pro kohokoli jiného, platí že: „... jedině při deterministickém názoru je možné přisné a správné hodnocení, a nikoli svalování všeho možného na svobodnou vůli.“ (Lenin, V.I.: Spisy, sv. 1, s. 169.) Chce-li velitel dosáhnout žádoucí objektivní předvídání vývoje ozbrojeného zápasu, musí jednat v souladu s poznatou nutností. Velitelé jsou schopni předvídat úspěšně pouze tehdy, respektují-li objektivní zákonitost a nutnost vlastní procesů vedení ozbrojeného zápasu jak v poznání, tak i v jednání.

Poznání nutnosti a zákonitosti znásobuje síly a schopnosti předvídat se znalostí věci a tím stále hlouběji ovládat složitost ozbrojeného zápasu. Význam osobnosti velitele, jeho vážnost a autorita jsou přímo úměrné jeho schopnosti předvídat vývoj bojové situace na základě poznání nutnosti.

Velitel ve své činnosti vychází z toho, že cílem předvídání je co nejhlubší proniknutí do **podstaty boje**, nebo alespoň maximálně se přiblížit této podstatě. Zůstat na povrchu jevů, pouze u jevové stránky bojové činnosti, či dokonce absolutizovat tuto jevovou stránku znamená podlehnout jednostrannému empirismu.

Vědecké předvídání je založeno na překonání jednostrannosti a těch úskalí, které s sebou empirismus nese. Musí využívat těch metod a prostředků, které umožňují co nejadekvátnější přiblížení podstaty zkoumaného jevu. Proto zapojuje ony prostředky racionálního poznání, které umožňují tento proces realizovat. Jde o takové prostředky a metody, jako je zobecnění, generalizace, typizace, celko-

vost, modelování, využívání kauzálních a statistických zákonitostí. Teprve na této úrovni může velitel racionálně předvídat a na základě znalosti vývojových a kauzálních zákonů odhalovat nutné souvislosti a vztahy, předpokládány vývoj chování nepřítelů a nutnou reagenční svých vojsk.

Vědecké předvídání bojové činnosti je nesmírně závislé na **poznání a využívání objektivních zákonů a zákonitostí přírodních, společenských, i zákonů vývoje lidského myšlení**. Mezi nimi mají významné místo filozofické zákony, jakožto zákony nejobecnější povahy.

Předvídání vývoje bojové situace a zejména dlouhodobé vědecké předvídání vývoje vojenství je podmíněno hlubokou znalostí zákonů války a zákonů a zákonitostí ozbrojeného zápasu. Znalost těchto zákonů umožňuje myšlenkově projektovat jejich využití v budoucím vývoji vojenství či v ozbrojených střetnutích a na základě toho předvídat i možné výsledky vývoje bojové činnosti v závislosti na působení těchto zákonů. Poznání zákonitostí ozbrojeného zápasu je metodologickým nástrojem předvídání podstatných stránek vývoje ozbrojeného zápasu jako celku i jeho jednotlivých forem. Znalost zákonitostí ozbrojeného zápasu odráží stupeň poznání války a ozbrojeného zápasu v obecné rovině, současně je předpokladem předvídání dané konkrétní bojové situace.

Vědecké předvídání vývoje bojové situace je možné pouze v tom případě, jestliže velitelé a štáby odhalí a využijí výsledků působení těch zákonů, které umožňují předpovědět další bojové situace. Schopnost předvídat je ukazatelem vyspělosti velitelů a štábů.

Obecně platí, že chceme-li využívat zákonů války a vedení ozbrojeného zápasu, musíme je nejen poznat, ale i pochopit, za jakých podmínek působí. Známe-li podmínky působení zákonů, můžeme vyvinout úsilí k cílevědomému využívání těchto zákonů pro vědecké předvídání vývoje bojové činnosti. Zkušenosti z Velké vlastenecké války svědčí o tom, že znalost obecných zákonů a zákonitostí vývoje společnosti, jakož i zákonů války a ozbrojeného zápasu umožňovala veliteli a štábu nejen správně zhodnotit danou bojovou situaci, ale i správně předvídat její vývoj a na základě toho správně vytýčovat strategické, operační i taktické cíle.

Předvídání úzce souvisí s takovými kategoriemi jako je **možnost a skutečnost**. Proces vývoje je procesem přeměny možnosti ve skutečnost.

Předvídání ve vojenství je vlastně předvídáním jeho možného vývoje a před-

vídáním toho, do jaké míry a za jakých podmínek se může tato možnost přeměnit ve skutečnost.

V nejobecnější podobě na úrovni vojenskopolitických úvah můžeme hovořit o předvídání možnosti vzniku války v určité části světa či mezi zeměmi, mezi koalicemi. Stejně můžeme předvídání možnost ukončení válečného konfliktu co do času, prostoru i výsledku. Podobně můžeme uvažovat o možnosti udržení míru atd. V. I. Lenin se vysmíval těm teoretikům, kteří popírali úlohu možnosti zejména v souvislosti s hodnocením imperialistické války. V dopise I. F. Armandové napsal: „Je směšné popírat ‚možnost‘ přeměny imperialistické války ve válku národní.“ (Lenin, V. I.: Spisy, sv. 35, s. 234.)

Totéž plně platí na všech stupních vedení — strategickém, operačním i taktickém. Velitel předvídá možný vývoj bojové činnosti a jeho cílem je, aby tato možnost, kterou předvídá, se co nejvíce přiblížila skutečnosti. Protože skutečnost je praktickou a reálnou prověrkou správného předvídání možnosti, je realizací možnosti.

Velitel nikdy nestojí před problémem předvídání možnost vůbec, ale předvídání možný vývoj bojové situace. To ovšem znamená, že musí vzít v úvahu všechny možnosti a předvídání, která z těchto možností se nejvíce přibližuje skutečnosti, která možnost se jeví jako optimální.

Velitel v procesu předvídání vychází vždy z dané reálné situace. V případě, že strategická, operační či taktická iniciativa je na straně vlastní, jde o hledání možnosti, jak tuto iniciativu udržet. Celý proces předvídání je pak podřízen tomuto cíli. V opačném případě jde o to, zaměřit se ve svém předvídání na odhalení těch momentů, které způsobují, že iniciativa je na straně nepřítele, nalézt možnosti změny v poměru sil a odhalit ty faktory, které danou možnost dovolují přeměnit ve skutečnost.

Předvídání možnosti souvisí těsně se zákonem. Tato souvislost vyplývá z toho, že o vzniku možnosti můžeme velmi často hovořit pouze v jednotě s působením určitých zákonů a zákonitostí války a ozbrojeného zápasu. Proto např. znalost zákonů a zákonitostí války a ozbrojeného zá-

pasu je nezbytným předpokladem nejen znalosti možností vývoje ozbrojeného zápasu či bojové činnosti, ale i předvídání tohoto vývoje právě na základě působení těchto zákonů.

S kategorií možnosti úzce souvisí kategorie **pravděpodobnosti**. Každá možnost vzniká za určitých podmínek a za určitých podmínek se mění skutečnost. Stupeň intenzity podmínek, které působí k přeměně možnosti ve skutečnost, nazýváme pravděpodobnost. Stupeň intenzity nasazení prostředků průzkumu nepřítele zvyšuje míru pravděpodobnosti správné předpovědi jeho činnosti a snižuje míru možností překvapení z jeho strany. Z tohoto hlediska tvoří pravděpodobnost kvantitativní stránku možnosti.

Veliteli a štábu jde o to, co nejvýše zmožnit tuto kvantitativní stránku možnosti, tj. zvýšit maximálně pravděpodobnost vývoje bojové situace a co nejvíce ji přiblížit skutečnosti. To je možné pouze za situace, kdy bude moci srovnávat možnosti, které se mu naskytují či přicházejí v úvahu s cílem předvídání právě onu nejpravděpodobnější, která v porovnání s ostatními možnostmi má největší naději na realizaci.

Velitel v procesu vychází vždy z faktu, že každá možnost nese v sobě určitou míru pravděpodobnosti. Je-li určitý vývoj bojové situace možný, je současně i pravděpodobný a naopak. Analýza vztahu možnosti a pravděpodobnosti není z hlediska předvídání pro velitele věcí abstraktní úvahy, ale konkrétní, reálné činnosti. Velitel velmi dobře ví, že možnost, která v sobě obsahuje minimum pravděpodobnosti, se téměř mění v nemožnost a hraje z hlediska předvídání a i jeho konečného cíle — rozhodování, téměř zanedbatelnou úlohu. Naopak, navržení míry pravděpodobnosti nebo překročení hranice míry změn má za následek změnu ve skutečnost a nemůžeme tudíž o ní hovořit jako o pravděpodobnosti.

Pravděpodobnost v procesu předvídání velitele a štábu vystupuje tedy vždy jako určitá stránka či míra možnosti, jako stupeň či intenzita vývoje možnosti, jako určitá potence přeměny ve skutečnost, nikdy však ve formě skutečnosti.

Umění předvídání

Velitel při předvídání vývoje bojové situace nezbytně tedy vychází z respektování základních teoretických a metodologických principů. Respektovat tyto prin-

cipy znamená pochopit, že při předvídání je nutné vzít v úvahu tyto skutečnosti:

1. Ozbrojený zápas je střetnutí dvou antagonistických subjektů, jejichž cílem

je zničit či vyřadit nepřítele z bojové činnosti. Proto platí, že nepřítel se bude snažit všemi silami znemožnit splnění úkolu a bude soustavně narušovat veškerou naši činnost. To značně ovlivní množství a kvalitu informací, které slouží jako nezbytný podklad pro předvídání. I tuto činnost je nutné předvídat.

2. Při předvídání je nutné vyvarovat se ukvapenosti, která vede k jednostrannosti při hodnocení situace a přijímání závěrů. Proto je nezbytné analyzovat všechny souvislosti, charakteristické pro bojovou činnost vůbec a pro danou konkrétní bojovou činnost zvláště. Zejména jde o předvídání pravděpodobného chování nepřítele a tomu odpovídající činnosti vlastních vojsk. Požadavek rychlosti a operativnosti, vyvolaný zejména řadou nečekaných změn ve vývoji bojové situace, by v žádném případě neměl vyústit v ukvapenost. Předvídání a ukvapenost se vzájemně vylučují. Předvídání a smélost, odvaha, ale i rozvaha se předpokládají.

3. Předvídání má vždy pravděpodobnostní charakter. Předvídání v boji tudíž nemůže dát odpověď na otázku, jaký bude přesný vývoj situace, ale musí dát odpověď na otázku, jaký bude možný a pravděpodobný vývoj bojové činnosti. Pravděpodobnost je tím větší, čím více je opřena o znalost všech souvislostí a změn, které mohou v příštích fázích bojové činnosti nastat. Pravděpodobnostní charakter předvídání nejen nevylučuje, ale naopak předpokládá možnost různých variant vývoje boje a tudíž klade požadavek připravenosti na jejich řešení.

4. Předvídání je ve své podstatě činností cílevědomou. Cílem předvídání je vytvoření všech nezbytných předpokladů pro přijetí správného rozhodnutí. Získání co největšího množství podkladů pro předvídání zvyšuje míru jeho pravděpodobnosti a tím i míru správnosti a přesnosti rozhodnutí. Nedostatek informací samozřejmě ztěžuje jak proces předvídání, tak i rozhodování; v žádném případě však úlohu a význam předvídání, naopak, tím větší váhu a odpovědnost na ně klade. Velitel se při přijímání rozhodnutí může opírat o své bojové zkušenosti, zčásti může spoléhat i na intuici, ale především musí vycházet ze schopnosti předvídat na důsledně vědeckém základě.

Schopnost předvídat tedy patří mezi základní požadavky na velitele všech stupňů velení a všech druhů vojsk a služeb. Tento požadavek je konec konců zakotven v řádech a předpisech. Vychází ze

základního předpokladu, že umět velet znamená umět se rozhodovat se znalostí věci. Avšak rozhodovat se znalostí věci nemůže velitel jen na základě danosti, tj. fakt, které má momentálně k dispozici, ale zejména na základě umění předvídat vývoj událostí, tj. předpokládat změnu a vývoj daných fakt, předvídat, jak se nutnost změny postupně v nenutnost a jak a za jakých podmínek vznikne nová nutnost. Jde o to, předvídat co možná nepřesněji vývoj bojové situace, tedy budoucí stav.

Je zcela pochopitelné, že požadavky na předvídání jsou poněkud rozdílné na tom či onom stupni velení. Jiné požadavky jsou kladeny na velitele na taktickém stupni velení, poněkud jiné na operačním či strategickém stupni.

Taktický stupeň se vyznačuje krátkodobostí předvídání vývoje bojové situace, zato je velmi náročný na konkrétnost, pružnost a relativně vysokou přesnost. Velitel na taktickém stupni musí proces předvídání podřídit uvedeným požadavkům. Předvídání je pro něho nepřetržitý proces, nezbytná součást trvalosti, soustavnosti a nepřetržitosti velení.

Velitel a štáb na operačním stupni velení v procesu předvídání vývoje operace nutně spojují pružnost a manévrovost s operativností. Počítají s možným vývojem boje v hrubších rysech a s větší perspektivností, než na taktickém stupni. Předvídání na operačním stupni velení předpokládá tudíž schopnost vyššího stupně zobecnění a generalizace, založené na věcné analýze poměru sil.

Předvídání na úrovni strategického velení se vyznačuje vedle operativnosti zejména perspektivností, tím ale současně relativní dlouhodobostí a obecností. Klade mimořádně náročné požadavky na hloubkou analýzu širokých souvislostí vojenskostrategické, morálně politické a ekonomické povahy, jejich zobecnění a vyvození závěrů pro možný vývoj situace na frontě či na frontách.

Marxismus-leninismus tedy předpokládá, že teoretickým a metodologickým základem předvídání ve vojenství je hloubká znalost složitých vztahů a souvislostí ozbrojeného zápasu, znalost vývojových tendencí ozbrojeného zápasu a pochopení třídní determinace války vůbec. Zejména znalost zákonů ozbrojeného zápasu a schopnost jejich tvůrčího využití při vedení boje je nesmírně důležitým předpokladem skutečně vědeckého předvídání velitele a štábu na všech stupních velení.

Problém klasifikace zákonů války

Zákony vnějšího světa jsou základem účelné činnosti člověka. Úroveň praktické výstavby ozbrojených sil socialistického státu je v konečném důsledku určována tím, jak je její zaměření a obsah v souladu s objektivními zákony, především pak zákony války.

V. I. Lenin zdůrazňoval, že válka se podřizuje „... zvláštním zákonům, které je třeba důkladně promyslet“. (Lenin, V. I.: Spisy, sv. 26, Praha, SNPL 1956, s. 170.) Na základě hlubokého proniknutí do jevů a procesů války dochází k dalšímu upevnování obranyschopnosti země (koalice

socialistických zemí). Proto poznání objektivních zákonů války tvoří jeden ze základních směrů vojenskoteoretických výzkumů.

V článku chci prohloubit poznání zákonů války o teoreticko-metodologický problém jejich klasifikace. Nekladi si přitom za cíl vyčerpávat širokou škálu klasifikačních hledisek pro teoretickou reflexi objektivního systému zákonů války, ale chci se v rámci možností blíže pozastavit pouze u kritéria **obecnosti jejich působení**.

Na pojetí klasifikace zákonů války z hlediska obecnosti jejich působení neexistuje v současnosti jednotná názorů. Nicméně při trochu hlubším pohledu na věc můžeme konstatovat, že převážná část marxistických teoretiků, kteří se zabývají touto problematikou, přiznává a dosud zkoumá jen dvě základní úrovně zákonů války.

Nejvyšší úroveň tvoří zákony, které působí ve válce jako společenskopolitickým jevu a zvláštním stavu společnosti v celku. Jsou to zákony nejvyššího stupně obecnosti, pro něž se používá pojmenování **obecné zákony války** (V. I. Morozov, V. F. Zamorskij aj.) nebo **zákony prvního pořadí** (S. A. Tuškevič, A. P. Dmitrijev aj.). Na nižší úrovni jsou zákony střední-

ho stupně obecnosti, které působí v ozbrojeném zápase a rovněž, jak správně poukazují někteří autoři, v ostatních neozbrojených formách realizace politiky v době války. Tyto zákony jsou v marxistické literatuře pojmenovány jako **specifické, nebo zákony druhého pořadí**. Jde o zákony, které se kvalitativně liší od vztahů nejvyššího stupně obecnosti a jsou jejich zvláštním projevem. Jde o zvláštní zákony ve vztahu k válce v celku, ale současně o obecné ve sféře jejich působení (v ozbrojeném zápase a v neozbrojených formách boje).

Většina výše uvedených autorů se nespokojuje se studiem pouze dvou jmenovaných úrovní zákonů války. Domnívají se, že v systému zákonů války působí

i **zákonů třetího pořadí** (ještě nižšího stupně obecnosti). V. F. Zamorskij se pak pokouší o analýzu této nejnižší úrovně zákonů války.

Na základě toho v další části článku prozkoumáme tyto skupiny systémů zákonů války:

1. **Obecné zákony války.**

2. **Specifické zákony války**, které jsou současně obecnými zákony ozbrojeného zápasu a neozbrojených forem boje.

3. **Zákony, které působí v dílčích aspektech ozbrojeného zápasu a neozbrojených forem násilí.**

Obecné zákony války vyjadřují závislost mezi válkou jako společenským jevem a dalšími stránkami života společnosti (ekonomikou, politikou, ideologií, vědou a technikou atd.).

Podle S. A. Tuškeviče vstupují do této hladiny zákonů války: zákon závislosti války a jejího vedení na politice a zákon určující úlohy poměru sil bojujících stran. V. I. Morozov mezi obecné zákony války zahrnuje: zákon vzájemného spojení války a politiky; zákon závislosti vojenské moci státu (koalice) na ekonomických silách a možnostech; zákon závislosti vojenské moci státu (koalice) na morálně politických silách a možnostech; zákon závislosti průběhu války na vzájemném poměru vojenských sil a možnostech bojujících stran. K tomuto problému se rovněž vyjadřuje A. P. Dmitrijev v souvislosti s analýzou metodologické funkce marxisticko-leninského učení o válce a armádě. Mezi obecné zákony války a vojenské řadí: zákon závislosti všech stránek vojensství na způsobu výroby, na úrovni rozvoje výrobních sil a charakteru výrobních vztahů; zákon podmíněnosti vojensství charakterem politické nadstavby, formami třídně politických vztahů ve společnosti; zákon závislosti charakteru a forem ozbrojeného zápasu na politice, na politickém obsahu války; zákon závislosti průběhu a výsledku války na vzájemném poměru vojenské síly (materiálních a duchovních sil) bojujících stran. Touto otázkou se zabývají i další autoři jako V. J. Savkin, V. I. Gal-kin, V. F. Zamorskij a další.

Z našeho pohledu na současné pojetí obsahu obecných zákonů vzniku, fungování a vývoje války vyplývá, že jejich podstatu vyjadřují dva základní vztahy:

- **zákon závislosti války na politice;**
- **zákon vzájemného poměru sil bojujících stran.**

Tuto klasifikaci rovněž uvádí kolektivní práce sovětských autorů „Válka a ar-

máda“ v souvislosti s analýzou zákonů průběhu a výsledku války. (Viz Vojna i armija. Moskva, Vojenizdat 1977, s. 153.) Z důvodu nezjednodušeného chápání věci si však musíme uvědomit, že před vznikem války i v období jejího průběhu nepřestává působit nejobecnější sociologický zákon, tj. zákon závislosti veškerého materiálního a duchovního života na výrobním způsobu a některé další ekonomické zákony, zákony třídního boje v antagonistických společnostech atp. Je proto pochybné, že tyto zákony konečně ovlivňují (podmiňují) všechny stránky války a celého vojenství. Z tohoto hlediska prvé dva zákony, tj. zákon závislosti všech stránek vojenství na způsobu výroby, na úrovni rozvoje výrobních sil a charakteru výrobních vztahů a zákon podmíněnosti vojenství charakterem politické nadstavby, formami třídně politických vztahů ve společnosti, jsou nadřazeny jmenovaným obecným zákonům války, resp. mají ještě obecnější charakter.

V další části článku se krátce pozastavíme u výše uvedených obecných zákonů války. Současně si ukážeme, jak se oba obecné zákony války „rozpadají“ do celé řady méně obecných vztahů.

Zákonu závislosti války na politice, resp. některým jeho stránkám je v marxistické literatuře věnována značná pozornost. Je to dáno tím, že zákon rozhodující způsobem ovlivňuje všechny stránky války a determinuje její existenci jako zvláštního sociálního jevu a stavu společnosti. Zevšeobecně vymezení vztahu války a politiky podal V. I. Lenin v práci „Krach II. internacionály“, když napsal, že „...válka je prostě pokračováním politiky jinými (totiž násilnými) prostředky“. (Lenin, V. I.: Spisy, sv. 21, Praha SNPL 1957, s. 217.) Politika tříd a států determinuje vznik určité války, její sociálně politický charakter, rozsah, použití vojenských a nevojenských prostředků, forem a metod vedení války, povahu života jednotlivých států a spojeneckých svazků v koaliciích atd. Současně tento zákonitý vztah komplikuje i aspekt zpětného vlivu války na politiku.

Jak již jsem naznačil, zákon závislosti války na politice se „rozpadá“ do několika souvislostí, které mají nižší stupeň obecnosti. Domnívám se, že tam můžeme zařadit tyto základní vztahy:

- a) **zákon závislosti vzniku války na politice;**
- b) **zákon závislosti sociálně politického charakteru války na politice;**
- c) **zákon závislosti vojenskotechnického charakteru války na politice;**

d) zákon závislosti rozsahu války na politice;

e) zákon závislosti nevojenských prostředků a forem vedení války na politice;

f) zákon zpětného vlivu války na politiku.

I když má každý z těchto vztahů relativní samostatnost, působí pouze v souvislosti s ostatními; žádný z nich nemá absolutní význam.

Velké většině ze jmenovaných zákonů je věnována značná pozornost v literatuře. Některé jsou však studovány méně či dokonce vůbec ne. Mám především na mysli zákon závislosti nevojenských prostředků a forem vedení války na politice, který teprve čeká na své objasnění.

Výše analyzovaný zákon závislosti války na politice je organicky spjat se zákonem vzájemného poměru sil bojujících stran, který působí nepřetržitě v procesu války a determinuje její dynamiku, průběh a výsledek. Poměr sil protivníků odráží (vyjadřuje) stav jejich ekonomiky, vědy a techniky, úroveň morálně politických a ideologických činitelů a podmiňuje možnosti a podmínky bojujících tříd, států (koalic) k vedení války, délku jejího trvání, reálnost politických a vojenských cílů sledovaných ve válce. V mírovém období tento poměr sil určuje charakter a úkoly upevňování obranyschopnosti státu (koalice).

Zákon vzájemného poměru sil bojujících stran působí na všech úrovních (hladinách) války (taktické, operační, strategické a války v celku) a určuje spolu s dalšími faktory použití vojenských a nevojenských prostředků, forem a metod boje s protivníkem. Vzájemný poměr sil však není jednou provždy daný a neměnný. Pod vlivem řady faktorů (vzájemné úderů, ztráty, doplnění atd.) se může v průběhu války měnit, vyvíjet.

Zákon vzájemného poměru sil bojujících stran je tvořen řadou méně obecných, relativně samostatných podstatných a nutných vztahů, které jsou v marxistické literatuře nazývány **základními zákony průběhu a výsledku současné války**. Zpravidla autoři mezi ně zahrnují:

a) zákon závislosti průběhu a výsledku války na poměru ekonomických sil válčících států (koalic);

b) zákon závislosti průběhu a výsledku války na poměru vědeckých možností bojujících stran;

c) zákon závislosti průběhu a výsledku války na poměru sociálních a morálně politických sil válčících států (koalic);

d) zákon závislosti průběhu a výsledku války na poměru vojenských sil a možností bojujících stran. Obsah jmenovaných zákonitých souvislostí zevrubně analyzuje celá řada nejnovějších publikací.

A. E. Tatarčenko se domnívá, že mezi obecné zákony vzájemného poměru sil je třeba v současnosti (vedle již uvedených) zařadit také **zákon závislosti průběhu a výsledku války na poměru úrovní vedení (tj. úrovní plánování a řízení)**. S tím je třeba souhlasit. Vzájemný poměr úrovní vedení vstupuje ve skryté podobě do všech obecných zákonů zkoumané skupiny. Odrazí nejen objektivní potřebu rozvoje vojenství, ale i logiku jeho vědeckého zkoumání a představuje další krok k hlubšímu poznání podstaty války a mechanismu působení jejích zákonů.

Druhá skupina systému zákonů války je představována **specifickými zákony**. Jejich obsah tvoří dva podsystemy zákonitých vztahů:

— **obecné zákony ozbrojeného zápasu,**

— **obecné zákony neozbrojených forem boje s protivníkem.**

Jejich význam pro vojenskou teorii a praxi není stejný (shodný). Prioritní úlohu mají nesporně zákony ozbrojeného zápasu. Je to dáno tím, že ozbrojený zápas tvoří **hlavní** formu realizace politiky ve válce; ostatní, tj. neozbrojené formy boje (ekonomická, ideologická, diplomatická aj.) vystupují jako **vedlejší** a jejich použití je podmíněno především politickým obsahem, cíli války, ale i jejími výsledky (resp. hlavně výsledky dosahovanými v procesu ozbrojeného zápasu). Především z tohoto důvodu byla zákonům ozbrojeného zápasu věnována v marxistické literatuře nesrovnatelně větší pozornost, nežli zákonům neozbrojených forem boje s protivníkem. Navíc zákony neozbrojených forem násilí v době války, nejsou na rozdíl od zákonů ozbrojeného zápasu, zákony války v plném rozsahu. Proto zákony nevojenských forem realizace válečné politiky nebyly dosud v ucelené podobě a podrobně studovány. I když se objevily některé nesporně významné práce s celkovým pohledem na určitou konkrétní nevojenskou formu boje s protivníkem v době války, nepokoušejí se jasně o formulování jejích zákonů.

Z těchto důvodů soustředím v další části článku pozornost na obecné zákony ozbrojeného zápasu.

Zákony ozbrojeného zápasu vyjadřují podstatné, nutné a relativně stálé vztahy mezi faktory, které bezprostředně působí (zbraně a vojenská technika, připravenost lidí a jejich morální síla, umění velitel-

ských kádrů, bojová síla vojsk atp.), které bezprostředně působí v ozbrojených silách a v bojových činnostech. Determinují rozmach, charakter, formy a metody vedení ozbrojeného zápasu a jeho výsledky. Na existenci těchto zákonů upozornil B. Engels, když napsal, že „jakmile byl vydán rozkaz k vojenským akcím na vodě i na souši, neřídí se tyto akce přáními a plány diplomatů, nýbrž mají své vlastní zákony, které nelze porušovat, nemá-li být ohrožena celá výprava.“ (Marx, K.: — Engels, B.: Spisy, sv. 10, Praha, SNPL 1961, s. 27.)

Počet zákonů ozbrojeného zápasu určují různí autoři různě. Všechny existující klasifikace se však shodují v tom, že odlišují jedny a tytéž podstatné souvislosti a vztahy, které charakterizují různé stránky ozbrojeného zápasu. Rozdíl pak převážně spočívá v odlišných formulacích, ve stupni obecnosti a úplnosti odrazu objektivní skutečnosti v nich.

Mezi nejvýznamnější vztahy této skupiny podle V. I. Morozova, S. A. Tuškeviče, V. F. Zamorského aj. patří **zákon závislosti ozbrojeného zápasu na vojenských cílech**. Je to dáno tím, že vojenské cíle (při své relativní samostatnosti) jsou konečnými určovanými cíli politickými, ježímž pokračováním je určitá válka. Politika tříd a států (koalic) se realizuje a konkretizuje ve vojenských (strategických, operačních, taktických) cílech, které jsou kladeny (vytyčovány) před jejich ozbrojené síly. Vojenské cíle determinují všechny stránky činnosti válečných armád, tj. jejich operační a bojovou sestavu, směr a postupnost úderů na protivníka, součinnost mezi druhy ozbrojených sil a druhy vojsk, charakter jejich zabezpečení atd. Na vojenských cílech rovněž závisí i výsledky ozbrojeného zápasu na všech stupních (úrovních). Z tohoto důvodu můžeme říci, že tento zákon se stává specifickým projevem, konkretizací obecného zákona závislosti války na politice.

Celá řada autorů, mezi něž patří S. N. Kozlov, M. V. Smirnov, I. S. Baž, P. A. Sidorov, V. I. Morozov, V. J. Savkin aj., zařazuje do této skupiny zákonitých vztahů — **zákon závislosti způsobů a forem vedení ozbrojeného zápasu na kvantitě a kvalitě zbraní a lidí**. Jde o jeden z nejvýznamnějších zákonů této skupiny, který již analyzoval B. Engels v práci „Anti-Dühring“. V této souvislosti napsal, že „... celá organizace armád a jejich způsob vedení boje a tedy i vítězství a porážka, jsou závislé na materiálních, to jest ekonomických podmínkách: na lidech a na zbraních, tedy na kvantitě a kvalitě obyvatelstva a na technice.“ (Marx, K. —

Engels, B.: Spisy, sv. 20, Praha, Svoboda 1968, s. 177.). Tento zákon vysvětlují (formulují) různí autoři různě, třebaže všichni mají na mysli jedny a tytéž vztahy.

Zákon závislosti způsobů a forem vedení ozbrojeného zápasu na kvantitě a kvalitě bojové techniky a lidí, se „rozpadá“ do dvou relativně samostatných vztahů, nižšího stupně obecnosti, které působí v dialektické jednotě. Jsou to:

— zákon závislosti způsobů a forem vedení ozbrojeného zápasu na kvantitě a kvalitě bojové techniky,

— zákon závislosti způsobů a forem vedení ozbrojeného zápasu na kvantitě a kvalitě lidí.

Tyto zákonitě vztahy určují nejen rozvoj vojenského umění, ale i vojenství v celku. Nepůsobí proto pouze v době války, ale i v mírovém období.

Třetí významný zákonitý vztah, resp. skupina zákonitých vztahů působí podle autorů M. V. Popova, V. F. Zamorského aj., **ve vlastním ozbrojeném zápase jako jednotném dvoustranném procesu bojových činností vojsk**. Tyto zákony se projevují přímo v ozbrojeném zápase libovolného měřítka a formy, na souši, na moři a ve vzduchu.

Obsah této skupiny obecných zákonů ozbrojeného zápasu není chápán jednotně. Namnoze jsou do ní začleňovány základní vztahy:

— zákon závislosti průběhu a výsledku ozbrojeného zápasu na poměru bojové síly proti sobě stojících vojsk;

— zákon závislosti průběhu a výsledku ozbrojeného zápasu na soustředění úsilí vojsk na rozhodujícím směru a v rozhodující době;

— zákon závislosti průběhu a výsledku ozbrojeného zápasu na poměru sil, prostředků a způsobů jejich použití vzhledem k vytyčeným cílům (úkolům) a vzniklé situaci;

— zákon závislosti průběhu a výsledku ozbrojeného zápasu na jeho souladu z hlediska úrovně (taktická — operační; operační — strategická; strategická — celkový průběh války);

— zákon závislosti průběhu a výsledku ozbrojeného zápasu na vzájemném působení druhů ozbrojených sil a druhů vojsk; a ještě některé další.

Třetí skupina zákonů války obsahuje **dílčí aspekty ozbrojeného zápasu a neozbrojených forem násilí**. Tvoří ji dva subsystémy zákonitých vztahů:

— zákony zahrnující **dílčí stránky ozbrojeného zápasu**,

— zákony zahrnující **dílčí stránky neozbrojených forem boje**.

Tyto zákony mají nejníže stupeň obecnosti (v systému zákonů války) a jak poznamenává V. F. Zamorskij, jsou nejsložitější a do současnosti nejméně zkoumané.

V článku se pozastavím pouze u prvního jmenovaného podsystemu zákonitých vztahů, tj. zákonů zahrnujících dílčí stránky ozbrojeného zápasu. Pro jeho stručnou analýzu a klasifikaci nám poslouží metodologický přístup, který uplatňuje při zkoumání této úrovně zákonů války V. F. Zamorskij. (Vojennaja mysl, 1976, No 9, s. 30–34.)

První přístup je spojen s klasifikací zákonů ozbrojeného zápasu z **hlediska různých měřítek**. Na jeho základě můžeme vyčlenit zákony strategického, operačního a taktického rozsahu bojových činností.

Druhý přístup k systému zákonů ozbrojeného zápasu této úrovně je determinován skutečností, že bojová činnost se objektivně člení z **hlediska své formy**. Toto kritérium nám umožňuje vyčlenit zákony útoku a obrany. Vzhledem k vzájemné podmíněnosti těchto dvou forem bojové činnosti a hlavně pak v souvislosti s praktickou potřebou přípravy velitelů, kteří řídí na určité úrovni některou z těchto forem bojové činnosti, je nezbytné zkoumat obranu a útok v jednotě a v souvislosti s určitým měřítkem ozbrojeného zápasu.

Třetí přístup ke zkoumání úrovně systému zákonů války je spjat s vyčleněním zákonů ozbrojeného zápasu z **hlediska jeho charakteru**, který realizují v bojových činnostech různé síly. Tento přístup nám umožňuje vyčlenit zákony bojových činností ozbrojených sil, partyzánských formací, civilní obrany a sil odporu (ozbrojené povstání v týlu nepřítelů). Metodologickým základem, resp. východiskem pro vyčlenění zákonů bojových činností z tohoto hlediska, se stal pro nás výrok V. I. Lenina o tom, že „ozbrojené povstání je zvláštní formou politického boje, podléhající zvláštním zákonům...“ (Lenin, V. I.: Spisy, sv. 26, Praha SNPL 1956, s. 170.)

Čtvrtý přístup spočívá ve vyčlenění zákonů ozbrojeného zápasu, který probíhá v **různých geografických podmínkách** (sférách). Na základě tohoto přístupu můžeme hovořit o zákonech pozemních bojových činností, zákonech ozbrojeného zápasu probíhajícího na moři a zákonech ozbrojeného zápasu, který se realizuje ve vzduchu.

Každý z těchto přístupů ke zkoumání této úrovně subsystému zákonitých vztahů je rovněž spojen s vyčleněním dvou stupňů obecnosti, tj. **obecných a specifických** zákonů. Klasifikace zákonů na obecné a specifické v každém z uvedených hledisek zkoumání je podmíněna přítomností obecných a zvláštních rysů, které jsou vlastní objektům, ve kterých tyto zákony působí.

Dosud jsme prozkoumali tři základní skupiny systému zákonů války, které mají různý stupeň obecnosti. Každá jmenovaná skupina zákonů války obsahuje (jak jsme viděli) různé podskupiny nižšího stupně obecnosti.

Základní skupiny systému zákonů války jsou mezi sebou vzájemně propojeny a ovlivňují se. Ve vertikální rovině vznikají mezi zákony války **subordinace**, které jsou podmíněny dialektikou obecného, zvláštního a jedinečného. Zákony nižšího stupně obecnosti se podřizují příslušným (odpovídajícím) zákonům vyššího stupně obecnosti a vystupují jako jejich konkretizace, specifický projev. Totéž platí o zákonech jedné a téže úrovně (např. o obecných zákonech války), kde jsou rovněž zákony různého stupně obecnosti.

Subordinační vztahy však nemůžeme absolutizovat. Zákony nižších stupňů obecnosti jsou relativně samostatné a automaticky nevyplývají z příslušných zákonů vyšších stupňů obecnosti. Mimo to vzájemně ovlivňování neprobíhá pouze „shora dolů“, ale také „zdola nahoru“. To znamená, že méně obecné zákony mají podobně obrácený vliv na zákony obecnější.

Mezi zákony války v horizontální rovině vznikají **koordinace**. Různé skupiny zákonů války určitého stupně obecnosti určují různé stránky války a vzájemně se ovlivňují, působí v organické jednotě. Současně zákony jedné skupiny určitého stupně obecnosti mohou zesilovat nebo zeslabovat působení jiných zákonů na tomto stupni. Obdobné vztahy probíhají i uvnitř každé skupiny zákonů války.

Zkoumání systému zákonů války dává možnost hlouběji poznat charakter a zvláštnosti války, správně formulovat systém principů vojenských činností a rozpracovat tak vědeckou teorii přípravy země (koalice) a armády k vítěznému vedení války s imperialistickým agresorem.

Ještě jednou k vojenskému školství

Vojenská mysl 9/1979 uveřejnila článek „Jak dále v rozvoji vojenského školství“. Jeho obsahem je v podstatě zdůvodňování potřeby rozpracování dlouhodobé perspektivy vojenského školství a jeho řízení v podmínkách bouřlivého rozvoje vědy a techniky, života společnosti, soudobého vojenství a celkového školského systému.

Nemohu se ztotožnit s výchozí úvahou tohoto článku, že přijatá usnesení PÚV KSČ mají jen střednědobý charakter a nevytvářejí předpoklady jeho cílevědomého řízení. Všechna stranická usnesení svojí podstatou i charakterem vytvářejí výchozí základnu směrů činnosti i výhled do dlouhodobé perspektivy. Není tomu jinak ani s opatřeními v oblasti školství v armádě. Přijaté usnesení má závažný charakter, dává možnost zdokonalovat jej a rozvíjet.

Při zamyšlení se nad touto úvahou v uvedeném článku bude prospěšné ujasnit si některá základní, politická, věcná východiska a přístupy, která by měla tvořit podstatu a směr bádání činnosti ve vojenském školství.

Důležitou skutečností je to, že PÚV KSČ svým usnesením z 21. dubna 1972 schválilo perspektivní, dlouhodobý program rozvoje vojenského školství. Základní zásady tohoto systému přípravy kádrů vycházejí z požadavků vědeckotechnické revoluce, z rozvoje vojenství, ze zkušeností sovětského školství, z nároků na činnost velitelských, technických a dal-

ších kádrů v podmínkách vojenské činnosti. Navíc přijaté zásady plně odpovídají i zásadám nové výchovně vzdělávací soustavy, přijaté PÚV KSČ v roce 1976. Důležitým faktorem pro přijetí tohoto systému byly i sociálně politické změny v naší společnosti, především v podmínkách rozvinutého socialismu a zabezpečení jeho spolehlivé obrany.

V kontrolní zprávě z ledna roku 1979, v níž se v orgánu ÚV KSČ hodnotilo plnění zmíněného usnesení z roku 1972, se konstatovalo, že zavedený systém přípravy vojenských kádrů se osvědčil. Dále bylo zdůrazněno, že existující školský systém odpovídá narůstajícím požadavkům vědeckotechnického rozvoje, tendencím vývoje vojenství, potřebám rozvoje a upevňování ČSLA, jakož i vyšším nárokům na politické, odborné a řídicí schopnosti, morální a charakterové vlastnosti velitelského sboru.

Znovu bylo potvrzeno, že budování vojenského školství v koncepci usnesení PÚV KSČ je dlouhodobým procesem. Proto byl hlavní důraz položen na zdokonalení přípravy a výchovy velitelsko-pedagogického sboru a formování „vysokoškolské výchovně vzdělávací práce hlavně v nově vytvořených školách.“

Schválené změny v roce 1979 jen upravují a racionálně rozvíjejí existující systém. Především vytváří prostor pro efektivnější využívání jednotlivých školských center, oborovou integraci vojenských škol, zdokonalování jejich organizačních

struktur. Přijatými opatřeními se osamostatňuje středoškolská příprava.

Od přijetí usnesení v roce 1972 uplynulo skoro 8 let. Nově vytvořené školy vyprodukovaly již stovky absolventů. Zkušenosti z jejich uplatnění v praxi potvrdily správnost zavedeného systému. I když škola nemůže ve všech záležitostech připravit posluchače na veškerou konkrétní činnost u vojsk, jejich teoretické, vojenské i politické vědomosti jsou na takové úrovni, že dokáží plnit náročné úkoly v praxi.

Z uvedeného hlediska platnosti a závaznosti usnesení PÚV KSČ je principiálně nesprávné spekulativně uvažovat o schváleném systému přípravy kádřů jako o nějakém provizoriu. Jeho cílem je dosáhnout vysoké úrovně učeně výchovného procesu, odpovídajících kvalit vědeckopedagogického sboru, úzkého sepětí výuky a přípravy s vědou a praxí vojsk. V neposlední řadě má racionálně přispět k rozvoji účinného politického života, vysoké organizovanosti a náročnosti vojenského režimu na všech školách.

Usnesení PÚV KSČ o československé výchovně vzdělávací soustavě vyzvedlo do popředí požadavek zvýšení úrovně řízení na všech úsecích školské činnosti od ministerstev až po fakulty a katedry. Oprávněně se vyžaduje vysoká koncepčnost řídicích funkcí, hluboká znalost vlastní problematiky, ale i politická odpovědnost za svěřený úsek. Plně to platí o celé řadě a kontrolní činnosti nadřízených orgánů na všech stupních. Promyšlená řídicí a kontrolní činnost musí nejen zveřejňovat zkušenosti, sjednocovat úsilí škol a jejich jednotlivých článků, ale poskytovat i účinnou pomoc při řešení vznikajících problémů. Plně platí zásada, že každý článek řízení a jeho vedoucí od centra až po školské studijní obory a čety, svým přístupem, postoji a hlavně činností si vytváří neformální autoritu.

Těmito myšlenkami chci připomenout, že i realizace závěrů PÚV KSČ z 12. 1. 1979 má více stránek — obsahovou, organizační a politickou. Do současné doby byly ve vojenském školství v podstatě uvedeny v život organizační požadavky a opatření, které obsahuje toto usnesení. Přesunuly se některé studijní obory, osamostatnily se střední školy a v některých školách se vytvořil fakultní systém. Souběžně s tím se začal uskutečňovat nový průběh služby. Víme, že uskutečňované změny se neobešly bez problémů, ať již šlo o tvorbu tabulek, ustanovování do funkcí, realizace průběhu služby atd. Opožděné a často i neuvážené rozhodnutí udělaly v mnohých školách starosti i pro-

blémy, s mnohými se zápasí i v současnosti.

Po uskutečnění těchto změn stojí před odpovědnými orgány armády a řídicími články vojenského školství hlavní úkol — stabilizovat školy, dát jim možnost upevnit existující základnu a na tomto podkladě ji dále rozvíjet. Řídicí články od MNO až po školy a katedry musí stabilizovat, zdokonalovat a upevňovat učeně výchovný proces. V praxi to znamená, aby se ustálily učeně programy, školené obory, profilové cíle přípravy a výchovy lidí. Zároveň musíme vytvářet předpoklady, aby nejnovější poznatky vědy a praxe byly neodkladně uplatňovány ve výuce.

Dosažení vysoké úrovně výuky a školské práce zaměřené na všestrannou, tvůrčí politickou a vojenskou přípravu velitelů, technických a týlových pracovníků v budoucích letech je závislé i na soustavné péči o vědeckovýzkumnou činnost vojenských vysokých škol. Zkušenosti z celostátní školské soustavy vyžadují již dnes potřebu vyšší účasti každého pedagoga na tvůrčivé vědecké práci. To spolu s růstem nároků na vědeckopedagogickou kvalifikaci učitelů vytváří podmínky k uplatnění svých poznatků ve výuce, v celém procesu formování třídě politických, odborných, právně zdatných a morálně čistých vojenských kádřů.

Komunistická strana Československa a její orgány soustavně dbají o to, aby každý vysokoškolský odborník byl na výši soudobých požadavků. I v usneseních orgánů ÚV KSČ k vojenskému školství se sleduje příprava a výchova skutečně socialistických vojenských odborníků, politických vedoucích a vychovatelů podřízených. V praxi to vyžaduje úzce spojit náročnou odbornou přípravu s formováním politických, mravních i charakterových vlastností. I v našich podmínkách jsou plně aktuální slova L. I. Brežněva na shromáždění studentů v roce 1971 o charakteru socialistického odborníka: „Dnešní sovětský odborník je člověk, který dobře ovládá marxisticko-leninské umění, jasně vidí politické cíle strany a státu, má rozsáhlou vědeckou a praktickou přípravu a dokonale ovládá svůj obor. Dnešní odborník je dovedným organizátorem, který je schopen v praxi uplatnit zásady vědecké organizace práce. Dokáže pracovat s lidmi, váží si kolektivních zkušeností, přihlíží k názorům soudruhů a kriticky hodnotí to, co bylo dosaženo.“

Vysokoškolská příprava posluchačů je podmíněna úrovní vědeckopedagogického sboru. Bez toho by naše školy jen těžko mohly splnit své poslání. Rozbor stavu ve vojenských školách vede k závěru, že se

musí tempo vědecké přípravy podstatně zvýšit. V perspektivě 5—8 let by jednotlivé školy měly docílit 50—70 % vědeckopedagogické kvalifikace. Na všech úrovních řízení by se mělo stát předmětem konkrétního řešení jak vytvořit podmínky pro splnění tohoto cíle. Tam, kde se koncepčně a se větší odpovědností zabývají tímto problémem, dosahují dobré výsledky.

Pro kádrovou stabilizaci ve školách je třeba plně uplatnit zásadu, aby do škol na pedagogická a velitelská místa přicházeli jen takoví, kteří mají vztah k výchově lidí a jsou na potřebné politické i morální výši. V žádném případě školám neprospívá doplňování kádrů s politickými, morálními a pracovními nedostatky. To plně platí nejen o učitelích, ale i velitelích, hlavně na nižších stupních. Více péče by si zasloužil metodický a vojenský odborný růst právě velitelských funkcionářů.

Cesty k vyšší kvalitě a efektivnosti vyučovacího procesu by měly směřovat k odhalování rezerv při uplatňování základních metodických prostředků výuky — přednášek, samopříprav, konzultací, cvičení a seminářů. Měli bychom si hlouběji uvědomit, že cílem vysokoškolské výuky není jen to, aby si posluchač osvojil potřebné znalosti a teoretické poučky, chápал strukturu problémů a jejich vzájemnou souvislost. Musí získat schopnost správně se orientovat ve studijní látce, naučit se logicky a tvořivě myslet, osvojit si návyky stále se učit a sebevzdělávat apod. K naplnění tohoto cíle slouží přednášky, které tvoří z metodických prostředků jen 20—25 %. Rozhodující však tvoří samostatná příprava, konzultace, cvičení, semináře a stáže. Těchto aktivních forem se ne vždy v práci využívá na katedrách.

Komunistická strana Československa ve svých dokumentech klade důraz na zvýšení úrovně studia marxisticko-leninské teorie, historických zkušeností strany, zahraniční politiky státu a usiluje o to, aby posluchači správně chápali aktuální problémy společenského vývoje. Učebně výchovná činnost má vštepovat návyky k samostatné přípravě referátů a veřejných vystoupení, schopnost zúčastnit se tvůrčích diskusí, formovat nevyhnutelné vlastnosti budoucího vychovatele, organizátora a propagátora komunistických myšlenek.

Celý systém komunistické výchovy by měl formovat u vojenských posluchačů vysoké politickomorální hodnoty, principiální vztah k dodržování norem komunistické morálky a vojenské etiky, nesmi-

řitelnost ke všem projevům konzumních maloměstských nálad a přežitků, bezzásadového chování a jednání, nekulturnosti v práci a životě. V jednotě s tím utvářet u budoucích příslušníků důstojnického sboru oddanost straně a lidu, pocit vysoké osobní odpovědnosti za plnění ušlechtilého poslání při obraně vymožeností socialismu.

Právě v této souvislosti je třeba více docenit, že jedním ze stabilizujících faktorů vojenského školství je úzké spojení výchovně vzdělávací práce škol s účinným fungováním a zdokonalováním celého komplexního systému komunistické výchovy. Nevystačíme již jen s rozpracováváním, plánováním, získáváním návyků apod., když nebude ve školách, ve školských jednotkách, katedrách a stábech vytvořeno neformální, vysoce náročné soudružské družné úsilí. Každý činitel ve výchovném procesu má velmi jasné a zodpovědné místo. Učitel, velitel i politický pracovník svou prací, zodpovědností i osobním příkladem působí na posluchače, na formování jeho profilu.

Mimořádně důležité je, aby se v rámci systému komunistické výchovy vštepovaly posluchačům takové rysy, jako je uvědomělý vztah k politice KSČ, k obraně socialistické vlasti a celého socialistického společenství, k vojenskému povolání jako k velmi čestné a zodpovědné službě. Poznatky ukazují na řadu problémů, které by bylo třeba věcně, operativně objasnit i řešit, a to nejen ve školách, ale i v příslušných složkách ministerstva národní obrany a Hlavní politické správy.

Kádrová stabilita na úseku škol je úzce spojena s narůstajícím problémem výběru posluchačů do vojenských škol. Na žádném stupni řízení se nemůže přehlížet, jak se plní výběr do škol, jak vypadá úroveň, názory a představy mladých chlapců o vojenské službě a vojenském povolání. Počet a kvalita mladých chlapců přijatých do vojenských škol určuje na léta dopředu stav a úroveň budoucího důstojnického sboru. Celým komplexem těchto problémů se bude zabývat zpráva pro státní a stranické orgány v druhé polovině tohoto roku. Je třeba se s plnou odpovědností zabývat těmito otázkami a zainteresovat správy MNO, příslušné orgány a instituce na jejich objektivním a věcném rozpracování.

Zdokonalování učebně výchovné práce ve vojenských školách se neobejde bez soustavného upevňování a prohlubování vedoucí úlohy strany. Rozhodující při tom je hluboká znalost stanovených úkolů, vycházející z linie KSČ pro oblast vojen-

ského školství, zodpovědnost a iniciativní přístup k jejich uvádění do každodenního života a školské praxe. To vyžaduje osobní politickou odpovědnost a příkladnost každého komunisty na svěřeném úseku práce ať již jde o vedoucí pracovníky, učitele či posluchače. K zesílení vlivu a vedoucí úlohy strany ve vojenských vysokých školách nestačí jen věci plánovat, obecně vysvětlit, uskutečnit to či ono politické opatření či akci, ale vždy sledovat a hodnotit konkrétní politický a praktický přínos toho či onoho jednání a opatření. Ideologická a organizační činnost politických orgánů, stranických organizací, komunistů velitelů a učitelů by měla vždy nacházet základní výraz v tom hlavním — tj. ve stále dokonalejším utváření socialistického profilu vojáka ČSLA schopného plnit náročné, ale ušlechtilé poslání při obraně vymožeností lidu a socialismu.

V předchozích částech jsem naznačil, v jakém směru je možné rozvíjet vojenské školy a zdokonalovat jejich řízení nejen z hlediska současnosti, ale i dlouhodobé perspektivy. V této souvislosti chci zdůraznit, že při potřebě dlouhodobého programu v té či oné oblasti, v našem případě vojenského školství, je třeba respektovat důsledně stranická a metodologická východiska. Vojenské školství můžeme rozvíjet jen na reálné věcné základně, kterou dávají platná stranická usnesení pro tuto oblast. Dále musíme důsledně

vycházet z nezbytných výhledů o výstavbě ČSLA v dalších letech, z možností a potřeb kádrového zabezpečení armády. Přirozeně, že se musíme opírat o perspektivy v rozvoji socialistické společnosti, celostátního školství a dalších výchozích faktů. Ani takové momenty, jako je analýza plnění linie XV. sjezdu KSČ v podmínkách ČSLA, upevňování vedoucí úlohy strany v jejím životě, stav a uplatnění požadavků vědeckotechnické revoluce v armádě, v oblasti vojenské kázně a kádrové práce, nejsou druhořadé pro řízení a zdokonalování současného školského systému.

V současné etapě rozvoje a budování vojenského školství je zvláště aktuální aktivně přispívat k vnitřní konsolidaci a upevňování kateder, fakult, škol a jejich řízení. Vyvolávání pochybností o relativní platnosti závěrů a zásad oslabuje tento proces. Praktická činnost škol při usku-tečňování závěrů PUV KSČ, obětavá a houževnatá práce tisíců pedagogických a velitelských kádrů potvrzují jejich opodstatněnost a realitu. Další rozvoj a budování škol musíme vidět v celém komplexu obsahových, politických a organizačních otázek v souladu s možnostmi a potřebami společnosti a armády.

Dlouhodobá platnost a perspektivnost stranických usnesení vytváří prostor pro cílevědomý rozvoj řízení a prognózu vojenského školství.

VEDENÍ

RADIOELEKTRONICKÉHO BOJE

VE VŠEVOJSKOVÉ OPERACI

Názory na vedení radioelektronického boje v soudobých vševojskových operacích se neustále vyvíjejí. Závěry z lokálních válek, zkušenosti z velkých vojenských cvičení a možnosti současných i perspektivních radioelektronických zařízení vnášejí do těchto názorů revoluční změny. **Dnes je již obtížné jednoznačně určit zda radioelektronický boj je ještě druhem bojového zabezpečení nebo zda je již druhem bojové činnosti.**

Radioelektronické systémy a prostředky jsou rozmístěny a pracují přímo v sestavách svazků a útvarů. Tím jsou významnými demaskujícími příznaky bojové situace, charakteru činnosti a stavu bojujících vojsk. Proto již od období druhé světové války se organizuje a soustavně vede rádiový a radiotechnický průzkum, který je cenným a v mnoha případech jediným zdrojem zpráv a informací o nepříteli. V současné době jsou známy celé systémy různých druhů radioelektronických průzkumných zařízení. Průzkumné systémy a prostředky rozmístěné podél státních hranic i v hloubce území, na palubách letounů, vrtulníků a v umělých družicích Země jsou ve stálém provozu. Rádiový a radiotechnický průzkum je již v době míru hlavní a důležitou formou získání zpráv ve prospěch radioelektronického boje a podstatně tak ovlivňuje jeho úspěšné vedení.

V dalším rozebereme základní formy a způsoby vedení radioelektronického boje v nejdůležitějších obdobích přípravy a průběhu frontové útočné operace.

Radioelektronický boj v období přípravy frontové operace

V tomto období hlavní úsilí radioelektronického boje soustředíme na utajení přípravy vojsk k operaci, dále na průzkum nepřátelských radioelektronických prostředků a zjištění systémů velení vojskům a řízení zbraní. Zejmé-

na jde o zjištění těch prostředků, které zabezpečují velení a řízení palebných prostředků ničení.

Hlavní důraz klademe na **plnění přijatých opatření boje s nepřátelským technickým průzkumem** a to na zabezpečení skrytých přesunů vojsk, utajení prostorů soustředění a zaujímání operačních sestav, na utajení činnosti vojsk, systémů velení apod. Důsledně dodržujeme opatření všestranného maskování, přesně utajujeme provoz radioelektronických prostředků a podle plánu operačního maskování organizujeme klamnou činnost. Zvýšíme kontrolu dodržování zásad vedení rádiového a radioreléového provozu a dodržování stanovených režimů provozu všech ostatních radioelektronických prostředků. V boji s nepřátelskými technickými prostředky radiolokačního, tepelného a optického průzkumu využíváme především pasivní prostředky rušení. Můžeme však použít i aktivní prostředky zejména rušiče pozemních a palubních průzkumných radiolokačních stanic. K plnění tohoto úkolu vyčleníme jen část radiolokačních rušičů, aby nebyly prozrazeny skutečné možnosti sil a prostředků radioelektronického boje a jejich rozmístění v operační sestavě vojsk.

Důležitá je činnost průzkumných útvarů a jednotek všech druhů vojsk při získávání údajů ve prospěch radioelektronického boje. Průzkum vedou především prostředky, které mohou získat zprávy bez násilného proniknutí na nepřátelské území a které svou činností neprozrazují zámysl operace. Vedle průzkumných údajů nutných pro vedení operace získáváme zprávy o rozvíjení nepřátelských systémů velení vojskům a řízení zbraní. Zjišťujeme údaje konkrétních radioelektronických prostředků zapojených do těchto systémů, především jejich rozmístění a provozní charakteristiky. Jde o takové údaje, které jsou nutné k jejich specifikaci a následnému umlčení jaderným či palebným ničením, obsazením nebo radioelektronickým rušením.

Útvary a jednotky radioelektronického boje vyvádíme do prostorů bojové činnosti s předstihem před ostatními druhy vojsk a služeb. Svými průzkumnými prostředky vedou nepřetržitý průzkum a udržují těsnou součinnost s útvary a jednotkami rádiového a radiotechnického průzkumu. Jednotky rušičů se rozvíjejí do bojových sestav a udržují svou techniku v pohotovosti k okamžitému rušení zjištěných důležitých nepřátelských radioelektronických prostředků. Rušení mohou zahájit s předstihem před zahájením nepřátelské agrese v situaci, kdy již nejsou pochybnosti o zahájení agrese a kdy napadení již nemůžeme zabránit. Plná bojová pohotovost útvarů a jednotek radioelektronického boje a včasné, organizované a hromadné použití rušičů značnou měrou umožní úspěšně narušit organizovaný přechod nepřátelských vojsk do útoku a snížit účinnost prvního úderu jeho raketových vojsk a letectva.

Radioelektronický boj při odrážení agrese a při přechodu vojsk do útoku

Nejsložitějším obdobím frontové operace je právě její zahájení. Způsob napadení, použití nebo nepoužití jaderných zbraní a dosažení určitého momentu překvapení je limitující pro činnost vojsk frontu při zahájení operace. Z metodologického hlediska vedení radioelektronického boje při odrážení napadení budeme uvažovat o variantě zahájení válečného konfliktu klasickými prostředky s přechodem na použití jaderných zbraní v průběhu operace.

V souvislosti se zahájením agrese se v poslední době oprávněně hovoří o **radioelektronickém úderu**. Obě válčící strany budou se zahájením války vy-

víjet maximální snahu o úplné narušení systému velení protivníka a vybojování příznivých podmínek pro činnost svých radioelektronických systémů a prostředků velení vojskům a řízení zbraní. Můžeme tedy definovat, že radioelektronický úder je neúčinnější forma radioelektronického boje. **Je to komplexní, časově vymezené soustředění sil a prostředků k ničení nepřátelských míst velení a důležitých objektů a radioelektronickému rušení jeho systémů velení a radioelektronických prostředků. Jeho cílem je úplné narušení velení nepřátelským vojskům a řízení jeho zbraní na jednom nebo několika směrech a do potřebné hloubky jeho operační sestavy.** Příkladem takového úderu, nebo činnosti vojsk s uvedeným obsahem bylo zahájení agrese Izraele proti arabským zemím v roce 1967. Izraelská armáda pomocí diverzních skupin vyřadila z provozu hlavní kabelové spoje, zarušila všechny důležité rádiové spoje systému velení včetně radioelektronických prostředků systému PVO arabských zemí a teprve poté zahájila letectvem a pozemním vojskem úder na ostatní vojenské objekty.

Se zahájením válečného konfliktu můžeme proto oprávněně očekávat, že se nepřítel bude snažit vyřadit z provozu důležité spojovací uzly linkového kabelového a radioreléového spojení. K jejich umlčení využije diverzní skupiny, úder letectva a raket, zejména rakety s plochou dráhou stěly, které mají velkou přesnost dopadu a mohou podobné objekty spolehlivě ničit i klasickou náloží. Dále se bude snažit hromadným použitím rušičů různého určení zarušit rádiové a radioreléové spoje, průzkumné a navigační radiolokační stanice na směru průlomu PVO a směru hlavního úderu svých vojsk. Pro vojska frontu mohou vzniknout další značné těžkosti tím, že ve snaze o co nejrychlejší obnovu velení se současně použijí všechna dostupná spojovací zařízení **a dojde k narušení zásad elektromagnetické koexistence vlastních prostředků. Obnova narušeného spojení musí proto probíhat vysoce organizovaně podle předem stanoveného plánu** tak, aby v první řadě bylo zabezpečeno velení vojskům, která při odražení nepřátelského napadení řeší hlavní úkoly.

Vojska frontu budou se zahájením války podle svých úkolů systematicky ničit nepřátelská místa velení a radioelektronické objekty, jejichž koordináty, jsou známy. Průzkumné útvary a jednotky v této době vedou intenzivní průzkum radioelektronických objektů plánovaných k ničení a rušení a jednotky rušičů (útvary REB) všemi svými prostředky intenzivně ruší provoz nepřátelských radioelektronických prostředků. Složitá situace nastane zvláště při zajišťování a ve správném určení těch nepřátelských prostředků, které do zahájení agrese nebyly v činnosti a zahajují provoz. Bude velmi obtížné správně analyzovat složitou radioelektronickou situaci a rozpoznat ty prostředky, které mají v nepřátelském systému velení a řízení rozhodující úlohu.

Průzkumná činnost, ničení a rušení se v tomto období soustřeďuje na radioelektronické prostředky raketových útvary, jednotek zásobování jadernou municí, leteckých útvary vyzbrojených letouny nosiči, vojsk PVO a úderných uskupení pozemních vojsk na hlavních směrech. Souběžně s tímto vedeme rozhodující boj s nepřátelskými prostředky radioelektronického boje. Vybojování převahy v oblasti radioelektronického boje a elektroniky vůbec umožní vojskům frontu organizovaně přejít do ofenzívy a řešit úkoly útočné operace. Přitom musíme počítat s tím, že nepřítel může vést radioelektronický úder i v dalších důležitých obdobích frontové operace.

Radioelektronický boj při průlomu nepřátelské obrany a překonávání bráněných vodních překážek (toků)

Vedení radioelektronického boje v těchto fázích operace můžeme rozdělit na přípravnou etapu a na vlastní průlom obrany nebo násilného přechodu vodního toku.

Promyšlený výběr úseků pro průlom nepřátelské obrany a násilný přechod vodního toku spolu se soustředěním potřebného počtu sil a prostředků na těchto úsecích je nejzávažnějším úkolem přípravné etapy. Veškerou tuto činnost je třeba maximálně utajit a nedovolit tak nepřátelským vojskům zorganizovat soustředěnou obranu. Úsilí radioelektronického boje zaměříme především na **boj se všemi druhy nepřátelského technického průzkumu**. Intenzívně vyhledáváme, umlčujeme, ničíme a rušíme nepřátelské radioelektronické objekty a místa velení. Současně organizujeme rádiovou dezinformaci a a klamání nepřátelských průzkumných prostředků. Tyto úkoly plní všechny druhy vojsk a služeb **pasivními** opatřeními, zvláště důsledným maskováním všeho co prozrazuje zámysl velitele fronty, a imitační činností. **Aktivní** opatření plní raketové vojsko, dělostřelectvo, letectvo a vojska prvního sledu palbou svých prostředků a bojovou činností. Útvary a jednotky radioelektronického boje ruší průzkumné radiolokační stanice i rádiové spoje velení průzkumných útvarů (jednotek) a sběru průzkumných informací.

Při průlomu nepřátelské obrany nebo násilného přechodu vodního toku úsilí radioelektronického boje soustředíme především na nepřátelské radioelektronické objekty a prostředky systému velení vojskům a řízení zbraní. Součástí palebných úkolů je ničení velitelských stanovišť a spojovacích uzlů nepřátelských vojsk v obraně, prostředků navedení taktického a vojskového letectva, řídicích stanovišť jednotek PVO a prostředků radioelektronického boje. Spolu s tím intenzívně rušíme provoz důležitých rádiových spojů. Výsledkem této činnosti je dezorganizace nepřátelského velení. Toho pak využijí vševojskové jednotky a útvary fronty k vedení rozhodné bojové činnosti a k pronikání do hloubky nepřátelské obrany, kde dokončují likvidaci míst velení a řídicích prvků zbraňových systémů.

Tato etapa vyžaduje specifické použití útvarů REB. K dosažení potřebné efektivnosti radioelektronického průzkumu a rušení je výhodné a potřebné řídit frontové i armádní útvary REB z jednoho centra a jejich úsilí tak soustředit k jednomu cíli. Podstatnou část sil a prostředků těchto útvarů rozmístíme v prostorech největšího nakupení vojsk, tj. v bojových sestavách prvosledových svazků a útvarů. Z tohoto hlediska je účelné jednotky REB přidělit svazkům, které prolamují nepřátelskou obranu nebo vedou násilný přechod vodního toku. Tím zabezpečíme účinnou podporu bojové činnosti prvosledových svazků. Centralizované řízení sil a prostředků průzkumu a rušení se současnou decentralizací jejich podřízenosti zabezpečíme až do doby překonání předního okraje nepřátelské obrany nebo vodní překážky. Kromě toho velitel fronty vyděluje část sil a prostředků útvarů REB na rušení nepřátelských spojů, které zabezpečují velení druhým sledům a zálohám, abychom narušili jejich zasazení do protiztečí a protiúderů.

Promyšlená a vysoce organizovaná příprava i vlastní vedení radioelektronického boje může tak podstatnou měrou přispět k úspěšnému průlomu nepřátelské obrany nebo násilného přechodu vodního toku.

Radioelektronický boj v období přechodu na použití jaderných zbraní a v průběhu prvního jaderného úderu

Vysoká účinnost jaderných zbraní ještě více zvýrazňuje význam a úlohu radioelektronického boje. Každá jaderná puma či raketa s jadernou hlavicí střední ráže, která působením a činností prostředků radioelektronického boje cíl nezasáhne nebo nebude vůbec odpálena představuje uchránění přibližně jednoho motostřeleckého či tankového praporu. Vcelku vzato může správné a účelné použití sil a prostředků radioelektronického boje podstatně ovlivnit bojeschopnost vojsk. Z toho důvodu je třeba úsilí radioelektronického boje soustředit především na nepřátelské radioelektronické objekty, které zabezpečují použití jaderných zbraní. Znamená to, že převážnou část průzkumných sil a prostředků vyčleníme na průzkum nepřátelských prostředků jaderného napadení a bude je intenzivně sledovat od jejich objevení až po úplné zničení. Na tomto důležitém úkolu se bezprostředně podílejí i útvary REB, které vyčleňují hotovostní rušící prostředky. Při zjevné hrozbě použití jaderných zbraní přecházejí útvary REB většinou svých sil na průzkum a nepřetržité rušení nepřátelských prostředků jaderného napadení s cílem zamezit doručení povelů k vedení úderů.

První jaderný úder vlastních vojsk musí být připraven a zplánován i z hlediska radioelektronického boje. Do doby jeho zahájení útvary REB ruší rádiového spoje, které slouží k řízení a navedení nepřátelských prostředků jaderného napadení. V průběhu letů vlastního průzkumného letectva a při činnosti letounů rušičů rušení zaměříme na snížení účinnosti nepřátelského PVO. První rakety s jadernou náloží vojsk frontu nesměrujeme na nepřátelské radioelektronické objekty velení vojskům, řízení PVO a prostředky radioelektronického boje. Údery těchto raket spolu s intenzivním radioelektronickým rušením umožní úspěšnou činnost vlastnímu letectvu.

Po úderech letectva a druhých úderech raketového vojska soustřeďují útvary REB své úsilí na rušení hlavních nepřátelských rádiových a radioreléových sítí a směřů s cílem zamezit obnovu narušeného velení. Současně touto svou činností účinně napomáhají vojskům frontu dokončit úplné zničení nepřítele.

Radioelektronický boj při rozvíjení operace a zasazování druhého sledu

Zasazení druhosledové armády frontu je složitou a velmi důležitou etapou frontové útočné operace, ve které se s konečnou platností rozhoduje o úspěšnosti splnění úkolů a dosažení konečného cíle celé operace. Veškeré úsilí nepřítele bude proto zaměřeno na zmaření tohoto záměru. Svůj průzkum bude směřovat především do prostoru soustředění druhosledové armády, na předpokládané osy přesunu a připravované čáry rozvinování. Na základě všech získaných informací a údajů nepřítel soustředí údernou sílu svého raketového vojska a letectva právě na vojska této armády a prostředky radioelektronického boje se bude snažit dezorganizovat velení našim vojskům v průběhu přesunu a při vlastním zasazení do bojové činnosti.

Hlavním úkolem frontu v oblasti radioelektronického boje proto bude **maximálně utajit všechny příznaky a skutečnosti spojené se zasazením druhosledové armády**. Toho dosáhneme důsledným plněním opatření boje s nepřátelským technickým průzkumem, všestranným maskováním svazků a útva-

rů armády i všech připravovaných opatření v prostoru zasazení, přikrytím vojsk armády před vzdušným radiolokačním průzkumem a mířeným bombardováním a promyšlenou klamnou činností v rámci operačního maskování.

V průběhu vlastního zasazování druhosledové armády do bojové činnosti úsilí radioelektronického boje soustředíme na snížení bojových možností nepřátelských vojsk obdobně jako při průlomu nepřátelské obrany nebo násilném přechodu vodního toku. Jadernými údery a palbou raketového vojska, dělostřelectva a letectva, výsadky a diverzními skupinami ničíme radioelektronické objekty systému velení vojskům a řízení zbraní. Útvary REB prvosledových armád podle svých možností soustředí radioelektronické rušení na směru zasazení druhosledové armády. Útvary REB této druhosledové armády se rozvíjejí v prostoru zasazení s předstihem před ostatními vojsky, svojí činností však v žádném případě nesmí prozradit zámysl velitele fronty. Znamená to, že vedou pouze rádiový a radiotechnický průzkum a vlastní rušení zahajují až s rozvíjením vojsk na čáře zasazení a jejich vstupem do bojové činnosti.

Důležitým předpokladem pro úspěšné zasazení druhosledové armády do bojové činnosti je zabezpečení elektromagnetické koexistence radioelektronických prostředků této armády s prostředky prvosledových armád. Zplánování a organizační zajištění tohoto úkolu vyžaduje podrobnou znalost pracovních kmitočtů i prostorového rozmístění nejdůležitějších radioelektronických prostředků prvosledových svazků. Na základě těchto znalostí upřesníme pracovní kmitočty a stanovíme rozmístění radioelektronických prostředků druhosledové armády. V některých případech, kdy z časových či jiných důvodů nemůžeme elektromagnetickou koexistenci zabezpečit kmitočtovým a prostorovým odstupem, stanovíme prioritu důležitých radioelektronických prostředků. To znamená, přijmeme omezující provozní opatření u těch prostředků, které z hlediska plnění úkolu mají menší význam.

Úspěšné vedení soudobých vševojskových operací i bojové činnosti ve stále větší míře závisí na spolehlivé a nepřetržité činnosti radioelektronických systémů a prostředků velení vojskům a řízení zbraní. Proto vojenští odborníci USA a států NATO přikládají stále větší význam dokonalé připravenosti svých ozbrojených sil k vedení radioelektronického boje. Ustanovení o způsobech jeho vedení jsou zakotvena do příslušných řádů a předpisů. Radioelektronická zařízení a boj s nimi se tak stává limitujícím faktorem úspěšnosti vedení operací a bojové činnosti.

Vyjádřit možnosti sil a prostředků radioelektronického boje v operačně taktických ukazatelích poměru sil je velice obtížné přesto, že tento poměr významně ovlivňují. Vždyť dokonalou organizací, správně stanovenými reálnými opatřeními a správným vedením radioelektronického boje dosáhneme velmi efektivních výsledků. Zkušenosti Sovětské armády ukazují, že při překonání současného nepřátelského systému PVO bez prostředků radioelektronického boje mohou ztráty na letecké technice činit 70—80 %. Při jejich použití a správném využívání se tyto ztráty snižují až osminásobně.

Těžiště radioelektronického boje nelze spatřovat pouze v činnosti útvarů REB, ale především v konkrétních opatřeních všech druhů vojsk a služeb. Prvořadý význam pak má jaderné a palebné ničení nepřátelských míst vele

ní a radioelektronických prostředků. Zkušenosti ze spojeneckých cvičení ukazují, že ve frontové útočné operaci k účinnému narušení nepřátelského úderu musíme zničit nejméně 25—30 % důležitých míst velení a radioelektronických objektů. Úspěšné splnění tohoto úkolu předpokládá použití 8—12 % sil a prostředků raketového vojska a dělostřelectva a 12—15 % sil a prostředků letectva frontu.

Můžeme tedy vyvodit závěr, že správně organizovat a úspěšně vést radioelektronický boj v soudobých vševojskových operacích není jednoduchou záležitostí. Každá změna situace bude proto vyžadovat i odpovídající změny ve způsobech jeho vedení. Nemůžeme proto dát předem návod a podrobně stanovit jeho formy a způsoby pro každou konkrétní situaci. Existují však principy, které (budou-li dodrženy) pozitivně ovlivní průběh a výsledek celé operace. Mezi základní principy vedení radioelektronického boje patří:

- soustředění úsilí na rozhodující stupně velení a odpovídající radioelektronické objekty;
- komplexnost přijatých opatření a jejich důsledná realizace;
- dosažení momentu překvapení;
- cílevědomost a včasnost uskutečňovaných opatření.

MÍSTO ŘÍZENÍ ZPRAVODAJSKÉHO NÁČELNÍKA PLUKU

Získávání zpráv o nepříteli a terénu, jejich zpracování a předání k využití je hlavní součástí práce průzkumných a zpravodajských orgánů na všech stupních velení. Včasné získávání nezbytného množství hodnověrných zpráv o nepříteli je jednou ze základních podmínek úspěšného vedení bojové činnosti. V posledních letech došlo v oblasti průzkumu z hlediska zabezpečení tohoto úkolu k řadě závažných změn, jejichž výsledkem bylo odstranění některých nedostatků. Jednou ze změn je i vytvoření místa řízení zpravodajského náčelníka na stupni pluku (dále jen MRZN).

MRZN pluku v současné podobě je sice jen provizorním řešením, ale vzhledem k tomu, že opatření zakotvená v „Doporučení štábu Spojených ozbrojených sil k typovému složení, struktuře a vybavení polních pohyblivých míst velení pozemních vojsk spojeneckých armád“ nebude možné z různých důvodů realizovat v krátké době v plném rozsahu, jejich složení a vybavení zůstane na stupni pluku v nejbližším období v podstatě totožné. Poslední změny jsou zakotveny v Doplněku k „Zásadám organizace míst velení pozemního vojska“, který vešel v platnost dnem 1. 6. 1979.

Všude se však nepodařilo stanovené a propracované zásady dosavadního systému v celém komplexu prosadit beze zbytku do praxe a na některých štábech práce a činnosti zpravodajských orgánů. Není vždy plně doceněno vytvoření nového prvku uvnitř velitelského stanoviště, který je zabezpečen vším potřebným pro řízení průzkumných orgánů, zpracování zpráv a pro plnění dalších odborných úkolů. Vzhledem k menší praktické zkušenosti některých zpravodajských náčelníků pluků, vyskytují se nedostatky ve zpracovávání metodikách práce funkcionářů MRZN a při uplatňování stanovených zásad činnosti. Pokládám tedy za potřebné blíže osvětlit některé otázky spojené s problematikou MRZN, jeho činností a napomoci tak zejména mladým důstojníkům pochopit podstatu a funkci tohoto prvku.

Článek může být vodítkem nejen pro zpravodajské důstojníky, ale i pro všechny vojskové velitele (případně další odbornosti) k tomu, aby přesně věděli, co mohou od tohoto prvku vyžadovat, ale na druhé straně jak je též musí všestranně zabezpečovat. V tomto směru není ani zdaleka ideální stav, protože zpravodajskému náčelníkovi se ponechává velmi často rozhodování o takových otázkách, které přísluší pouze veliteli nebo náčelníkovi štábu pluku, což není správné.

MRZN je výkonným prvkem štábu pluku, který plní úkoly zpravodajského zabezpečení (viz NN OZ 0101 Průzkum) s důrazem na řízení průzkumu (Zprav-1-1 čl. 101) a zpracování zpráv [jejich soustředování, evidenci, třídění, studium, vyhodnocování a předání zpráv k využití].

Vzhledem k tomu, že je výkonným prvkem, musí tedy při organizaci průzkumu (Zprav-1-1 čl. 89) realizovat rozkazy a nařízení určitých, přesně stanovených funkcionářů a kromě toho musí plnit i vlastní funkční povinnosti — viz schéma 1.

Složení, vybavení a rozmístění MRZN

MRZN se zpravidla skládá z těchto funkcionářů s příslušnou technikou a spojovacími prostředky [není rozhodující to, že některý útvar je vybaven technikou jiného druhu, jde o vyjádření podstaty a hlavních zásad] — viz tabulku 1.

Velitel pluku	Náčelník štábu pluku	ZN divize	Další funkcionáři
- cíle průzkumu - úkoly průzkumu - rozhodnutí	- pokyny pro průzkum	- bojové nařízení pro průzkum	- bojový úkol - zprávy o nepříteli - stav sil a prostředků průzkumu - součinnostní otázky
Místo řízení zpravodajského náčelníka			
Vlastní opatření			

Schéma 1

Tabulka 1

Osoby	ZN pluku	Velitel pzd, řidič OT R-2, obsluha spojovacích prostředků	Velitel pzd, řidič OT-65 R-2, obsluha spojovacích prostředků
Technika	ŠA s přístřeškem ¹⁾	OT R-2	OT-65 R-2

¹⁾ Doplněk k „Zásadám organizace míst velení pozemního vojska“, společně se ZNŠ, důstojníkem štábu, NZS, NCHS.

V praxi se doposud plně nevžilo to, že rovnocenným pracovištěm zpravodajského náčelníka je taktéž OT R-2 velitele průzkumu roty, odkud může získat informace potřebného druhu a též bezprostředně řídit zasazené průzkumné orgány. Kromě toho zde přímo ovlivňuje práci osob, které jsou na MRZN zařazeny.

Zařazením jednoho až dvou spojovacích prostředků na MRZN je zabezpečeno spojení se všemi vytvářenými průzkumnými orgány vojskového průzkumu z průzkumné roty pluku. Tento systém umožňuje zřízení i dalších rádiových sítí nebo směrů, které v předchozím systému nebylo možné vytvářet.

Zpravodajský náčelník pluku pracuje společně se ZNŠ, důstojníkem štábu, náčelníkem chemické a ženijní služby pluku na společném pracovišti ve štábním vozidle s přístřeškem, který se rozmisťuje v bezprostřední blízkosti pracoviště náčelníka štábu pluku ve skupině velení. To umožňuje mezi nimi bezprostřední styk a jsou vytvořeny výhodné podmínky pro součinnost jak mezi nimi navzájem, tak i s ostatními příslušníky skupiny velení.

Zpravodajskému náčelníkovi se tak zároveň umožňuje plnit své povinnosti vůči hlavním funkcionářům pluku.

Zpravodajský náčelník je vybaven některými jednoduchými prostředky mechanizace velení (brašna důstojníka operátora, suché obtisky značek, kapesní elektronická kalkulačka). Kromě toho může využívat i další prostředky, které jsou na společném pracovišti ve štábním vozidle (pomůcka pro zakreslování radiální a chemické situace, rýsovací souprava, logaritmické pravítko, kalkulátor pro přesuny, kalkulátor radiální a chemické situace, kalkulátory druhů vojsk a služeb). Některé další prostředky mechanizace velení jsou taktéž rozmístěny ještě na dalších pracovištích v prostoru velitelského stanoviště a je vhodné je pro zrychlení některých prací využívat.

Zabezpečení spojení v rámci MRZN

Velení a řízení průzkumných jednotek (orgánů) při plnění úkolů průzkumu musí být nepřetržitě, pevné a pružné. Toho se dosahuje kromě jiného zejména udržová-

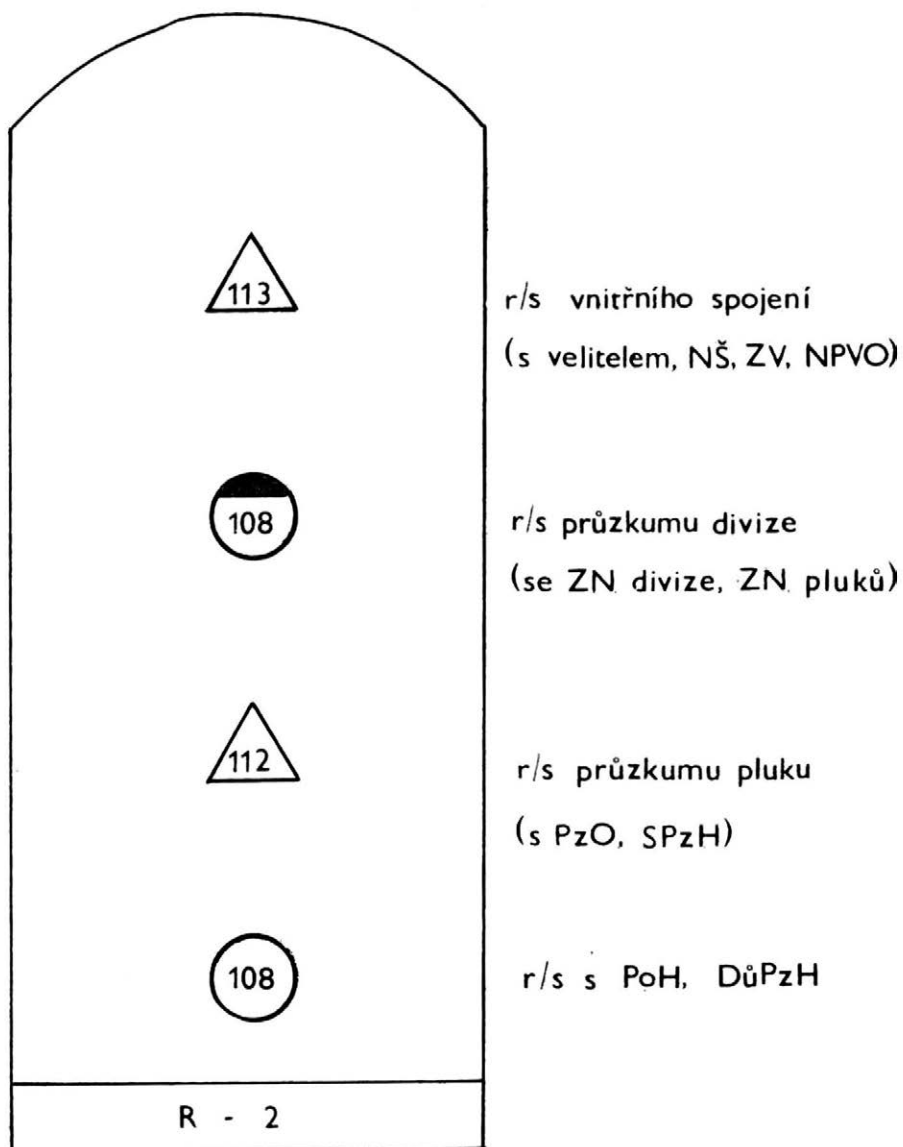

Schéma 2

ním spolehlivého spojení (Zprav-1-1 čl. 107). Zabezpečení spolehlivého spojení je jedním z rozhodujících úkolů, protože spojení bezprostředně slouží ke včasnému předání získaných zpráv. I ty nejdůležitější a nejpečlivěji údaje, získané o činnosti nepřítele a charakteristice terénu ztrácejí svůj význam, pokud nemohou být včas a přesně předány k využití.

V oblasti spojovací techniky a tedy ve vytvoření potřebných předpokladů ke splnění tohoto úkolu se mnohé podařilo realizovat. V tomto směru se změnila ukazatelé jak kvantitativní, tak i kvalitativní. V současné době jsou splněny základní podmínky k tomu, abychom mohli vytvořit potřebné rádiové sítě, které by zabezpečovaly plnění stanovených úkolů průzkumu.

Jestliže je na MŘZN vyčleněno pouze vozidlo velitele průzkumné rot, pak zpravidla vytváříme rádiové sítě — viz **schéma 2**.

Pokud má ZN pluku k dispozici ještě další vozidlo velitele průzkumné rot, pak může vytvářet další rádiové sítě (směry), které vyplynou jako potřebné. Zpravodajský náčelník pluku s vyčleněnými prostředky je tedy schopen zabezpečit veškeré požadavky na tvorbu rádiových sítí (směrů). Určité disproporce vzniknou tehdy, když bude k plnění úkolů průzkumného odřadu vyčleněna průzkumná rota. Tato skutečnost ovlivní nejen organizaci spojení, ale bude mít vliv na celkovou strukturu činnosti zpravodajských orgánů na velitelském stanovišti pluku. Vzhledem k tomu, že vyčleňování průzkumné roty do průzkumného odřadu pluku nebude tak časté, tuto variantu činnosti v článku neřeším. I za této situace vidím řešení v tom, že z vytvořené zálohy průzkumu (která musí být vyčleněna a určena z motostřeleckých nebo tankových jednotek v případě zasazení celé průzkumné roty a která je rozmístěna v bezprostřední blízkosti velitelského stanoviště pluku) se dočasně vyčlení potřebný spojovací prostředek k zabezpečení stanoveného úkolu.

Povinnosti velitele a náčelníka štábu pluku k organizaci průzkumu

Velitel pluku i náčelník štábu mají k organizaci průzkumu a jeho vedení přesně stanovené povinnosti. Reálné a správné vyčlenění cílů a úkolů pro průzkum velitelem a jejich promyšlená konkretizace v pokynech pro průzkum náčelníkem štábu pluku vytváří optimální podmínky pro výslednost jeho činnosti. To však od obou hlavních funkcionářů pluku

vyžaduje, aby problematice průzkumu hluboce rozuměli a vytvářeli všechny potřebné podmínky k tomu, aby průzkumná jednotka byla po všech stránkách k plnění úkolu co nejlépe připravena. Je to nezbytné už proto, že příprava průzkumníka s potřebnými morálními, politickými, odbornými, fyzickými a dalšími vlastnostmi, které jsou nezbytné pro úspěšné splnění stanoveného bojového úkolu v sestavě vojsk nepřítele, je dlouhodobou záležitostí. Kromě toho hluboká znalost problematiky průzkumu, těmito funkcionáři umožňuje správné vedení zpravodajských orgánů k neefektivnějšímu využití sil a prostředků průzkumu.

Povinnosti velitele (Zprav-1-1 čl. 92) je:

- stanovit cíl, hlavní úkoly průzkumu a schválit rozhodující plánovací dokument, tj. plán průzkumu štábu pluku,
- podle situace a potřeby vyžadovat informační zprávu a osobně hodnotit možnosti nepřítele,
- kontrolovat plnění úkolů průzkumu,
- připravit štáb pro organizaci a vedení průzkumu,
- připravit štáb a jednotky k organizaci a vedení průzkumu,
- studovat a znát organizaci, taktiku, výzbroj a bojovou techniku nepřítele,
- pečovat o doplňování průzkumných jednotek připravenými průzkumníky, technickými prostředky průzkumu, spojovací a bojovou technikou.

Povinnosti náčelníka štábu (Zprav-1-1 čl. 93) je:

- plně odpovídat za organizaci průzkumu a jeho vedení,
- vydat pokyny pro průzkum, stanovit pořadí jejich plnění a určit hlavní úsilí průzkumu,
- stanovit složení zálohy sil a prostředků průzkumu a zabezpečit pevné vedení jednotkám při průzkumu,
- stanovit jaké zprávy a doklady získat od nadřízeného štábu, sousedů a letectva,
- určit dobu zpracování bojové průzkumové dokumentace a termín jejího předložení ke schválení, podepisovat nadřízené bojové průzkumové dokumenty,
- kontrolovat, vyhodnocovat zprávy, závěry předkládat veliteli a nadřízenému štábu,
- zajišťovat vysokou bojovou připravenost a pohotovost průzkumných jednotek.

Pokud je způsob (metoda) práce obou hlavních funkcionářů pluku v souladu s ustanovením předpisu, má zpravodajský náčelník při plnění svých povinností vytvořeny dobré podmínky i pro svou vlast-

	1	2	3
Hlavní úkoly vyplývající z metodiky práce štábu pluku	– studium dokumentů – ujasnění úkolu – zpracování předběžných bojových nařízení – zpracování časových kalkulací – hodnocení situace – přijetí zámyslu boje – vydání úkolů pro průzkum velitelem pluku	– schválení zámyslu boje velitelem divize – nařízení pro práci štábu – zpracování nařízení k zabezpečení bojové činnosti	– vyhlášení zámyslu boje a nařízení k zabezpečení bojové činnosti – vydání úkolů podřízeným – zpracování bojového rozkazu – pokyny NŠ pro průzkum
Zpravodajský náčelník pluku	– studium dokumentů – dílčí informace o situaci nepřítele – kalkulační propočty – příprava a vydání předběžných bojových nařízení – pokyny pro práci podřízených – převzetí úkolů pro průzkum	– účast na vydání pokynů pro práci štábu – zpracování příspěvku do nařízení k zabezpečení bojové činnosti – příprava informační zprávy – zakres do mapy velitele	– účast na vyhlášení zámyslu boje – dokončení informační zprávy – převzetí pokynů – pro průzkum od NŠ
Velitel průzkumné roty	– seznámení s dokumenty – zakres z dokumentů do mapy – vydání úkolů pro přípravu průzkumné roty k plnění úkolu – zpracování informace pro štáb – příprava předepsaných dokumentů	– zpracování části informační zprávy – příprava mapy k přednesu informační zprávy – zpracování příspěvku do bojového rozkazu	– příprava mapy k přednesu informační zprávy
Velitel průzkumné čety	– seznámení s dokumenty – zabezpečení odposlechu zpráv VzPz – kontrola a navázání spojení – příprava pracoviště k plnění úkolu (maskování vozidel, úprava pracoviště, poučení, střežení, činnost na signály)	– pomoc při přípravě mapy k přednesu informační zprávy – zpracování zpráv	– přenesení údajů a ostatních bojových zpráv – zpracování zpráv

Tabulka 2

	4	5	6
- vyslechnutí a schválení informačních zpráv - zpracování, schválení a odeslání bojového nařízení - zpracování bojové dokumentace	- vyhlášení bojového rozkazu	- rekognoskace a organizace součinnosti - kontrola a pomoc - dokončení bojové dokumentace	- schválení bojové dokumentace
- přednes informační zprávy - zpracování bojového nařízení pro průzkum - řešení součinnostních otázek - práce na plánu průzkumu	- účast na vyhlášení bojového rozkazu	- účast na rekognoskaci a organizaci součinnosti - kontrola a pomoc - zpracování zprávy k plánu průzkumu	- předložení plánu průzkumu a dalších nařízených dokumentů ke schválení - zakres do dokumentů pluku - zpracování zpráv
- vydání rozkazů průzkumným orgánům - kontrola připravovaných průzkumných orgánů (technika, spojovací prostředky, zbraně, dokumenty, PCHOJ, prostředky průzkumu...)	- zpracování hlášení o stavu sil a prostředků průzkumu - práce na bojové průzkumové dokumentaci - zpracování zpráv	- zpracování požadavků zpráv, požadavků na vzdušné fotografování a vzdušnou přepravu - kontrolní činnost	
z plánu průzkumu do pracovní mapy vých průzkumových dokumentů		- zpracování zpráv - zpracování dílčích částí bojové průzkumové dokumentace	

ní činnost. Pokud však jsou podstatné části těchto ustanovení hrubým způsobem narušovány (cíle, úkoly, pokyny pro průzkum jsou zpracovány až po skonečném celého plánovacího procesu a nebo je jejich zpracování pověřován dokonce zpravodajský náčelník apod.), pak se ani nelze divit tomu, že úkoly průzkumu jsou plněny se značnými obtížemi.

Povinnosti příslušníků MRZN

Povinnosti zpravodajského náčelníka pluku dosud nebyly v základních řádech stanoveny a byly řešeny v odborných předpisech. V současné době předpis Zákl-R-1 ukládá zpravodajskému náčelníkovi pro vedení bojové činnosti povinnosti, které souvisí zejména se zodpovědností za zabezpečení velitele pluku potřebnými údaji o nepříteli a terénu; odpovědností za bojovou a mobilizační pohotovost průzkumné roty a její morálně politický stav; povinností získávat, vyhodnocovat a zevšeobecňovat údaje o nepříteli a terénu a včas je hlásit veliteli pluku; znalost počtů a technického stavu výzbroje, bojové a jiné techniky s povinností pravidelné kontroly jejich používání a ošetřování.

V souhrnu tedy základní řády, odborné předpisy a nařízení stanoví odpovědnost a povinnosti funkcionářů, začleněných na MRZN takto:

- centralizované plánování a řízení průzkumu,
- komplexnost přípravy a vedení průzkumu,
- vydávání úkolů zasazovaným průzkumným orgánům a jejich řízení,
- řešení součinnostních otázek,
- organizaci nepřetržitého spojení se zasazenými průzkumnými orgány,
- organizaci odposlechu zpráv vzdušného průzkumu,
- kontrolu a poskytnutí praktické pomoci,
- zpracování zpráv a informační činnost,
- zajištění bezpečnosti zasazených průzkumných orgánů při použití vlastních zbraní hromadného ničení,
- přípravu a zasazování nových průzkumných orgánů,
- zpracování a vedení předepsané bojové průzkumné dokumentace.

Tyto obecně stanovené povinnosti jsou konkrétně rozpracovány do metodiky práce příslušníků MRZN na jednotlivé druhy a fáze bojové činnosti.

Metodika práce MRZN

Vytvoření MRZN v současné době umožňuje, aby se zvětšil rozsah plněných úkolů oproti minulému období a aby výslednost práce byla vyšší. Činnost příslušníků MRZN nemůže být nárazová a živelná, ale musí být přesně a pevně stanovena s dostatečným prostorem pro iniciativu a aktivitu. Přesný řád činnosti je dán promyšlenou a logickou metodikou práce tohoto prvku, který vychází z metodiky práce štábu pluku jako rozhodujícího a limitujícího prvku. Dobře zpracovaná a promyšlená metodika práce MRZN umožňuje klidnou a postupnou činnost jeho jednotlivých funkcionářů v návazném sledu bez vynechání některého důležitého úkonu. Nepromyšlená metodika práce způsobuje dezorganizaci, chaos, plnění úkolů není v potřebných časových návaznostech a ve svých konečných důsledcích ztěžuje plnění stanovených úkolů nejen ZN pluku, ale i na dalších pracovištích štábu.

Metodiky práce štábu pluku jsou v současné době zpracovány, ale je rozdílná úroveň a kvalita jejich zpracování. Metodiky práce MRZN nejsou však důsledně aplikovány do nových podmínek a u některých útvarů byly dokonce ponechány v původní podobě a byl pouze změněn jejich název. Z toho však v praktické činnosti vyplývá, že zpravodajský náčelník v době, kdy by se měl plně věnovat plánování, musí teprve upřesňovat a stanovovat úkoly svým podřízeným. To není jistě správné, protože by každý z nich mohl pracovat do určité míry samostatně a tím svým dílem přispět ke včasnému splnění úkolů.

Druhý faktor, který vážně narušuje celý proces, spočívá v tom, že zpracovaná metodika štábu pluku není dodržována jak z hlediska času, tak i jejího obsahu. Za tohoto stavu pak ztrácejí opodstatnění i metodicky dílčí a práce celého štábu je živelná. Ve svých důsledcích se to projevuje na nejcitlivějším místě, ve vlastní činnosti podřízených jednotek, které plánovanou činnost musí realizovat.

Plnění základních úkolů příslušníků zařazených na MRZN musí být zakotveno v metodice jejich činnosti. Jde zejména o tyto hlavní povinnosti:

- studium bojových dokumentů nadřízeného stupně,
- zpracování a vydání předběžných bojových nařízení pro průzkum,
- účast na všech společných akcích štábu pluku podle pokynů pro práci štábu pluku,

— příprava a přednes informační zprávy,

— řešení součinnostních otázek v rámci štábu pluku,

— zpracování příspěvku do bojového rozkazu velitele pluku a do nařízení pro zabezpečení bojové činnosti vojsk,

— zpracování a vydání bojového nařízení pro průzkum,

— vydání bojových rozkazů zasazovaným průzkumným orgánům,

— zpracování a vedení nařízené bojové průzkumné dokumentace,

— organizace odposlechu zpráv vzdušného průzkumu,

— kontrola a pomoc podřízeným jednotkám,

— zpracování a odeslání požadavků zpráv, požadavků na vzdušný průzkum a vzdušné fotografování, hlášení o stavu sil a prostředků průzkumu,

— soustřeďování, třídění, evidence a vyhodnocování zpráv,

— informační činnost,

— předložení bojové průzkumné dokumentace ke schválení.

To jsou tedy hlavní úkoly, které by měly být časově začleněny do metodiky práce MRZN. Jako výchozí podklad pro zpracování této metodiky jsem použil vševojskové části zpracované metodiky práce štábu pluku (Ev. č. 1/117-34oper/1978, Trenčín 1978). Na tomto základě jsem aplikoval a časově učlenil základní povinnosti jednotlivých funkcionářů MRZN pro variantu plánování boje po obdržení

bojového nařízení při souběžném plánování — viz **tabulku 2**.

Vycházím z toho, že v tomto období může být pracoviště zpravodajských orgánů v nejsilnějším složení, s veškerými potřebnými prostředky a nemusí redukovat rozsah činnosti.

Vytvořením MRZN a jeho vybavením potřebnými prostředky jsou dány podmínky pro kvalitnější plnění úkolů zpravodajského zabezpečení bojové činnosti pluku. Umožňuje odpovědně plnit úkoly vyplývající z organizace průzkumu a to jak jeho plánování, promyšlenější vydání úkolů průzkumným orgánům a jejich všestranné zabezpečení, organizaci spojení všeho druhu, zpracování zpráv a kontrolu plnění vydaných nařízení. Od zpravodajského náčelníka to vyžaduje, aby si znovu a důkladně ujasnil místo, úlohu a možnosti MRZN v závislosti na požadavcích, které na ně klade velení a štáb pluku. Musí vzít v úvahu názory a představy svých nadřízených, svých podřízených a dále všech těch příslušníků štábu pluku, se kterými musí řešit součinnostní otázky. Výsledkem této činnosti pak může teprve být odpovídající metodika práce, která však musí být prověřovaná při každé možné příležitosti a v případě vzniklé potřeby by v ní měly být zapracovány odpovídající změny. Zdokonalovat činnost samotného MRZN můžeme jen tehdy, bude-li cvičit v odpovídajícím složení, s předepsaným vybavením a bojovou technikou a při vytváření podmínek, které se podle možností přibližují co nejvíce skutečnému boji.

K ROZVOJI TECHNICKÝCH PROSTŘEDKŮ PRŮZKUMU

Požadavky na zpravodajské zabezpečení operace a boje z hlediska včasného zjištění nepřátelských prostředků jaderného napadení a na zjištění přesné polohy nejdůležitějších cílů se v důsledku objektivních podmínek vědeckotechnického rozvoje nepřetržitě zvyšují.

Za posledních deset let se v průzkumných útvarech a jednotkách značně zvýšil počet techniky a technických prostředků průzkumu. Nemůžeme však setrhnout na dosaženém stupni technického vybavení průzkumných orgánů vojenského, hloubkového a speciálního průzkumu a dopustit zaostávání za světovým vývojem v této oblasti. Víme, že prostředky ničení na taktickém a operačním stupni prodělávají bouřlivý vývoj hlavně v poslední době. Modernizace výzbroje pozemních jednotek hlavně tankové a protitankové techniky, vývoj nových palebných systémů a kompletů zaváděných do výzbroje hlavních armád NATO (armády USA a NSR) nás plně opravňují k tomu, abychom uvažovali ne pouze v teoretické rovině o požadavcích kladených na průzkum v soudobé operaci. Máme-li vojska a bojové prostředky nepřítele zničit, musíme je nejdříve zjistit. Průzkumné orgány musíme pro zjišťování bojových prostředků nepřítele vybavit odpovídající technikou a technickými prostředky průzkumu, aby účinnost zásahu proti nepříteli vlastními palebnými prostředky byla co největší.

V článku nemohu vyčerpat celou problematiku průzkumu, proto se chci zabývat jen částí tohoto problému — požadavky technického vybavení orgánů průzkumu na operačním a taktickém stupni v souvislosti s požadavky a úkoly na ně kladenými.

Průzkum je v současné době charakterizován velkým prostorovým rozmachem, potřebou vysoké úrovně bojové pohotovosti a jeho větší operativností.

Velký prostorový rozmach průzkumu je dán zvýšeným objemem úkolů soudobého průzkumu. Zvýšila se manévrovost a palebná síla vojsk. Rychlá tempa a růst prostorových ukazatelů soudobých operací, zařazení prostředků ničení dalekého dosahu do všech stupňů velení je úzce spjata s rozmístěním vojsk a dalších důležitých objektů nepřítele do větší hloubky. Vzrostla též šířka pásem činnosti vojsk a to vede k růstu šířky pásem průzkumu. Zvýšení počtu bojových prostředků a zavedení operačně taktických prostředků jaderného napadení značného dosahu se současným nárůstem množství objektů, které je nezbytné zjistit v pásmech činnosti vojsk, vyžaduje rychlost a přesnou kontrolu velkého prostoru. Zjištění rozhodujících objektů nepřítele musí dosahovat 50—70 % z celkového počtu skutečných objektů. Přitom je třeba prostředky jaderného napadení zjistit v plném rozsahu a s vysokou přesností. Tím je podmíněna objektivní nutnost soustavného zdokonalování organizace, forem a metod vedení průzkumu. Přitom na rozhodující význam nabyvá závislost průzkumu na kvalitním technickém vybavení průzkumných orgánů a útvarů moderními, vysoce efektivními technickými prostředky, které umožní nepřetržitě sledování nepřítele v celém pásmu bojové činnosti. Tyto požadavky zvyrazňuje ještě ta skutečnost, že orgány průzkumu budou pracovat pod tlakem času, ve složité a nebezpečné situaci. To vše bude ovlivňovat psychiku a přesnost smyslového vnímání u přísluš-

některých průzkumných orgánů, zejména v týlu nepříteli. Z těchto důvodů bude nutné mít přesné a kvalitní technické prostředky k vedení průzkumu a získávání věrohodných a přesných údajů o nepříteli.

Abychom snížili nebo přímo vyloučili možné záporové vlivy výsledků průzkumu, musíme nalézt pro průzkumné orgány a útvary takové technické prostředky průzkumu, které efektivním způsobem budou schopny rychle nepříteli vyhledávat (identifikovat) a určovat s maximální přesností jeho polohu. To je základní podmínka pro zničení nepříteli účinným palebným prostředkem.

Zvýšenou manévrovatelností a mobilitou vojsk, která nepříteli umožňuje rychle měnit rozmístění sil a prostředků, roste význam nepřetržitosti průzkumu. Požadavek nepřetržitosti spočívá v nutnosti a nezbytnosti vést účinnou a dostatečně výslednou průzkumnou činnost ve všech druzích boje, ale hlavně v noci, v těžkých povětrnostních podmínkách, v různém terénu a složité bojové situaci. Splnění tohoto požadavku předpokládá mít průzkumné orgány schopné manévru v týlu nepříteli a mít jich větší množství pro pokrytí velkého prostoru. Vybavenost těchto orgánů musí umožňovat vedení průzkumu za ztížených podmínek. Protože větší množství průzkumných orgánů bude těžké zabezpečit, zbývá možnost počty průzkumných orgánů ponechat, ale zvýšit výslednost jejich průzkumu. To znamená vybavit je technikou a přístroji pro pozorování v noci a za ztížení viditelnosti, pátracími, naváděcími a měřicími přístroji.

Dalším vážným požadavkem je operativnost průzkumu. V soudobých operacích půjde o získání časového předstihu v získání zpráv o nepříteli a rychlosti předání těchto zpráv štábům. Při vysoké dynamičnosti bojové činnosti nabývá tento požadavek vážného významu ve většině činnosti průzkumných útvarů a zpravodajských orgánů. Pomalé vedení průzkumu, opožděné předávání zpráv a jejich opožděné zpracování vede zpravidla k prodlení v použití prostředků ničení s následným nesplněním nebo omezeným splněním bojových úkolů vojska a může mít záporný vliv na průběh i výsledek operací. K vysoké operativnosti může přispět vybavení průzkumných orgánů, kromě technických prostředků průzkumu, též kvalitními, spolehlivými a vysoce výkonnými spojovacími prostředky pro přenos zpráv, prostředků analýzy a vyhodnocování zpráv průzkumu. Poznatky z průzkumných cvičení ukazují, že mnohem těžší než získávat zprávy o nepříteli je včas

a rychle je doručit na místa velení. Jen zdánlivě řešení těchto otázek nesouvisí s rozvojem technických prostředků průzkumu. Skutečnost je ale taková, že včas získané zprávy o nepříteli a jeho prostředcích sebemodernějšími technickými prostředky průzkumu nemají v podstatě žádnou cenu, nejsou-li rychle a včas dodány na příslušné stupně velení.

Při přípravě průzkumu musíme brát v úvahu připravovaná opatření nepříteli pro vedení boje s naším průzkumem. Na všech cvičeních NATO se rozpracovává celý komplex opatření vedení boje s průzkumem protivníka, tedy s naším průzkumem. Proto již v míru je třeba vytvářet podmínky ke zvyšování odolnosti průzkumných orgánů a průzkumných útvarů a zvyšovat utajení jejich způsobů činnosti.

Bude nutné řešit prostředky pasivní a aktivní obrany u orgánů speciálního a hloubkového průzkumu, které povedou průzkumnou činnost bez bojové techniky, protože jejich zranitelnost bude větší. Do prostředků pasivní obrany zahrnujeme prostředky, které budou průzkumné orgány upozorňovat na to, že jsou v zorném poli radiolokátorů pozemních cílů nebo infracíselných nepříteli. Dále prostředky maskování, varování a ochrany před pozorováním, účinky laserové zbraně nebo laserového zaměřovacího prostředku. Dalším řešením by mělo být snižování možnosti náhodného prozrazení použitím bezhluché identifikace a signalizace uvnitř průzkumného orgánu. Zavedení prostředků orientace podle buzoly a čtení mapy v noci bez používání světelného zdroje se ukazuje nanejvýš vhodné. V neposlední řadě je nutné uvažovat i o možnosti zmaření stop nebo jejich zahlazení chemickou cestou při prozrazení případně pronásledování průzkumného orgánu nepříteli, hlavně u orgánů hloubkového a speciálního průzkumu.

Do aktivní obrany musíme zahrnout prostředky protitankové obrany, obrany proti nízké letícím vzdušným cílům — hlavně vrtulníkům, které budou důležitým prostředkem vyhledávání a ničení orgánů průzkumu. Zabezpečení schopností obrany by mělo jít cestou víceúčelových a vysoce účinných zbraní, kterými by měly být orgány průzkumu vybaveny.

Z těchto vývodů vyplývá závislost průzkumných orgánů a útvarů na technickém vybavení a všestranném technickém zabezpečení. Technickou vybavenost nechápu jako cíl soudobosti průzkumu, ale jako prostředek k dosažení vyšší výslednosti a kvality průzkumu. Rozhodujícím činitelem bude člověk — ucvičený příslušník průzkumného orgánu, který bude tuto

techniku ovládat a používat, jeho morálně politická připravenost, vycvičenost, fyzická a psychická odolnost. Žádný technický prostředek průzkumu není univerzální a proto je nutné tyto prostředky vhodně používat v kombinaci nebo soustředění do průzkumných orgánů různých stupňů a určení. Tak vytváříme podmínky pro aktivní a efektivní průzkum.

Splnění požadavků na průzkum v současnosti si zákonitě vyžadá vybavení průzkumných orgánů moderními technickými prostředky průzkumu, nové způsoby a techniku jeho vedení a jistě některé změny v organizační struktuře průzkumných orgánů i průzkumných útvarů. Již jsem uvedl, že skladba požadavků na průzkum se změnila. Některé z těchto požadavků vystoupily do popředí jako rozhodující a určující pro zpravodajské zabezpečení soudobých operací. Ze shrnutí a závěrů vyplývá jednoznačná potřeba řešit tuto situaci a splnit požadavky na průzkum vyřešením technických úkolů ve výzkumu a vývoji nových moderních technických prostředků průzkumu. Chci proto naznačit směry a cesty, kterými by se měl výzkum a vývoj těchto prostředků ubírat, hlavně těch, které jsou prvořadě a určující ke splnění nejvýznamnějších požadavků kladených na průzkum v oblasti operačního a taktického průzkumu.

Jako prvořadě a určující považuji vyřešit možnosti průzkumu v pokrytí — prozkoumání velkých prostorů a v těchto prostorech zjištění objektů hodných zřetele pro další podrobnější průzkum. Takovými technickými prostředky průzkumu by měly být přístroje pro zjišťování přítomnosti bojové techniky na principu pasivního zjišťování vyzařované energie, schopné zjišťovat cíle vyzařující tepelnou energii na velké vzdálenosti s dobrým geometrickým rozlišením (termovizory). Tímto způsobem získané podklady by sloužily k zaměření činnosti průzkumného orgánu na konkrétní možné objekty průzkumu.

Uvážíme-li, že v současné době 70 až 80 % času věnuje průzkumný orgán na vyhledávání objektů průzkumu a pouze 20—30 % času na vlastní průzkum vyhledávaného objektu a získání věrohodných podkladů pro hlášení zpráv o objektu průzkumu, byl by přístroj tohoto druhu značným zkvalitněním možností průzkumných orgánů a umožnil by zkrátit čas na vyhledávání a podrobný průzkum objektů průzkumu. Pak může jeden orgán průzkumu průzkumově pokrýt větší prostor a získat zprávy o více objektech za stejné časové období. Činnost průzkumných orgánů, vybavených technickými prostředky

totoho druhu, by byla efektivnější než dosud.

Dalším nutným technickým prostředkem průzkumu při zjištění objektů na velkém prostoru by byly přístroje k podrobnějšímu průzkumu již zjištěných objektů (cílů). Zde nás bude v první řadě zajímat přesná poloha (umístění v terénu), její zjištění a tím získání podkladů pro ničení. Proto dalším technickým prostředkem průzkumu, nutným ke splnění tohoto úkolu a potřebným pro průzkumné orgány, je přístroj pro přesné měření souřadnic cílů při znalosti přesných souřadnic vlastního stanoviště průzkumného orgánu. Tento může pracovat na základě laserového dálkoměru spřaženého s počítačem. Na základě údajů o vlastním stanovišti, změřené cíle a polohového úhlu cíle vložených do počítače můžeme vyčíst z počítače souřadnice cíle. Výzkum, vývoj a zavedení tohoto druhu přístroje je třeba pokládat za jednu z nejdůležitějších podmínek pro získání přesných podkladů pro vlastní jaderné údery, údery letectva a palbu dělostřelectva.

Oba zmíněné přístroje je vhodné řešit jako vozidlové i jako přenosné, aby je mohly použít jak průzkumné orgány vojskového, tak i speciálního průzkumu. Bude vhodné je technicky řešit v co nejmenších rozměrech a hmotnosti. Nechci zavrhnout i myšlenku řešit oba přístroje jako soupravu hlavně pro vozidlovou verzi.

K dalšímu kvalitnějšímu průzkumovému pokrytí značného prostoru mohou sloužit čidla použitá hlavně ke střežení komunikací, komunikačních uzlů a možných přesunových cest nepřítelů, použitá jako vlastní pomocný (identifikační) prostředek pro činnost průzkumného orgánu, nebo jen průzkumným orgánem uložená pro využití a potřebu činnosti letectva, raketového vojska a dělostřelectva.

K tomu, abychom získali vyčerpávající údaje o zjištěném objektu, je třeba je získat hlavně pozorováním. Z toho plyne potřeba mít kvalitní pozorovací přístroje pro den i noc. Protože ne vždy bude možné pozorování z bezprostřední blízkosti objektu, vyvstává potřeba pozorovacích prostředků s vícenásobným zvětšením než dosud používané optické přístroje. Totéž platí i o pozorovacích přístrojích pro noční pozorování. Potřeba pasivních pozorovacích prostředků s možností pozorování až kolem 1000 metrů vzdálených objektů průzkumu je evidentní. Dosavadní aktivní pozorovací prostředky tuto možnost nemají, nehledě k možnostem jejich snadného zjištění a tím prozrazení průzkumného orgánu. Střední typy pasivních po-

zorovacích přístrojů mají v současné době hmotnost necelých 20 kg a dosah při měsíčním světle 2000 m, při svitu hvězd 1000—1200 m. O těchto typech můžeme uvažovat pro použití v průzkumných vozidlech, zatímco malé typy (přenosné) o hmotnosti 2—3 kg a dosahu 600—1000 m můžeme uvažovat pro průzkumné orgány, které vedou průzkum bez bojové techniky. Opodstatněnost potřeby pasivních pozorovacích přístrojů je dána i značnou schopností manévru vojsk nepřítele, hlavně jeho palebných prostředků jaderného napadení a i tím, že tento manévr se z převážné části bude uskutečňovat za snížené viditelnosti a hlavně v noci. S touto potřebou bude úzce souviset i činnost a schopnost vlastního manévru průzkumného orgánu při noční činnosti.

Vážnou úlohu v soudobém boji budou mít prostředky radiotechnického průzkumu, navigační systémy a prostředky radioelektronické války. Tyto prostředky umožní hromadné použití techniky ve vojscích nepřítele a budou proto po prostředcích jaderného napadení hlavními objekty průzkumu pro orgány průzkumu operačně taktického určení, zejména pro orgány hloubkového a speciálního průzkumu. K jejich zjišťování bude vhodné mít výkonné rádiové zaměřovače a radiolokační pátrače přenosného typu, malého objemu a hmotnosti. Současné prostředky tohoto určení sice splňují cílové požadavky, ale jejich rozměrnost a hmotnost ztěžuje činnost a omezuje možnosti průzkumných orgánů, které vedou průzkum bez bojové techniky.

Při plnění průzkumných úkolů bude pro průzkumné orgány důležité zjišťovat i systémy střežení a ochrany objektů průzkumu a to ze dvou důvodů. Za prvé proto, aby podle těchto příznaků mohli usoudit i na důležitost objektů a také proto, aby průzkumný orgán byl schopen včas zjistit fyzickou přítomnost osob nebo střežení. Tím by snižoval možnosti svého předčasného prozrazení a také možnost likvidace průzkumného orgánu nepřítelem. K plnění tohoto úkolu je vhodné mít v orgánech průzkumu detektory, založené na biologickém nebo fyzikálním

chemickém principu dálkového zjišťování osob.

V prvé části jsem zdůraznil nutnost zvýšení odolnosti průzkumných orgánů, zejména speciálního a hloubkového průzkumu. Přístroje ke snížení možnosti prozrazení průzkumných orgánů jsou vážným prostředkem k zachování jejich existence a tím i zachování průzkumných možností na velkém prostoru a maximálního pokrytí objektů průzkumu. Jde o prostředky indikace radiolokačních paprsků radiolokátorů nepřítele pro zjišťování pozemních cílů, indikátoru laserových zaměřovačů a tím upozornění průzkumného orgánu, který se do paprsků těchto nepřátelských pátracích prostředků dostal, aby byl schopen znemožnit nepříteli toto pozorování ať už pasivním nebo aktivním způsobem. Dále půjde o prostředky, které umožňují čtení mapy, orientaci podle buzoly v noci bez použití světelného zdroje apod. Bude nutné posoudit optimální vybavenost každého orgánu průzkumu technickými prostředky průzkumu a stanovit u hlavních novodobých technických prostředků takticko-technické požadavky, aby je mohli použít i v průzkumných orgánech speciálního a hloubkového průzkumu. Doplňující prostředky (popř. současné používané) modernizovat na bázi miniaturizace s cílem zmenšit rozměrnost a hmotnost a dosáhnout u nich vyšší takticko-technické parametry. Stejnou zásadu bychom měli přijmout pokud jde i o prostředky pasivní ochrany průzkumných orgánů, abychom ztížili nebo znemožnili jejich zjištění a zničení.

Celkový úkol průzkumu v soudobém boji je vhodné řešit komplexně v dané organizační struktuře operačního a taktického průzkumu.

S výzkumem, vývojem a případným zavedením novodobých technických prostředků průzkumu vyvstane jistě i otázka nového pojetí způsobů průzkumu. V této jednotě a komplexním chápání můžeme splnit požadavky na velký prostorový rozmach průzkumu, jeho efektivnost na velkém prostoru bez zvyšování počtů průzkumných orgánů, na přesnosti získaných údajů o nepříteli a na nepřetržitosti a včasnosti jeho uskutečňování.

BOJ FRONTOVÉHO LETECTVA S BITEVNÍMI VRTULNÍKY NEPŘÍTELE

Důležitost bitevních vrtulníků nepřítele při podpoře pozemních vojsk vzrůstá. Dle zkušeností z lokálních válek i ze cvičení bitevní vrtulníky vyzbrojené protitankovými řízenými střelami jsou jedním z důležitých prostředků ničení tanků. Kromě toho další výzbroj bitevních vrtulníků umožňuje ničit opevněné objekty a ohniska odporu.

Nasazení bitevních vrtulníků v důležitých fázích útočné nebo obranné operace může vážně ovlivnit splnění stanovených úkolů. Jde zejména o údobí zahájení útočné operace po průlomu obrany nepřítele, při odrážení protiúderu, zasazování druhých sledů, jejich boj v hloubce obrany apod.

Bitevní vrtulníky mohou využívat výhod taktického překvapení při odpalu protitankových řízených střel a velké manévrovosti na malých rychlostech při střetnutí se vzdušným protivníkem.

Prostor odpalu protitankových řízených střel bitevní vrtulníky volí zpravidla na mezních hranicích účinnosti prostředků PVO pozemních vojsk protivníka. Prostory rozmístění zaujímají bitevní vrtulníky mimo dosah paleb dělostřelectva a ostatních prostředků pozemních vojsk bezprostředně před bojovým nasazením, aby dosáhly taktického překvapení. Doba činnosti vrtulníků při odpalu PTRS byla podle posledních údajů zkrácena. Jedna zteč vrtulníku trvá celkem 22 až 39 sekund, přičemž po dobu 18 až 32 sekund při střelbě „z visu“ tvoří vrtulník stacionární cíl pro PVO.

Činnost frontového letectva při ničení bitevních vrtulníků

Frontové letectvo, jako jeden z palebných prostředků velitele frontu, se podílí na ničení bitevních vrtulníků. Plní v podstatě dva základní úkoly a to ničení vrtulníků ve vzduchu a na zemi v prostorech rozmístění. Ve vzduchu mohou vrtulníky ničit:

- nadzvukové letouny stíhacího a stíhacího bombardovacího letectva,
- podzvukové letouny.

Nadzvukové letouny budou ničit vrtulníky za předpokladu, že nadzvukový letoun přechází do zteče na vrtulník, kdy tento je ve „visu“ a je prakticky

stacionárním cílem. Po přechodu nadzvukového letounu do zteče není již bitevní vrtulník schopen takového protimanévru, aby se dostal z opravované křivky zteče nadzvukového letounu.

Pravděpodobnost výskytu takové situace je však malá, poněvadž sekce průzkumných vrtulníků v palebné četě zabezpečuje při jejich zasazení trvalé kruhové pozorování vzdušného prostoru. Průzkum vzdušného prostoru zne-
snadňuje využití překvapení ze strany nadzvukového letounu.

Podzvukové letouny mají větší možnost boje s bitevními vrtulníky ve vzduchu. Vzhledem ke svým rychlostem mohou na bitevní vrtulníky vést zteče jako kterýkoli jiný pohybujiící se vzdušný cíl.

Manévrovací schopnost bitevního vrtulníku na velmi malých rychlostech je vyvažována určitým přebytkem rychlosti podzvukového letounu proti maximální rychlosti vrtulníku. Podzvukové letouny jsou z hlediska frontového letectva nejvýhodnějšími prostředky k ničení vrtulníků vzhledem ke svým takticko-technickým možnostem.

Protože jde o boj s vrtulníky v přízemních výškách, je výhodné zteče vést dvojicemi podzvukových letounů na jednotlivé vrtulníky. Jeden podzvukový letoun vede zteč a druhý sleduje únikový manévr vrtulníku. Po zteči a nabrání výšky si letouny svá místa vymění. Je to proto, aby letoun při vybírání zatáčky po zteči neztratil vrtulník z dohledu. Maskovací nátěry umožňují vrtulníku při únikovém manévru splynout s terénem.

Ničení bitevních vrtulníků na zemi v prostorech rozmístění

Prostory rozmístění bitevních vrtulníků nepřítele jsou umístěny mimo dosah paleb dělostřelectva a mají zabezpečovat nerušenou přípravu k plnění úkolů. Jejich průměrná vzdálenost je 30 km od čáry dotyku. V nich jsou bitevní vrtulníky nejzranitelnější. Proto ničení bitevních vrtulníků na zemi v prostorech rozmístění bude pro frontové letectvo nejefektivnější a tudíž i nejčastější.

Předpokladem úspěšné činnosti frontového letectva proti bitevním vrtulníkům je, aby vzdušný průzkum včas zjistil zámysl jejich činnosti. Vzdušnému průzkumu zpravidla předchází topografické vyhodnocení terénu, spojené s vyhodnocením pravděpodobných směrů nasazení vrtulníků a pravděpodobných palebných postavení vrtulníků pro odpal PTRS.

Boj s bitevními vrtulníky na zemi v prostorech rozmístění plánujeme centrálně ve štábu letecké armády. Hlavním cílem činnosti je izolace směru hlavního úderu pozemních vojsk od činnosti bitevních vrtulníků nepřítele a znemožnit tak jejich organizované hromadné nasazení.

Podle výsledků topografického zhodnocení terénu plánujeme vzdušný průzkum předpokládaných prostorů rozmístění bitevních vrtulníků. Vzdušný průzkum vede zpravidla průzkumné a stíhací bombardovací letectvo. Můžeme též efektivně využít i ostatních druhů letectva, které plní jiné úkoly nad prostory pravděpodobného rozmístění bitevních vrtulníků nepřítele. Vzdušný průzkum můžeme vést vizuálně i fotograficky. Vzdušný fotografický průzkum plánujeme, máme-li identifikovat prostředky pro zabezpečení bitevních vrtulníků na předpokládaných plochách přistání (v prostorech rozmístění) a stupeň jejich připravenosti.

Taktika vedení vzdušného průzkumu musí být nenápadná, aby neupozorňovala na náš zájem o předpokládané prostory rozmístění bitevních vrtulníků.

Výsledky vzdušného průzkumu LA, svazky SBoL a průzkumné pluky ne-

přetržitě sledují a vyhodnocují. Důležité jsou zprávy o příznacích zaujímání prostorů rozmístění bitevními vrtulníky a ploch možného přistání. Jde o speciální zabezpečovací a spojovací prostředky apod. Prostory rozmístění je nutné trvale sledovat, včas zjišťovat zvyšování jejich připravenosti a zvláště jejich obsazení bitevními vrtulníky. Nejeфективnější dobou úderu frontového letectva na bitevní vrtulníky v prostorech rozmístění je před zahájením operace nebo současně s jejím zahájením. Dále jsou to doby před zahájením nebo se zahájením důležitých fází bojové činnosti pozemních vojsk. Výhodné je působit proti bitevním vrtulníkům v prostorech rozmístění frontovým letectvem současně. Vycházíme z taktické zásady, že bitevní vrtulníky nepřítel budou v prostorech rozmístění jen krátkou dobu, nutnou ke splnění jejich úkolů. Opožděný úder frontového letectva po vzletu bitevních vrtulníků na úkol znamená zvýšení úsilí letectva k jejich ničení ve vzduchu, převážně podzvukovými letouny.

Značně složitou situaci pro frontové letectvo je boj s bitevními vrtulníky při pronikání tankových jednotek v hloubce obrany nepřítel. V tomto případě budeme vyhledávat a ničit bitevní vrtulníky před a po stranách pronikajících vojsk. Za předpokladu častého pohybu čáry dotyku, značných mezer v ní a nutnosti obrany pozemních vojsk před činností bitevních vrtulníků, bude nejvýhodnějším a nejeфективnějším způsobem bojové činnosti frontového letectva vyhledávání a ničení vrtulníků podzvukovými proudovými letouny na zemi i ve vzduchu. Intenzita tohoto způsobu bojové činnosti letectva bude závislá mezi jiným na intenzitě činnosti bitevních vrtulníků a na důležitosti úkolu pozemních vojsk. Vyhledávání a ničení bitevních vrtulníků nepřítel frontovým letectvem budeme volit v situacích, kdy nebudeme mít dostatek zpráv o rozmístění a předpokládané činnosti bitevních vrtulníků.

Hromadné nasazení bitevních vrtulníků nepřítel a jejich ničení frontovým letectvem je úzce spojeno s vybojováním nadvlády ve vzduchu. V útočné operaci pozemních vojsk se nepřítel bude snažit na dobu potřebnou k nasazení bitevních vrtulníků vybojovat taktickou vzdušnou nadvládu, časově a prostorově omezenou. Na výsledku vybojování vzdušné nadvlády nad prostorem hromadného nasazení bitevních vrtulníků bude záviset i úspěšnost boje frontového letectva s bitevními vrtulníky. Vzhledem k tomu, že volnost jednání frontového letectva nad územím nepřítel není podmíněna jen vzdušnou nadvládou, ale též systémem PLRS nepřítel, budeme tento systém ničit a umlčovat. Toto bude úkolem nejen frontového letectva, ale i zbraňových systémů pozemních vojsk.

Organizace boje frontového letectva s bitevními vrtulníky

Boj frontového letectva s bitevními vrtulníky nepřítel organizuje a řídí letecká armáda. Při rozpracování této problematiky vychází z rozhodnutí velitele frontu na operaci a z plánů součinnosti LA s druhy vojsk frontu.

Z těchto dokumentů vychází LA proto, že na ničení bitevních vrtulníků se kromě frontového letectva podílejí i další zbraňové systémy pozemních vojsk.

Základním a nejdůležitějším dokumentem pro organizaci boje frontového letectva s bitevními vrtulníky je „Rozhodnutí velitele frontu“. Z jeho ujasnění vyplynou pro LA rozhodující fáze činnosti vojsk frontu v časové i prostorové dimenzi. Zejména, ve kterých prostorech a době jsou pozemní vojska nejzranitelnější činností bitevních vrtulníků nepřítel a jaká opatření má organizovat vzhledem k předpokládaným silám nepřítel. Převedením závěrů z ujas-

nění rozhodnutí může zjistit pravděpodobné prostory a směry činností bitevních vrtulníků proti pozemním vojskům a doby jejich činnosti. Ze závěrů z rozhodnutí vyplyne též úsilí, které má vyčlenit pro boj s bitevními vrtulníky v průběhu operace, i na její jednotlivá období a nejvýhodnější způsoby bojové činnosti.

Dalšími dokumenty, na nichž se při zpracování podílí i LA, jsou „Plány součinnosti s druhy vojsk frontu“, ve kterých jsou řešeny otázky součinnosti, včetně součinnosti při ničení bitevních vrtulníků zbraňovými systémy vojsk frontu. Při plnění tohoto úkolu je upřesňována zejména bezpečnost frontového letectva vzhledem k PLŘS a VKPL, které jsou v prvosledových sestavách pozemních vojsk. Přesně musí být vymezena i součinnost mezi RVD a letectvem při ničení bitevních vrtulníků a PLŘS nepřítele, aby byla zajištěna vzájemná bezpečnost.

Při řešení součinnostních otázek vycházíme z konkrétních možností jednotlivých zbraňových systémů a jejich efektivnosti při ničení bitevních vrtulníků v dané konkrétní situaci. Efektivnost ničení jednotlivých zbraňových systémů není podmíněna jen takticko-technickými daty, ale je ovlivňována i terénem, počasím, denní dobou, takticko-technickými možnostmi bitevních vrtulníků, použitou taktikou při jejich nasazení apod.

U samotné LA je boj s bitevními vrtulníky obsažen v základním dokumentu „Rozhodnutí velitele LA“. V části — Rozdělení úsilí letectva LA pro operaci — je vyjádřeno úsilí na boj s bitevními vrtulníky do bližšího a dalšího úkolu i záloha v počtech plukovních vzletů.

V úkolech svazků a samostatným útvarům je vyčleněné úsilí pro boj s bitevními vrtulníky konkretizováno na jednotlivé svazky a samostatné útvary. Vyčleněné úsilí je rovněž udáváno v plukovních vzletech.

V bojových nařízeních (rozkazech) na příští den pro letecké svazky a samostatné útvary je mezi úkoly uveden i úkol boje s bitevními vrtulníky. Úkol je podle druhu letectva upřesněn podle způsobů plnění, počtu vyčleněných sil, prostorů bojové činnosti a doby plnění, jako každý jiný bojový úkol.

Bezprostředně se na organizaci boje s bitevními vrtulníky u štábu LA podílí operační, zpravodajské a topografické oddělení.

Dalšími články pro organizaci a řízení boje frontového letectva jsou svazky a útvary letecké armády. Jsou to především stíhací bombardovací svazky a samostatné průzkumné letecké pluky.

V bojových rozkazech (nařízeních) z LA dostávají konkrétní úkoly k boji s bitevními vrtulníky nepřítele. Tyto úkoly obsahují zpravidla:

- celkové vyčleněné úsilí boje s bitevními vrtulníky v plukovních vzletech na den,
- prostory vzdušného průzkumu a způsob jeho vedení; zda jede o průzkum vizuální nebo fotografický,
- prostory střežení podzvukových letounů s udáním údajů o jejich obsazování,
- předpokládané prostory rozmístění bitevních vrtulníků s dalšími potřebnými údaji o úderech na ně,
- prostory vyhledávání a ničení vrtulníků ve vzduchu i na zemi při boji pozemních vojsk v hloubce,
- signály pro zahájení plnění úkolů s bitevními vrtulníky apod..

Ve výpisech z plánů součinnosti dostávají letecké svazky a útvary potřebné součinnostní údaje, včetně součinnostních údajů o boji s bitevními vrtulníky.

Činnost na štábech leteckých svazků a útvarů při boji s bitevními vrtulníky probíhá obdobným způsobem jako při plnění jiných bojových úkolů.

Organizace a řízení boje na stupni vševojsková armáda (SBV LA)

Organizace a řízení boje na tomto stupni sestává zpravidla ze dvou činností a to:

a) zabezpečování činnosti frontového letectva při boji s bitevními vrtulníky vyčleněným úsilím podle plánu frontu,

b) zabezpečování činnosti z vyčleněného úsilí pro velitele vševojskové armády.

Při zabezpečování činnosti frontového letectva podle plánu frontu řeší středisko bojového velení LA jako součinnostní orgán u vševojskové armády otázky součinnosti ve společném prostoru bojové činnosti s prostředky pozemních vojsk. Proto v bojovém nařízení SBV LA zpravidla dostává od LA údaje o

- prostorech průzkumu bitevních vrtulníků,
- prostorech střehu ve vzduchu,
- předpokládaných prostorech rozmístění bitevních vrtulníků, na které budou vedeny údery,

- prostorech vyhledávání a ničení bitevních vrtulníků ve vzduchu i na zemi při boji pozemních vojsk v hloubce,

- signálech pro zahájení činnosti proti bitevním vrtulníkům apod.

Při zabezpečování činnosti z vyčleněného úsilí pro velitele vševojskové armády může náčelník SBV LA po zhodnocení situace navrhnout veliteli armády, jaké síly vyčlenit pro boj s bitevními vrtulníky. Zpravidla půjde o SBoL. Nejpravděpodobnější variantou pro vyčleněné úsilí je boj v hloubce obrany nepřítele, kdy může vzniknout nejasnost v pozemní a vzdušné situaci.

SBV LA předává na LA všechny údaje o činnosti bitevních vrtulníků. Udrží přitom nepřetržitou součinnost se zpravodajským oddělením vševojskové armády.

Činnost skupiny bojového velení (SkBV) SBV LA u vševojskového svazku spočívá při boji s bitevními vrtulníky zejména v upřesňování součinnosti v prostorech společné činnosti mezi frontovým letectvem a ostatními prostředky divize, které jsou určeny k ničení bitevních vrtulníků. Proto SkBV u vševojskové divize musí od směny bojového stanoviště SBV LA dostat včas všechny potřebné údaje pro tuto činnost nejen v pásmu divize, ale i v zájmových prostorech před a po stranách pásma. Tyto údaje jsou velmi důležité zejména při boji divize v hloubce obrany nepřítele. Druhým neméně důležitým úkolem SkBV je včas a nepřetržitě předávat zjištěné údaje o činnosti bitevních vrtulníků nepřítele v pásmu divize na stanoviště směny bojového velení SBV LA.

V průběhu vedení bojové činnosti s bitevními vrtulníky je důležité nepřetržitě vyhodnocování zpráv a údajů o jejich činnosti a v rámci centrálního zámyslu velitele frontu a LA přijímat neprodlená opatření k jejich ničení.

Součinnost mezi frontovým letectvem a PVO vojsk při ničení bitevních vrtulníků nepřítele

Součinnost frontového letectva s PVO vojsk při ničení bitevních vrtulníků je složitější než při ničení jiných vzdušných cílů nepřítele. Je to proto, že bitevní vrtulníky vedou bojovou činnost většinou v přizemních výškách a nad

našími vojsky. Konečný záměr jejich činnosti zpravidla zjistíme až v průběhu vedení bojové činnosti. To znamená, že frontové letectvo bude použito většinou na výzvu. Krátké časové možnosti k ničení bitevních vrtulníků na zemi i ve vzduchu komplikují součinnost mezi frontovým letectvem a prostředky PVO vojsk. Frontové letectvo při ničení bitevních vrtulníků bude nuceno často měnit kurs i výšku letu podle únikových manévřů vrtulníků. Obdobně je tomu při ničení vrtulníků na zemi. V určité situaci bude nutná i změna cíle pro letouny letící na jiný úkol.

Při této činnosti musí být realizovány všechny zásady součinnosti k zajištění bezpečnosti frontového letectva při ničení bitevních vrtulníků nepřítele.

Bezpečnost činnosti frontového letectva před postřelováním vlastními prostředky PVO vojsk, s důrazem na útvary PLŘS, při ničení bitevních vrtulníků je dosahováno podle těchto zásad:

- při ničení bitevních vrtulníků frontovým letectvem na zemi v prostorech soustředění dodržení stanoveného režimu letu nad vlastními vojsky, určených průletů přeletu čáry dotyku na úkol i při zpáteční trati,

- při ničení vrtulníků nepřítele ve vzduchu dodržení dohovořených prostorů střehu ve vzduchu a stanovených režimů letů v nich,

- včasným předáním všech změn na VS PVO vojsk, s důrazem na útvary PLŘS, o letech frontového letectva k ničení bitevních vrtulníků jak na zemi v prostorech rozmístění, tak i ve vzduchu,

- včasným informováním příslušných míst velení a navedení letectva, která jsou zainteresována na ničení bitevních vrtulníků, o všech změnách v bojové činnosti frontového letectva, změnách v rozmístění prostředků PVO vojsk, s důrazem na útvary PLŘS, včetně změn průběhu čáry dotyku,

- plněním dohovořených zásad součinnosti o zákazu nebo omezení letů vlastních letounů v prostorech palby prostředků PVO vojsk a opačně přednost činnosti frontového letectva a zákaz či omezení činnosti prostředků PVO vojsk v určitých výškách, prostorech, směrech a vzdálenostech cílů od vlastních letounů. Dodržení této zásady je zvláště důležité při ničení bitevních vrtulníků frontovým letectvem ve vzduchu, zejména pak při boji pozemních vojsk v hloubce obrany nepřítele,

- znalostí dohodnutých signálů a dohodnutých omezení příslušnými velitelskými stanovišti frontového letectva a prostředků PVO vojsk, která řídí boj s bitevními vrtulníky,

- rozpoznáním příslušnosti cílů před zahájením palby prostředky PVO vojsk,

- neustálým sledováním vlastních letounů, které se objevily v blízkosti bitevních vrtulníků, veliteli oddílů, baterií, odpalovacích zařízení PLŘS a bojových vozidel,

- schopností rozpoznávat vlastní letouny vojsk PVO podle rozlišovacích znaků při ničení bitevních vrtulníků; dodržení tohoto opatření je zvláště důležité při boji pozemních vojsk v hloubce, při nesouvislé čáře dotyku.

Tato součinnostní opatření dohovořují a v průběhu vedení boje s bitevními vrtulníky realizují součinnostní orgány u pozemních vojsk. Na stupni vševojskové armády to je středisko bojového velení LA, skupiny bojového velení u vševojskových svazků a naváděcí stanoviště, rozmístěná v blízkosti VS útvarů PLŘS.

SBV LA při činnosti frontového letectva proti bitevním vrtulníkům informuje VS náčelníka PVO vojsk armády, SkBV a NS o všech letech, prostorech

střehu určených pro ničení bitevních vrtulníků ve vzduchu a spolu s náčelníkem vojska PVO dohovořuje a konkretizuje uvedené zásady podle pokynů nadřízených míst velení.

Důležité při realizaci součinnosti k zajištění bezpečnosti vlastních letounů při boji s bitevními vrtulníky jsou SkBV u motostřeleckých a tankových divízi. Je to proto, že současné bitevní vrtulníky odpalují protitankové řízené střely zpravidla na minimální vzdálenost 2 km od čáry dotyku nad vlastními vojsky výskoky z terénního skrytu do výšky 20 m.

Frontové letectvo při ničení bitevních vrtulníků bývá zpravidla nasazováno k jejich přepadu z prostorů střehu ve vzduchu minimálně 2 km za čarou dotyku nad územím nepřítele, to je ve vzdálenosti, která zajišťuje frontovému letectvu bezpečnost před postřelováním vlastními PLŘS a VKPL. Proto SkBV s náčelníkem PVO vojsk divize musí konkrétně dohodnout čáry vstupu letectva do boje, výšky, tratě letu a při každé změně ihned informovat všechny zájemce. Ještě složitější situace řešení součinnostních otázek SkBV je při boji divize v hloubce obrany, kdy jsou vojska trvale v pohybu. V těchto podmínkách sehrává při součinnosti důležitou úlohu systém radiolokačního rozpoznávání. V případě, že není na prostředcích zaveden, je nutné zabezpečit rozpoznávání letounů podle siluet, rozlišovacích znaků, vizuálních signálů a podle směru, času a výšek letounů, které ničí bitevní vrtulníky.

Naváděcí stanoviště navádí letouny při úderech nad prostory rozmístění bitevních vrtulníků, vyvádí letouny z prostorů střehu ve vzduchu k ničení vrtulníků podle pokynů SBV LA při dodržení všech dohovořených zásad součinnosti.

Při řešení součinnostních otázek vycházíme z konkrétních možností jednotlivých zbraňových systémů a jejich efektivnosti při ničení bitevních vrtulníků v dané konkrétní situaci. Efektivnost ničení jednotlivých zbraňových systémů není podmíněna jen takticko-technickými daty, ale je též ovlivněna terénem, počasím, denní dobou, takticko-technickými možnostmi bitevních vrtulníků, použitou taktikou při jejich nasazení apod. Tyto podmínky bereme v úvahu při dohovořování součinnosti a zpracování všech součinnostních plánů.

Důležitost bitevních vrtulníků jako protitankového prostředku a jako prostředku k ničení odolných cílů na bojišti v posledních letech vzrůstá. Je to způsobeno tím, že nepřítel plánuje jejich hromadné nasazení na bojišti a kvalitativní změnou v jejich výzbroji. Frontové letectvo vzhledem ke svým schopnostem má všechny podmínky je úspěšně ničit. V blízkosti čáry dotyku bude vrtulníky ničit jak letectvo, tak i ostatní zbraňové systémy pozemních vojsk, zejména prostředky PVO ve společném prostoru bojové činnosti. Tato situace bude klást zvýšené požadavky na řešení otázek součinnosti mezi frontovým letectvem a ostatními zbraňovými systémy pozemních vojsk. Při pronikání pozemních vojsk do hloubky obrany nepřítele a za nejasné pozemní a vzdušné situace bude tíha boje s bitevními vrtulníky nepřítele spočívat převážně na frontovém letectvu.

CHEMICKÉ ZABEZPEČENÍ

MÍST VELENÍ

Místa velení všech stupňů, zejména však vyšších stupňů velení, budou jedním z prvořadých cílů napadení jadernými a chemickými zbraněmi.

Jaderné zbraně může nepřítel použít ve formě vzdušných, pozemních i nízkých vzdušných výbuchů. Na nezabudovaná místa velení půjde převážně o vzdušné jaderné výbuchy. Budou-li osoby a techniky chráněny ženiijními stavbami, může použít i pozemních jaderných výbuchů. V jednotlivých případech k vyřazení osob umístěných v úkrytech polního typu může vést nízké vzdušné výbuchy. Použité ráže jaderných výbuchů budou odpovídat velikostem prostorů rozmístění jednotlivých míst velení a stupni úkrytí osob a techniky.

Po použití pozemních jaderných výbuchů nepřítel přímo na místa velení nebo i na ostatní prvky bojové a operační sestavy může dojít při odpovídajících meteorologických podmínkách k jejich zamoření. Při přesunech míst velení je třeba počítat s překonáváním rozsáhlých prostorů zamořených radioaktivními látkami a to jak po pozemních jaderných výbuších, tak po aktivaci jaderných min.

Vzhledem k předpokládanému vytváření přehradných pásem radioaktivního zamoření po pozemních jaderných úderech v celé hloubce rozmístění vojsk a operačního týlu dojde k dlouhodobému zamoření míst velení všech stupňů. Rozměry zamořených prostorů neumožní většinou vyvedení míst velení ze zamořených prostorů, z čehož nutně vyplývá organizace dlouhodobého zabezpečení ochrany živé síly na místech velení proti účinkům radioaktivních látek. Místa velení pásem nebezpečného a zvláště nebezpečného zamoření bude třeba vyvést alespoň do prostorů mírného zamoření.

Aktivací pásem jaderných min mohou vzniknout mohutná přehradná pásma radioaktivního zamoření se značně vysokou úrovní radiace. V těchto pásmech mohou být jak místa velení praporů, tak i pluků a divizí. A to v pásmech zvláště nebezpečného zamoření VPS praporů, VS pluků, a PVS divizí, v pásmech nebezpečného zamoření TVS pluků, VS divizí a ZVS armád. Místa velení

těchto pásem bude třeba vyvést, poněvadž by i při krátkodobé činnosti došlo k jejich vyřazení. Zabránit radiačnímu poškození v pásmech nebezpečného zamoření můžeme pouze ukrytím osob v úkrytech a krytech a přísným řízením činnosti v zamořeném terénu.

Chemických zbraní může nepřítel používat na místa velení ve všech druzích bojové činnosti. Použití chemických zbraní k dezorganizaci míst velení je podle názorů velení NATO jedním z hlavních úkolů jejich použití.

Cílem chemického napadení mohou být při použití hlavnového dělostřelctva, raketometů a minometů místa velení praporů a pluků prvního sledu, při použití řízených a neřízených střel a raket místa velení divízií a armád, při použití letectva místa velení všech stupňů.

Z druhů otravných látek půjde především o použití OL typu VX a yperit. Velmi nebezpečná, zejména pro nezabudována místa velení, budou napadení OL typu VX a sarin. OL typu VX se předpokládá používat především k ničení živé síly na místech, k jejímu vyčerpání a k dlouhodobému zamoření terénu. OL typu yperit se používá k zamoření terénu a ve formě aerosolu a par i k zamoření ovzduší. OL typu sarin se používá k ničení živé síly s překvapením, nebo k zamoření živé síly v prostoru šíření oblaku zamořeného vzduchu. Použití sarinu má přinutit osoby k pobytu v ochranných maskách a ztížit tím jejich normální činnost při práci na místech velení.

Použití psychoaktivních látek se opírá o využití specifických vlastností skupiny látek. Jsou určeny k dočasnému vyřazení a k výraznému snížení funkčních schopností zasažených osob. Tyto látky jsou vhodné k umlčení míst velení a k narušení systému velení a organizovaného vedení bojové činnosti.

Na základě předpokládaných možností použití ZHN nepřitelem organizujeme odpovídající ochranu míst velení před jejich účinky a v tom i způsob a organizace jejich chemického zabezpečení.

Obsah, cíl a opatření chemického zabezpečení na místech velení

Chemické zabezpečení míst velení je souhrn všech opatření k ochraně živé síly a bojové techniky před účinky radioaktivních a otravných látek. Na stupni pluk až armáda je nedílnou součástí chemického zabezpečení bojové činnosti vojsk.

Cílem chemického zabezpečení míst velení je zabránit zasažení živé síly a bojové techniky na místech velení radioaktivními a otravnými látkami, nebo alespoň maximálně oslabit jejich účinky, zachovat bojeschopnost a zabezpečit úspěšné plnění úkolů při velení podřízeným vojskům.

Opatření chemického zabezpečení míst velení všech stupňů jsou nedílnou součástí chemického zabezpečení vojsk příslušného organizačního stupně a zahrnují:

1. Zpracování předpovědi vzniku pásem (prostorů) radioaktivního a chemického zamoření včetně zjištění parametrů jaderných úderů, příznaků chemického napadení a povětrnostního pozorování v přízemní vrstvě atmosféry.
2. Organizaci radiačního a chemického průzkumu.
3. Vyhodnocování radiační a chemické situace.
4. Včasné zjištění podkladů pro varování míst velení před radioaktivním a chemickým zamořením, informování o použití ZHN a o prostorech radioaktivního a chemického zamoření.

5. Řešení ochrany osob před radioaktivními a otravnými látkami při činnosti v zamořeném terénu.

6. Organizaci kontroly radioaktivního ozáření osob a kontroly zamoření osob, výzbroje, techniky, dopravních prostředků i ostatního materiálu.

7. Organizaci odstraňování následků radioaktivního, chemického a biologického zamoření.

8. Organizaci chemického materiálně technického zabezpečení.

Tato opatření plánuje, organizuje a řídí v rámci celkových opatření chemického zabezpečení náčelník chemického vojska (náčelník chemické služby) příslušného stupně velení.

Úkoly chemického zabezpečení míst velení řeší podle pokynů náčelníka štábu v úzké součinnosti s ostatními funkcionáři velitelství a štábu, zejména s náčelníkem operačního oddělení (skupiny) a s funkcionáři spojovacího vojska, ženijního vojska a týlu.

Realizaci těchto opatření zabezpečuje podle pokynů NCHV (NCHS) schválených náčelníkem štábu správce štábu v rámci všech ostatních opatření ochrany a obrany velitelského stanoviště.

Na realizaci opatření chemického zabezpečení se dále podílejí:

— operační dozorčí, který musí znát varovné signály, organizaci ochrany a obrany VS, radiační a chemickou situaci v prostoru VS a organizaci ochrany proti ZHN;

— dozorčí pro spojení, podřízený spojovacímu náčelníkovi, který musí znát varovné signály, způsob jejich předávání a činnost spojovacího uzlu při jejich vyhlášení;

— dozorčí velitelského stanoviště, podřízený správci štábu, jehož úkolem je vyhlášovat všem příslušníkům místa velení varovné signály a znát způsob ochrany a obrany místa velení, plnit nařízení a pokyny správce štábu v ochranně místa velení před účinky radioaktivních a otravných látek, zjištěné nedostatky a závady řešit iniciativně a samostatně. Je povinen kontrolovat výkon služby chemických průzkumných a pozorovacích hlídek na místech velení.

Síly a prostředky chemického vojska pro zabezpečení míst velení

Pro chemické zabezpečení míst velení využíváme jednak organických prostředků chemického vojska (které jsou u velitelství a štábů jednotlivých stupňů) a jejich provozních útvarů a jednotek, dále přidělených jednotek chemického vojska a konečně podle potřeby i ostatních chemických útvarů a jednotek příslušného organizačního stupně.

Mezi organické síly a prostředky chemického vojska patří u vševojskového pluku NCHS pluku, u vševojskové divize NCHS divize se svou skupinou a výpočetní analytickou skupinou, u vševojskové armády NCHV se svým oddělením, armádní radiační středisko a četa chemické ochrany provozního praporu o třech družstvech radiačního a chemického průzkumu, jednom družstvu speciální čistoty bojové techniky a jednom družstvu speciální čistoty osob.

Mezi ostatní síly a prostředky patří u vševojskového pluku rota chemické ochrany složená z jedné čety radiačního a chemického průzkumu a jedné čety speciální čistoty, u vševojskové divize prapor chemické ochrany složený z jedné čety radiačního a chemického průzkumu a dvou rot speciální čistoty, u vševojskové armády jedna rota radiačního a chemického průzkumu o čtyřech

četách radiačního a chemického průzkumu, jeden prapor chemické ochrany o třech rotách speciální očisty, jeden prapor odmořování terénu o dvou rotách odmořování terénu a rota chemické ochrany týlu armády o dvou družstvech radiačního a chemického průzkumu, jedné četě speciální očisty osob, jedné četě speciální očisty bojové techniky a jedné četě odmořování terénu.

Jako posilové prostředky pro zabezpečení míst velení se obvykle přidělují jen družstva radiačního a chemického průzkumu a to:

- pro VS pluku — jedno drchpz,
- pro VS a TVS divize — po jednom drchpz,
- pro místa velení armády — jedna až dvě črchpz.

Jejich přidělení ovlivňují úkoly a možnosti v rámci celkového chemického zabezpečení vojsk a není trvalá.

Jednotky a útvary speciální očisty a odmořování terénu obvykle místům velení nepřidělujeme. V jejich prospěch však plánujeme a podle konkrétní situace uskutečňujeme zásahy v prvním až druhém pořadí.

Rozbor jednotlivých opatření chemického zabezpečení

Předpověď vzniku pásem (prostorů) radioaktivního a chemického zamoření, zjišťování parametrů jaderných úderů a příznaků chemického napadení a povětrnostního pozorování v přízemní vrstvě atmosféry, zpracujeme pro prostory rozmístění míst velení a zabezpečujících útvarů a jednotek, pro předpokládané osy přesunu a pro plánované prostory rozmístění míst velení.

Předpověď zpracuje na VS pluku NCHS pluku (jen výjimečně), na VS divize výpočetní analytická skupina, na VS armády, armádní radiační středisko, na ostatních místech velení určení a připravení důstojníci příslušných míst velení.

S výsledkem předpovědi seznámí celý štáb pro přípravu jednotných podkladů ke komplexnímu řešení dalších opatření ochrany proti ZHN.

Podkladem pro předpověď radioaktivního a chemického zamoření jsou včasné a hodnověrné údaje o parametrech jaderných úderů a údaje o chemických napadeních. Tyto údaje se soustřeďují na stupni pluku a vojskového útvaru a svazku u NCHS (NŠ), na stupni divize u výpočetní analytické skupiny (VASK), na stupni armády v armádním radiačním středisku (ARS). Získávají se od drchpz zabezpečujících místa velení a bojovou (operační) sestavu ze zaujatých chemických pozorovacích stanovišť, od podřízených velitelů a štábů, nadřízeného štábu a sousedů, od pozorovatelů signalistů vybavených přístroji radiačního a chemického průzkumu a od součinnostních orgánů TRHS.

Družstva radiačního a chemického průzkumu zaujímají chemická pozorovací stanoviště tak, aby mohla vést kruhové pozorování pro zjišťování parametrů jaderných úderů a zároveň zabezpečovala radiačním a chemickým pozorováním příslušné místo velení a podle potřeby vést radiační a chemický průzkum. Pro rychlé předávání získaných informací může mít linkové spojení do štábu (obvykle do VASK, ARS). U vševojskové armády zabezpečují jednotlivá místa velení bezprostředně organická drchpz od čcho provozního praporu. Přidělovaná drchpz od rot radiačního a chemického průzkumu armády zaujímají obvykle chemická pozorovací stanoviště ve větších vzdá-

lenostech (2—3 km) od vlastních míst velení a zabezpečují převážně zjišťování parametrů jaderných úderů, radioaktivního zamoření a doby příchodu prvotního a druhotného oblaku zamořeného ovzduší a vedou ve stanovených lhůtách povětrnostní pozorování.

Radiační a chemický průzkum má za cíl včas zjistit údaje o radioaktivním a chemickém zamoření míst velení, prostorů rozmístění zabezpečujících útvarů a jednotek, os přesunů míst velení a prostorů plánovaných pro jejich rozmístění.

Za organizaci tohoto radiačního a chemického průzkumu odpovídá NCHS (NCHV) příslušného stupně velení. U zabezpečujících útvarů NCHS (tam kde není, NŠ).

V prostorech rozmístění míst velení plní úkoly radiačního a chemického průzkumu přidělená a organická družstva radiačního a chemického průzkumu a pozorovatelé signalisté.

Na stupni divize a pluku plní úkoly radiačního a chemického průzkumu za přesunů i při průzkumu plánovaných prostorů rozmístění v rámci rekognoskační skupiny buď přidělená družstva radiačního a chemického průzkumu, nebo pozorovatelé signalisté.

Na stupni vševojskové armády plní úkoly radiačního a chemického průzkumu družstva radiačního a chemického průzkumu od čeho provozního praporu a přidělovaná družstva od armádní rotý radiačního a chemického průzkumu.

Pro potřebu míst velení armády využíváme rovněž výsledků vzdušného radiačního průzkumu, zejména os přesunu a nových prostorů rozmístění.

Včasně **vyhodnocení radiační a chemické situace** umožňuje velitelům správně se rozhodnout a nepřetržitě řídit činnost štábu, podřízených vojsk a samozřejmě i míst velení, která mohou být ohrožena radioaktivním spadem, oblakem zamoření atmosféry, nebo která jsou přímo v zamořených prostorech.

Na základě vyhodnocení radiační a chemické situace varujeme všechny příslušníky míst velení i zabezpečujících útvarů a jednotek před nebezpečím radioaktivního a chemického zamoření, organizujeme opatření pro činnost štábu v zamořeném prostoru. Určíme nejúčelnější činnost místa velení a jednotlivých jeho částí v dané situaci. Tzn. určíme pochodové osy pro vyvedení ze zamořeného prostoru, pochodové osy pro překonání nebo obejití zamořených prostorů, nejbezpečnější prostory pro rozmístění místa velení a jeho částí, dobu pobytu v prostředcích protichemické ochrany jednotlivce, čáry nasazení a sejmutí prostředků při překonávání zamořených prostorů, způsob speciální očisty a využití sil a prostředků k jejímu dokončení. Radiační a chemickou situaci vyhodnocuje u pluku NCHS pluku, u divize výpočetní analytická skupina a u armády radiační středisko. NCHS pluku, divize a NCHV armády na základě vyhodnocení radiační a chemické situace navrhuje veliteli nejvýhodnější činnost pro udržení bojeschopnosti míst velení a zabezpečení nepřetržitého velení vojskům. Schválená opatření ihned realizují odpovědní funkcionáři v rozsahu jejich působnosti.

Jedním z důležitých opatření k zabránění nebo alespoň snížení účinků radioaktivních a otravných látek je rychlé opuštění místa velení. Uskutečňuje se na návrh NCHVS (NCHV) na základě vyhodnocení radiační a chemické situace s cílem opustit prostor místa velení ještě před jeho zamořením nebo

i po něm. Zahajuje se na rozkaz velitele příslušného stupně se souhlasem nadřízeného. Předpokládaný prostor pro vyvedení místa velení, osy přesunu, způsob a pořadí vyvedení a předpokládaná další činnost místa velení po vyvedení (skupin i jednotlivců) i zabezpečovacích jednotek se stanoví předem a zahrnuje do plánu ochrany a obrany místa velení.

Prostor i směr vyvedení má obvykle několik variant, které se připravují a nacvičují předem (hlavně s řidiči a veliteli vozů). Podle vzniklé situace pak zvolíme tu nejvýhodnější variantu. Vozidla opouštějí místo velení jednotlivě a do proudů se řadí až v nařízených prostorech. Na předpokládaných směrech vyvedení se připravují (rekognoskují) předem i plochy (místa) pro speciální očistu, první pomoc osobám i místa technické pomoci.

Rychlé opuštění místa velení probíhá na signál.

Podle vývoje situace učiníme některé přípravy pro rychlé opuštění (jako naložení materiálu, svinutí některých linek, odmaskování apod.) předem, nepotřebná vozidla můžeme rovněž z místa velení vyvést předem. Pro hlavní funkcionáře a jejich vozidla můžeme připravit zvláštní trasy výjezdu, nebo zajistit při výjezdu přednostní pořadí.

Efektivnost rychlého opuštění závisí na účelnosti přípravy, zvládnutí základních návyků potřebných úkonů pro rychlé opuštění, na iniciativě jednotlivců, kázní i pořádku všech příslušníků štábu i zabezpečovacích jednotek.

Specifické požadavky na organizaci obnovy velení nastanou v situaci, kdy místo velení bude napadeno psychoaktivními látkami. Pak bude nutné nejdříve uvolnit napadený štáb z řídicí činnosti a to co nejdříve, abychom předešli možným dalekosáhlým dezorganizačním důsledkům činnosti napadeného štábu, včetně jeho zabezpečovacích, zejména spojovacích útvarů a jednotek. Tuto činnost musíme plánovat předem a organizačně zabezpečit. Půjde o stanovení příslušných signálů a zabezpečení jejich proniknutí k podřízeným i součinnostním štábům. Pak se budeme snažit získat náhradu za napadený štáb.

Varování skupin a jednotlivců na místech velení před radioaktivním a chemickým zamořením organizujeme s cílem okamžitě připravit ochranná opatření. Pro varování používáme jednotných trvale platných signálů, které vyhlášíme všemi dostupnými prostředky. Mohou to být dispečink (do složek a skupin štábu), telefon a rádio (do složek a skupin štábu, zabezpečujících jednotek), zvukové a světelné signály (do jednotlivců).

Varovné signály vyhlášíme na základě údajů radiačního a chemického průzkumu a pozorování a při napadení chemickými zbraněmi také na základě předpovědi vývoje chemické situace. Způsob vyhlášení stanoví štáb předem tak, aby bylo zabezpečeno rychlé proniknutí až do jednotlivců (musíme jej často kontrolovat). Rozkaz k vyhlášení vydává NŠ nebo nejvyšší funkcionář příslušného místa velení. Při zjištění chemického zamoření přístroji mohou vyhlásit signál „Chemický poplach“ přímo chemické pozorovací hlídky a pozorovatelé signalisté.

Za včasné varování a proniknutí signálů na místech velení odpovídá dozorcí příslušného místa velení. Kromě toho se podílí na vyhlášení signálů o nebezpečí radioaktivního a chemického zamoření na velitelském stanovišti pluku NCHS a chemická pozorovací hlídka zabezpečující VS, na velitelském stanovišti divize NCHS, VASk a chemická pozorovací hlídka, na stupni armády NCHV, ARS, informační skupina operačního oddělení a chemická pozorovací hlídka. Za proniknutí signálů k zabezpečujícím útvarům a jednotkám odpo-

vídají příslušní funkcionáři podle své působnosti (správce štábu, dozorčí pro spojení, náčelník operačního oddělení, náčelník PVO, NCHS apod.).

Podklady pro varování získávají příslušní funkcionáři u pluku od NCHS pluku, u divize od VASK, u armády od ARS, od jednotek radiačního a chemického průzkumu a pozorovatelů signalistů.

Ochrana osob před účinky radioaktivních a otravných látek zabezpečujeme použitím prostředků protichemické ochrany jednotlivce a všech prostředků kolektivní ochrany, které jsou na místech velení k dispozici.

Včasné použití prostředků jednotlivce zabezpečuje spolehlivou ochranu osob proti otravným látkám, bojovým biologickým prostředkům a proti vniknutí radioaktivních látek do organismu. Účinnost přímé ochrany osob při vyhlášení varovných signálů radiačního a chemického poplachu bude závislá na rychlosti proniknutí signálů až do jednotlivce, na vycvičenosti a dovednosti v rychlém použití prostředků ochrany, na organizovaném použití prostředků kolektivní protichemické ochrany, na technickém stavu prostředků jednotlivce na přísném dodržování zásad a opatření pro činnost v zamořeném prostoru.

Na místech velení má velký význam organizované a účelné využití prostředků kolektivní protichemické ochrany a to zejména pro ty jednotlivce a skupiny včetně zabezpečovacích jednotek, kteří musí nepřetržitě řídit bojovou činnost vojsk a zabezpečovat velení podřízeným. Její účelné využití je prakticky závislé na počtu vybudovaných ženíjných objektů, na využití techniky, vozidel, budov, sklepů a jiných objektů, které částečně nebo úplně chrání osoby před účinky radioaktivních a otravných látek a umožňují činnost bez použití prostředků ochrany jednotlivce. Z ženíjných objektů se na místech velení budují objekty pro práci a odpočinek příslušníků štábu, ochranné okopy a okopy pro bezprostřední obranu. Všechny mohou být podle svých specifických ochranných vlastností využity k ochraně před účinky radioaktivních a otravných látek. Množství a druh budovaných objektů bude záviset na čase, který máme k přípravě, charakteru terénu a na množství vyčleněných sil a prostředků pro jejich vybudování. Nemůžeme-li vyčlenit potřebné síly a prostředky, nebo při nedostatku času, zřizujeme v prvním pořadí kryty pro techniku zabezpečující velení, nenakryté okopy pro pozorování a 1—2 úkryty pro hlavní funkcionáře. Pro další osoby budujeme pouze ochranné okopy.

Z vybudovaných úkrytů vybavíme filtračně ventilačním zařízením úkryty pro hlavní prvky velení a odpočinkové úkryty, neboť zabezpečují nejúčinnější ochranu proti radioaktivním a otravným látkám. Tyto objekty umožňují soustavnou práci a v případě potřeby i odpočinek. Bude jich však většinou omezený počet a proto bude jejich využití zaměřeno k zabezpečení hlavních skupin míst velení a přísně centralizováno.

Jako hromadných úkrytů k ochraně živé síly se rovněž využívá veškeré bojové techniky a vozidel, která mají filtračně ventilační zařízení.

Při dlouhodobém zamoření míst velení musíme přísně dodržovat zásady pro činnost v zamořených prostorech a činnost organizovat tak, aby účinky radioaktivních a otravných látek byly sníženy na minimum.

Kontrola radioaktivního ozáření osob má za účel zjistit bojeschopnost velitelství a štábu příslušného velitelského stupně, určit poškození ozářením a vykonat léčebně profylaktická a odsunová opatření. Dělíme ji na skupinovou a individuální.

Kontrola ozáření skupinovou metodou probíhá u skupin velení, které pracují na místě, individuální metodou u hlavních funkcionářů štábu a jednot-

livců, kteří plní úkoly odloučeně (styčné orgány a osoby na výjezdech z míst velení).

Kontrolu radioaktivního ozáření organizuje NCHS (NCHV) prostřednictvím správce štábu. Přehled o ozáření vede evidenční důstojník (důstojník OMO). Organizace vyhodnocování osobních dozimetrů bývá připravena předem a je zahrnuta v plánu ochrany a obrany místa velení.

Kontrola zamoření osob, bojové techniky, vozidel a materiálu radioaktivními a otravnými látkami na místech velení má za účel stanovit možnosti plnění úkolů bez nasazení prostředků CHOJ, zjistit rozsah prací k zabezpečení speciální očisty a její spolehlivosti. Kontrola probíhá po vyvedení ze zamořených prostorů a po dokončení úplné speciální očisty. Stupeň přípustného zamoření stanoví normy.

Kontrolu zabezpečuje podle pokynů NCHS (NCHV) správce štábu využitím jednotek dozimetrické kontroly a jednotek radiačního a chemického průzkumu. Ke kontrole může využít i pozorovatelů signalistů, vybavených přístroji radiačního a chemického průzkumu.

Odstraňování následků napadení míst velení radioaktivními a otravnými látkami má za účel rychle obnovit bojeschopnost a vytvořit podmínky pro spolehlivé a nepřetržité velení.

Z hlediska chemického zabezpečení odstranění následků zahrnuje:

- průzkum prostorů rozmístění míst velení napadených jadernými a chemickými zbraněmi;
- rychlé opuštění zamořených prostorů;
- speciální očistu zamořených míst velení;
- odmořování a dezinfekci terénu a komunikací.

K plnění těchto úkolů vyčleníme kromě organických prostředků další chemické jednotky, které podle pořadí důležitosti plní přednostně tyto úkoly pro rychlé obnovení bojeschopnosti míst velení.

Po jaderných napadeních míst velení svazků a svazů budeme zpravidla organizovat vzdušný důstojnický radiační průzkum. Zásahy odřadem odstraňování následků ve prospěch míst velení budou jedním z jejich prvořadých úkolů. Průzkum ohnisek zasažení jadernými a chemickými zbraněmi vedou v rámci těchto odřadů průzkumné hlídky složené z důstojníků a chemické a ženijní průzkumné hlídky. Tyto hlídky zjišťují celkovou situaci v ohniscích zasažení a stanoví rozsah záchranných a obnovovacích prací.

Chemické průzkumné hlídky zjišťují a vytyčují v ohniscích zasažení úseky s vysokými úrovněmi radiace, prostory zamořené otravnými látkami na dlouhou dobu, nejvýhodnější směry pro zásah záchranných a vyprošťovacích skupin, nezamořené nebo slabě zamořené úseky k rozmístění stanovišť a k zabezpečení speciální očisty. V prostorech biologického napadení odebírají vzorky a odesílají je do laboratoří zdravotnické služby. Tyto úkoly plní organická (přidělená) družstva radiačního a chemického průzkumu, v nezbytném případě i pozorovatelé signalisté.

Zamoření osob, bojové techniky, dopravních prostředků a ostatního materiálu značně omezuje a ztěžuje činnost míst velení. Osoby, které nejsou v úkrytech, automobilech a technice vybavené filtračně ventilačním zařízením, musí pracovat v prostředcích chemické ochrany jednotlivce. Tím se značně omezují jejich pracovní možnosti, zvyšuje se únava, ztěžuje pohyb a zvyšuje náročnost na používání pojítek. Kromě toho jim hrozí neustále

nebezpečí zamoření a tím i vyřazení, zvláště při chemickém zamoření. Proto má speciální očista míst velení pro jejich činnost velký význam.

Úplná speciální očista probíhá jako jeden z prvořadých úkolů silami a prostředky jednotek speciální čistoty na předem plánovaných a připravených místech speciální čistoty obvykle průjezdného typu po vyvedení osob a techniky ze zamořeného prostoru místa velení. Vhodná místa pro speciální očistu vybíráme a rekognoskujeme na předem předpokládaných směrech výjezdu míst velení. Při zamoření míst velení během jejich přesunu musíme zabezpečit jejich úplnou speciální očistu před zaujetím nových prostorů rozmístění.

Odmořování a dezinfekci terénu na místech velení a výjezdových komunikací zabezpečují jednotky odmořování terénu. V nezbytném případě i jednotky speciální čistoty vyčleněnými speciálními vozidly.

Jedním z důležitých opatření je organizace speciální čistoty zamořených osob, které přicházejí nebo odcházejí z míst velení (styčné orgány, kurýři, spojky, ale i příslušníci vlastního štábu a zabezpečujících jednotek). Toto opatření plní v úzké součinnosti NCHS (NCHV) a správce štábu vyčleněním sil a prostředků z provozní jednotky (útvary), který zabezpečuje příslušné místo velení. Přípravuje se obvykle předem a zahrnuje se do plánu ochrany a obrany místa velení.

Chemické materiálně technické zabezpečení musí zabezpečit vybavení míst velení chemickou technikou a materiálem podle tabulek počtů, jejich údržbu, ošetřování a opravy jejich doplňování (zejména prostředky PCHOJ), prostředky speciální čistoty, odmořovacími a dezaktivacími náplněmi a prostředky radiačního a chemického průzkumu. Dále včasné vyžádání a přísun filtračně ventilačních zařízení pro vybavení úkrytů na místech velení a jejich udržování v bezvadném technickém stavu.

Zabezpečení míst velení chemickou technikou a materiálem ovlivňuje bezpečnost míst velení především z hlediska zabezpečení ochrany osob, která je přímo závislá na možnosti rychlé výměny poškozených nebo zničených prostředků PCHOJ jednotlivcům a do značné míry i na dostatku prostředků pro speciální očistu osob, bojové techniky a dopravních prostředků na jednotlivých pracovištích míst velení.

Za zabezpečení míst velení chemickou technikou a materiálem zodpovídá NCHS (NCHV) příslušného stupně velení. Za vybavení osob a techniky předepsanými prostředky zodpovídají jednotliví velitelé jednotek, kteří zabezpečují příslušné velitelství a štáb podle kompetence a funkčních povinností, stanovených příslušnými řády a předpisy.

Chemické materiálně technické zabezpečení ve svém souhrnu umožňuje plnit jednotlivé opatření chemického zabezpečení míst velení v potřebném rozsahu. Narušení jeho funkce může způsobit značné potíže v plnění jednotlivých opatření a v některých případech i jejich plnění úplně znemožnit.

Plánování a řízení chemického zabezpečení míst velení

Chemického zabezpečení míst velení je nedílnou součástí plánů ochrany a obrany jednotlivých míst velení, které zpracovává podle pokynů náčelníka štábu správce štábu.

NCHS (NCHV) příslušného stupně velení zpracovává do tohoto plánu příspěvek, ve kterém konkrétně řeší jednotlivá opatření chemického zabezpečení. Při tom vychází z celkového plánu chemického zabezpečení pro příslušný stupeň velení. V tomto příspěvku obvykle řeší:

- organizaci radiačního a chemického pozorování v prostoru místa velení;
- zabezpečení včasného předávání varovných signálů od chemických průzkumných hlídek, výpočetních analytických skupin, armádního radiačního střediska;
- organizaci radiačního a chemického průzkumu v prostoru rozmístění místa velení, za přesunu a v předpokládaném novém prostoru rozmístění;
- činnost osob na místě velení po vyhlášení varovných signálů;
- využití bojové techniky, vozidel, úkrytů a ostatních zařízení k ochraně osob před účinky radioaktivních a otravných látek;
- režim činnosti místa velení při dlouhodobém zamoření a při překonávání zamořených prostorů;
- organizaci kontroly ozáření osob a kontroly zamoření osob, techniky, vozidel a materiálu radioaktivními a otravnými látkami;
- způsob vyvedení a opatření chemického zabezpečení při vyvádění místa velení ze zamořeného prostoru;
- organizaci částečné a úplné speciální očisty;
- zabezpečení místa velení chemickým materiálem a technikou (zásoby prostředků, odmořovacích a dezaktivacních náplní, filtračně ventilačních zařízení apod.).

Řada těchto opatření je jako stálý organizační stereotyp vyřešena a zvládnuta příslušnými štáby i zabezpečovacími jednotkami předem (např. — předávání a vyhlášení signálů, činnost po vyhlášení, organizace kontroly ozáření a zamoření, využití ochranných vlastností bojové techniky a vozidel, vybavení chemickým materiálem a technikou apod.). Vlastní příspěvek NCHS (NCHV) do plánu ochrany a obrany místa velení bude pak obsahovat jen konkrétní opatření pro dané místo velení.

Za splnění jednotlivých opatření chemického zabezpečení odpovídá v rámci celkové ochrany místa velení správce štábu. Z hlediska odborného je však třeba, aby NCHS (NCHV) osobně nebo svými orgány kontroloval plnění jednotlivých opatření chemického zabezpečení a to zejména po každém zaujetí nového místa velení, před očekávaným přechodem k použití jaderných a chemických zbraní, při pobytu na místě nejméně dvakrát za 24 hodin. Kontrolou bývá obvykle pověřen příslušník výpočetní analytické skupiny (armádního radiačního střediska).

Závěrem chci uvést, že chemické zabezpečení míst velení je důležitým opatřením, které v rámci celkových opatření proti ZHN zabezpečuje jejich bojovou činnost a tím pevné a nepřetržité velení vojskům.

Plánovitě a promyšleně rozpracování jednotlivých opatření chemického zabezpečení míst velení v rámci celkových opatření chemického zabezpečení příslušného stupně velení je prvním předpokladem úspěšného splnění úkolů ochrany míst velení proti radioaktivním a otravným látkám. Jednotlivá opatření musíme odpovědně zpracovat do plánu ochrany a obrany příslušného místa velení a důsledně realizovat.

Celkovou odbornou koncepci pro splnění úkolů stanoví a rozpracuje NCHS (NCHV) příslušného stupně velení. Za realizaci opatření chemického zabezpečení v rámci ochrany místa velení odpovídá správce štábu. Odbornou pomoc a kontrolu plnění přijatých opatření chemického zabezpečení musí však zabezpečit NCHS (NCHV) příslušného stupně velení osobně a za pomoci svých podřízených.

TÝLOVÉ ZABEZPEČENÍ

DĚLOSTŘELECKÉ DIVIZE

Rozmanitost způsobů použití dělostřelecké divize vyžaduje neustálé řízení veškeré činnosti týlových útvarů a jednotek k dosažení úplného a včasného týlového zabezpečení brigád v jakékoli situaci. Jak ukazují zkušenosti ze cvičení budeme při velení týlu dělostřelecké divize věnovat pozornost především:

- včasnému rozhodování, určování úkolů a jejich doručování podřízeným útvarům,

- organizaci a udržování nepřetržité součinnosti jak mezi týlovými službami, tak především s výbrojní službou a se štábem.

Zkušenosti potvrzují, že pokud tato součinnost není trvalá, ovlivňuje to negativně zabezpečení brigád municí a tím i jejich bojové použití. Další podmínkou včasného zabezpečení je průběžná kontrola stanovených úkolů a poskytování pomoci podřízeným.

Velení týlu musí být nepřetržitě, pružné a pevné. Toho dosahujeme tím, že týl svazku má spolehlivé spojení s podřízenými brigádami, zná jejich situaci a podle potřeby operativně řeší úkoly zabezpečení. K tomu si týlové velitelské stanoviště rozmísťuje poblíž velitelského stanoviště (do 5—10 km) a vyčleňuje na velitelské stanoviště styčnou skupinu, která shromažďuje veškeré informace o týlovém zabezpečení a připravuje podklady pro rozhodování náčelníka týlu — zástupce velitele.

Týl svazku se rozmísťuje 10—15 km od čáry palebných postavení brigád, z toho divizní sklady 3—5 km za týlovým velitelským stanovištěm. Týly brigád se rozmísťují za sestavami brigád na vzdálenost 5—10 km od palebných postavení s úkolem být připraveny k postupu za sestavami brigád a co nejrychleji doplňovat spotřebované zásoby s důrazem na munici.

Je-li dělostřelecká divize rozdělena ke dvěma armádám, má to vliv i na organizaci týlu a to především ve vzdálenostech mezi prostory týlů brigád a týlem svazku. Týlové velitelské stanoviště a divizní sklady se rozmísťují v pásmu činnosti té armády, kde je i rozmístěno VS divize. To má za následek, že vzdálenosti mezi týlem svazku a týly brigád, které jsou přiděleny sousední armádě, jsou větší. Z týlu svazku jsou těmto brigádám přidělovány dopravní prostředky automobilního praporu se zásobami dělostřelecké munice a pohon-

ných hmot, které náčelníci týlu — zástupci velitele brigády začleňují do sestav svých týlů. Tím jsou vytvářeny předpoklady k udržování zásob a zvýšení dopravní kapacity pro přísun materiálu.

Odlišná organizace týlu bude při průlomu nepřátelské obrany, kdy v úseku průlomu budou soustředěny velké počty dělostřelectva. Získané poznatky svědčí o tom, že je výhodné týly brigád rozmísťovat 6—10 km od palebných postavení dělostřelectva, mimo komunikace, mít je připraveny k postupu za sestavami brigád a organizovat jejich doplňování na základě spotřeby.

Nemůžeme podceňovat ani otázku určování přísunových a odsunových cest v pásmu činnosti. Zvlášť velký význam má tato otázka při plánování, organizaci a uskutečnění průlomu obrany nepřítel, kdy vystupuje do popředí úkol navést munici do palebných postavení. V této situaci je nutná součinnost nejen náčelníka týlu — zástupce velitele a náčelníka ženijní služby dělostřelecké divize, ale také se štábem vševojskového svazku, v jehož pásmu se budou brigády podílet na průlomu. Je nutné, aby na základě součinnosti byla zabezpečena důsledná regulační služba na určených komunikacích, mimo jiné i k zaujímání palebných postavení dělostřelectvem, navázení dělostřelecké munice do palebných postavení, k návratu uvolněných dopravních prostředků a jejich využití k zabezpečení odsunu raněných z brigádních obvazů na přidělené vyšší zdravotnické etapy. Pro přesun uvolněných dopravních vozidel bude účelné určit samostatné komunikace i mimo pásmo činnosti brigád.

Materiální zabezpečení

Prvořadý význam pro zabezpečení dělostřelecké divize má zabezpečení dělostřeleckou a raketometnou municí. Zkušenosti ze cvičení potvrzují nezbytnost úzké součinnosti mezi orgány týlu a orgány výzbrojní služby. Tato součinnost vyžaduje vzájemnou informovanost o stavu zásob munice, organizaci odběru a přísunu, kapacitě dopravních prostředků a jejich efektivní využívání v zájmu plynulého zabezpečení bojového úkolu brigád a divize jako celku.

K zabezpečení municí do doby rozvinutí plnohodnotného zásobovacího systému organizujeme odběry z představených muničních skladů dopravními prostředky brigád a automobilního praporu svazku. Vzhledem k rozsahu úkolu uplatňujeme praxi, že využíváme dopravní kapacity i dělostřeleckých tahačů kanónových dělostřeleckých brigád. Překládáním dělostřelecké munice z muničních čet brigád uvolňujeme dopravní kapacitu těchto prostředků pro odběry. Zvláštní význam má tato praxe v době, kdy se dělostřelecká divize přesunuje do prostoru předání. Uvolněné prostředky muničních čet brigád již za přesunu do stanoveného prostoru odebírají dělostřeleckou municí v představených dělostřeleckých muničních skladech a při vlastním předání jsou již vytvářeny zvýšené zásoby dělostřelecké munice u brigád. Tuto zásadu uplatňujeme, kdy divizi jsou vyčleňovány představené muniční sklady se zásobami 1,5 pp dělostřelecké a raketometné munice. Dalším důvodem je okamžité začlenění dělostřelecké divize do operační sestavy a plnění palebných úkolů. Na základě stanovených úkolů a způsobů jejich plnění se podle situace organizuje i skládání munice do palebných postavení. Tato otázka vystupuje do popředí především při plánování a organizaci průlomu nepřátelské obrany.

Složitější situace v zásobování a manipulaci je u raketometné munice, kde nelze organizovat překládání munice a vytvářet zvýšené zásoby, protože

u raketometů lze převážet pouze 2 salvy a u muničních vozidel MV-70 pouze 1 salvu. To znamená, že při předání raketometné brigády jsou pohyblivé zásoby ve výši 1,5 pp raketometné munice.

Zkušenosti ze cvičení dokazují, že denní spotřeba se pohybuje v rozmezí 0,3 — 0,8 pp u dělostřelecké a 0,5 — 0,8 u raketometné munice v závislosti na obdržení úkolů v operační sestavě. Za tohoto předpokladu spotřeby jsou týly brigád a divize schopny průběžně doplňovat spotřebovanou municí na nižších stupních z vyčleněných předsunutých muničních skladů svými prostředky.

V dalším průběhu vedení bojové činnosti organizujeme zásobování municí z dělostřeleckých skladů frontu nebo z jeho oddělení, výjimečně z pohyblivé armádní základny, v jejichž pásmu brigáda nebo dělostřelecká divize působí a plní palebné úkoly. Doplnění z těchto zařízení může probíhat přísunem od nadřízeného nebo odběrem vlastními prostředky. K rychlému přísunu munice na všechny zásobovací stupně a do palebných postavení využijeme všech dopravních prostředků brigád, svazku a nadřízeného. Tato skutečnost klade zvýšené nároky na týlové funkcionáře při plánování a realizaci přísunů a odběru. Zvlášť výrazně se to projevuje při průlomu. Zkušenosti ze cvičení dokazují, že k zabezpečení průlomu se potřeba pohybuje od 1,3 — 2,0 pp munice a v některých případech je i vyšší. Z toho vyplývá, že značné množství munice bude třeba soustřeďovat a skládat v prostorech palebných postavení a to ve velmi krátkém čase a při zachování všech požadavků utajení příprav. K vytvoření nařízených zásob munice využijeme všech dopravních prostředků brigád a svazku. V případě potřeby využijeme i dalších, které vezou ostatní druhy materiálu (po jeho složení), a dle nařízení i prostředků nadřízeného stupně.

Při plánované spotřebě na průlom 1,5 pp dělostřelecké a raketometné munice to představuje pro 5 brigád přísun a zmanipulování munice ve výši cca 3500 tun. Přeprava takového množství vyžaduje potřebu 400—700 dopravních prostředků v závislosti na tonáži a využití přívěsů. Z těchto několika čísel je patrné, že otázka navedení munice do palebných postavení není jednoduchou záležitostí a že bude vyžadovat značného úsilí a umu od odpovědných funkcionářů týlu svazku, výbrojní služby a dalších. Poznatky ze cvičení svědčí o tom, že musíme věnovat mimořádnou pozornost průzkumu a vhodnému výběru míst styku pro jednotlivé stupně (tj. míst převzetí a znovurozdělení zásob munice), regulaci, ochraně a obraně a mít náležitě připravený, promyšlený a dopodrobna ujasněný způsob převzetí a nového rozdělení přísunu na jednotlivých místech styku, počínaje místem styku frontu až po místa styku pro jednotlivé dělostřelecké oddíly.

Pro převzetí frontového přísunu volíme takový prostor terénu, kde je dostatek komunikací a osad. K jeho převzetí využijeme jak funkcionářů týlu a výbrojní služby svazku, tak i podřízených brigád. Zvýšené požadavky na manipulaci s municí budou vyžadovat řešení v přidělování mechanizačních prostředků a potřebného počtu osob pro skládání munice. Tato potřeba vystupuje do popředí především u raketometné brigády vzhledem k síle obsluh u raketometů.

Pro zabezpečení svazku PHM jsou na jednotlivých stupních udržovány pohyblivé zásoby, jejichž výše je shodná s ostatními svazky. Zkušenosti ze

cvičení dokazují, že denní spotřeba u útvarů divize se pohybuje v rozmezí 0,15 — 0,25 n, kromě případu, kdy se divize přesunuje na větší vzdálenost (přesun z místa dislokace do místa předání). Vytvořené zásoby PHM zabezpečují vedení bojové činnosti na dobu 4—6 dnů. Úhradu spotřebovaných zásob zpravidla organizujeme jedenkrát za den přísunem z týlu brigád oddílů a z týlu svazku týlům brigád. Zásoby PHM dělostřelecké divize doplňujeme odběry prostředky automobilního praporu z vyčleněných zásob v posádkách, z výdejního místa nadřazeného a v některých případech i využitím divizních zásob PHM nebo zásob PHM v pohyblivé armádě základně, v jejichž prospěch jednotlivé brigády působí. Při přesunu do operační sestavy uplatníme zásadu předusnování prostředků PHM do pochodových sestav oddílů. Po ukončení přesunu a uvolnění dopravních prostředků jednotlivých zásobovacích stupňů jsou tyto prostředky soustřeďovány a zabezpečují odběr ve vyčleněných posádkách v době stanovené nadřazeným nebo náčelníkem týlu — zástupcem velitele svazku za přímého řízení náčelníka služby PHM svazku.

U dělostřelecké divize jsou udržovány pohyblivé zásoby proviantu ve stanovené výši. Způsob jejich doplňování je obdobný jako u pohonných hmot.

K zabezpečení odstranění následků po použití zbraní hromadného ničení v místech speciální čistoty jsou u divize udržovány zásoby výstroje ve výši 14 kompletů (z toho v divizním skladě 4 komplety, v brigádních skladech po 2 kompletech). Tyto zásoby umožňují výměnu výstroje 20 % počtu osob divize. Doplňování výstrojním materiálem je nepravidelné. Závisí na situaci a konkrétní spotřebě. Uskutečňuje se ze zásob v posádkách nebo odběrem od nadřazeného.

Ostatními druhy materiálu (tankový, automobilní, chemický, spojovací, ženijní a další) je dělostřelecká divize zabezpečena v rozsahu normativů, které jsou stanoveny odbornými nařízeními. Poznatky ze cvičení dokazují, že doplňování těchto prostředků se pohybuje ve 2—4 denních intervalech v závislosti na vývoji situace a stavu spotřeby jednotlivých materiálů.

Závěrem k problematice materiálního zabezpečení se zmíním krátce o tom, jak rozložení pohyblivých zásob limitují rozdělení dopravních prostředků na jejich vedení u rot týlového zabezpečení a automobilního praporu. U rot týlového zabezpečení kanónových dělostřeleckých brigád je z celkového počtu dopravních prostředků více než dvě třetiny určeno pro vedení dělostřelecké munice. Zbývající část dopravních prostředků je určena pro ostatní druhy materiálu. Vidíme, že limitujícím druhem materiálu u dělostřelecké divize je munice. To se promítá v celé své šíři do činnosti týlových a technických orgánů divize.

Zdravotnické zabezpečení

Poznatky ze cvičení dokazují, že u dělostřelecké divize musíme kalkulovat s těmito zdravotnickými ztrátami: Při vedení boje bez použití jaderných zbraní se ztráty u dělostřeleckých jednotek pohybují ve výši 5 i více % za den. Při vedení bojové činnosti za použití jaderných zbraní 20 i více % z počtu divize. V některých případech mohou být ztráty i větší.

U každého dělostřeleckého oddílu je obvaziště, které tvoří zdravotník oddílu

řidič-sběrač raněných se zdravotnickým automobilem. Navíc u každé baterie je vycvičena dvojice vojáků z obsluh jako sběrači raněných. Na stupni oddílů je organizována vzhledem k silám a prostředkům svépomoc, vzájemná pomoc, vyhledávání raněných a jejich shromažďování, popř. i odsun na etapu první lékařské pomoci.

U brigád jsou obvaziště, kde je poskytována první lékařská pomoc. Brigádní obvaziště může poskytovat první lékařskou pomoc 200 — 250 raněným za den, odsunová kapacita činí 12 raněných na 1 koloběh, s využitím zdravotnických vozidel oddílů se zvyšuje až na 42 raněných za den. Podle potřeby můžeme odsunovou kapacitu zvýšit využitím uvolněných dopravních prostředků. Brigádní obvaziště se zpravidla rozmísťují za palebnými postaveními oddílů ve vzdálenosti 3 — 5 km v závislosti na situaci a terénu a v blízkosti VS brigády.

Dělostřelecká divize nemá svůj organický zdravotnický prapor ani jiné zdravotnické odsunové prostředky. Odborná lékařská pomoc je poskytována na rozvinutých etapách odborné lékařské pomoci u těch svazků, v jejichž sestavě brigády a divize vedou bojovou činnost. V případech, kdy divize bude plnit úkoly jako celek, může jí být přidělen samostatný zdravotnický oddíl. Dále může být odborná lékařská pomoc poskytována na dočasných lékařských ošetrovacích střediscích, vojenských nemocnicích, pomocných vojenských a odsunových nemocnicích, popř. v oddělení nemocniční základny, která je poblíž. Odsun raněných a nemocných si divize zabezpečuje svými prostředky, včetně uvolněných dopravních prostředků. Při odstraňování následků po napadení ZHN může být divize posílena zdravotnickými silami a prostředky ze zálohy nadřízeného vyššího svazu.

Druhy bojového použití dělostřelecké divize výraznou měrou ovlivňují způsoby jejího týlového zabezpečení. Pro splnění úkolů v týlovém zabezpečení je nezbytné, aby velitel i náčelník týlu — zástupce velitele divize měli k dispozici údaje o zdrojích zásobování a místech zdravotnických a ostatních odsunů, měli přehled o stavu zabezpečení, nepřetržitě informovali nadřízené stupně a udržovali neustále součinnost s příslušnými týly svazů nebo vševojskových svazků. Jedině tak mohou dosáhnout, aby divize byla včas a plynule zásobována potřebnými druhy materiálů a mohl organizovat včasné materiální, technické a zdravotnické zabezpečení.

K ZABEZPEČENÍ VOJSK PITNOU VODOU

Zabezpečení pitnou vodou je celosvětově stále složitější a vynucuje si řešení jak v oblasti normotvorné, tak i v realizační činnosti. Do popředí vystupují faktory, jež zásobování vodou do značné míry ztěžují, ať již jde o důsledky činnosti průmyslových podniků, zemědělství, nebo jiné znečišťování vodních zdrojů. V této souvislosti jsou ve světě podnikána různá opatření, jejichž úkolem je vytvořit optimální podmínky pro zásobování obyvatelstva pitnou vodou.

Zabezpečení kvalitní pitné vody vystupuje do popředí i v současných podmínkách života naší společnosti v souvislosti se znečišťováním životního prostředí, přičemž je předpokládán její další zvýšený odběr, který např. má stoupnout v roce 2000 oproti roku 1970 asi 2,5krát a v některých ukazatelích až 4krát.

Některé negativní vlivy vyvolaly potřebu normativně upravit používání vodotečí, vodních nádrží, vodních toků apod. a stanovit povinnosti jednotlivým uživatelům. V některých případech jde o řadu omezení, jejichž účelem je snížit možnosti znečištění vodních zdrojů na minimální stupeň. Obdobně i v ČSLA byly vydány normy, které řeší tuto problematiku (např. předpis Všeob-3-5).

Význam zabezpečení vojsk pitnou vodou zdůrazňuje v současné době i skutečnost, že:

- zabezpečení vodou je součástí materiálního zabezpečení, jehož cílem je udržet neustálou bojovou pohotovost vojsk a zajistit úspěšné vedení bojové činnosti,

- zvýšené nároky na spotřebu vody a její nepřetržité doplňování spolu s velkou pohyblivostí vojsk kladou na systém zásobování vodou zvýšené požadavky,

- zabezpečení vodou v polních podmínkách bude podstatně ztíženo používání jednotlivých druhů chemických, biologických a jaderných zbraní.

V závislosti na těchto a některých dalších faktorech vystupuje do popředí aktuálnost řešení této problematiky i v ČSLA a přijímá se řada opatření v přípravě sil a prostředků pro zabezpečení vody v polních podmínkách.

Realizace těchto opatření bude však úspěšná jen tehdy, bude-li polní zásobování vojsk soustavě a důsledně procvičováno jako nedílná součást učebních úkolů při taktických a operačních cvičeních.

Z hlediska aktuálnosti řešení této problematiky v zabezpečování vojsk pitnou vodou v soudobé bojové činnosti byly přijaty u MNO základní normativní akty, které stanoví působnost a odpovědnost jednotlivých velitelských a odborných orgánů všech stupňů. Jde o RMNO čis. 12/77, „Směrnice pro zabezpečování ČSLA pitnou vodou v poli“ (Všeob-sm-11), předpis „Zabezpečení ČSLA pitnou vodou v poli“ (Všeob-16-2) a předpis „Hygienické a protiepidemické zabezpečení vojsk ČSLA v poli“ hlava 9 (Zdrav-4-2).

Vojenské předpisy stanoví normy spotřeby pitné vody v polních podmínkách, od nichž jsou odvozeny i příslušné denní dávky vody.

Denní dávky vody jsou především kalkulační jednotky pro plánování a operativní řízení přísunu vody k jednotkám. K zásobování vojsk pitnou vodou se udržuje na stupni útvar pohyblivá zásoba pitné vody ve výši 12 litrů (1,5 denní normy) na vojáka, která zabezpečuje útvar na dobu nejméně 36 hodin. Zahrnuje nezbytnou zálohu pro případ, že bude znemožněn včasný přísun (odběr) pitné vody a současně i 1,5 denní normy spotřeby pitné vody pro týlová zařízení, útvary, obvaziště apod.

Vymezené normy spotřeby pitné vody zabezpečují nezbytné vody pro udržení dobrého zdravotního stavu a hygienické úrovně vojsk. Jednotky vydrží s množstvím vody podle polních norem po dobu útočné nebo obranné operace. Po delší době boje nároky na vodu narůstají. Jednotky se musí vykoupat, musí si vyprat nebo i odmóřit či dezaktivovat oděv a prádlo apod.

Za války je vhodné podle časových a místních možností poskytnout vojskům neomezený přísun vody, zejména při odpočinku, doplňování jednotek, v přestávkách bojové činnosti apod. Naopak v míru při cvičeních bude účelné normy přísně dodržovat, aby si velitelé i vojáci zvykali podle nich žít, učili se vodou maximálně šetřit a svým způsobem si upravené pitné vody i vážit, vždyť konec konců jde o výrobek, jehož příprava je dosti nákladná. Praxe ukazuje, že tomu u našich jednotek vždy tak není. Někteří velitelé otázky přísunu vody podceňují, přísun neplánují, situaci si vojska ulehčují dovozem neomezeného množství vody z nejbližších vojenských zdrojů. I spotřeba vody podle předepsaných norem by se měla soustavně procvičovat, protože je nedílnou součástí přípravy vojsk na polní podmínky.

Normována je i kvalita pitné vody, obsah radioaktivních částic a otravných látek. Tyto nejvyšší přípustné koncentrace jsou stanoveny na základě experimentálních prací a berou v úvahu možnosti vojsk při úpravě kontaminované vody. Ze zdravotního hlediska dodržení norem zaručuje, že u jednotek nedojde k narušení bojeschopnosti ze zdravotních důvodů. Nejvyšší přípustné koncentrace je třeba považovat za skutečně maximální a usilovat o to, aby voda měla obsah radioaktivity i otravných látek co nejnižší i za války. V míru se těmito normami nemůžeme řídit a musíme dodržovat údaje československých státních norem.

Zabezpečení vojsk pitnou vodou v poli je komplexní úkol. Nezaměnitelnou úlohu zde má velitel, který řídí zabezpečování pitnou vodou a osobně nebo prostřednictvím náčelníka štábu koordinuje činnost odpovědných orgánů při realizaci tohoto úkolu.

Náčelník štábu (štáb) slaďuje činnost jednotlivých odborných funkcí při plánování a řízení zabezpečení vojsk pitnou vodou podle rozhodnutí

velitele. Musí mít přehled o zabezpečení vojsk, navrhnout potřebná opatření a informovat zainteresované funkcionáře (např. zástupce velitele pro tyl, náčelníka ženijní služby, náčelníka chemické služby, náčelníka zdravotnické služby) o všech otázkách ovlivňujících zabezpečení vojsk vodou.

Zástupce velitele pro tyl odpovídá za zásobování pitnou vodou a potřebná opatření organizuje v součinnosti s náčelníky ženijní, chemické a zdravotnické služby. Organizuje přísun pitné vody, navrhuje režim hospodaření s vodou, organizuje zabezpečení obalů pro skladování a přepravu pitné vody (včetně jejich efektivního využití), podílí se na zpracování plánu zabezpečení vodou. Přitom jeho nařízení v otázkách zásobování jsou závazná jak pro štáb, tak i pro všechny velitele jednotek.

Náčelník ženijní služby organizuje vyhledávání zdrojů pitné vody, její těžbu, provoz úpraven vody, trvalé zabezpečení dostatečného množství upravené vody a materiálně zabezpečuje tyto úkoly v rozsahu své působnosti. Podílí se na zpracování plánu zabezpečení vodou.

Náčelník chemické služby organizuje chemický a radiační průzkum v prostorech vodních zdrojů (s případným zabezpečením odmoření a deaktivace úpraven vody nebo prostorů vodních zdrojů). Zabezpečuje vodu pro činnost jednotek speciální čistoty a po odborné linii podřízené dezaktivacími a odmořovacími roztoky. Podílí se též na zpracování plánu zabezpečení vodou.

Náčelník zdravotnické služby řeší otázky hygienického zabezpečení zásobování pitnou vodou. Řídí činnost zdravotnické služby při hygienickém průzkumu vodních zdrojů a kontrole zdravotní nezávadnosti pitné vody, zařizuje odběr vzorků a jejich odeslání k laboratornímu vyšetření, dohlíží na osoby pracující v systému vodního zásobování a přicházející s pitnou vodou do přímého styku a školí příslušníky útvaru v hygieně zásobování vodou a vodní kázní. Zabezpečuje též prostředky pro individuální dezinfekci pitné vody a instruuje o jejich používání.

Náčelník proviantní služby organizuje zabezpečení útvaru cisternami a obaly pro skladování a přepravu pitné vody. Současně věnuje pozornost dezinfekci cisteren a obalů, po vyjití vojsk ze zamořených prostorů kontroluje deaktivaci a odmoření cisteren na pitnou vodu a plní další odborné úkoly v této oblasti.

Vzájemná součinnost všech uvedených funkcionářů je dána úkoly, jež tito a jim podřízené jednotky a jednotlivci plní při průzkumu vodních zdrojů, zabezpečení těžby (jímní) vody, její přípravě, péči o prostředky k úpravě a přepravě vody a v otázkách hygieny.

Při výběru vodních zdrojů pro zabezpečení potřebného množství nezávadné pitné vody k zásobování vojsk mají nezastupitelnou úlohu ženijní orgány, jež organizují opatření ke splnění tohoto úkolu v součinnosti s orgány týlu a chemického vojska. Při vlastní realizaci těžby je v praxi určitá specifika, jež vyplývá ze zařazení úpraven vody kategorie K-3 do rot (čet) týlového zabezpečení útvaru.

Organizaci průzkumu vodních zdrojů zabezpečují náčelník ženijní služby v součinnosti s náčelníkem chemické a zdravotnické služby a realizují jejich podřízení.

Výběr zdrojů je akcí, při níž zvláště záleží na součinnosti všech partnerů. Součinnost samozřejmě nemůže být založena jen na aktivním přístupu jednotlivých odborníků, ale musí se opírat o jasně stanovené úkoly v plánu za-

bezpečení. Tuto skutečnost jsme u kontrolovaných útvarů a svazků časti postrádali.

Ve vojskovém týlu je v současných podmínkách bojové činnosti prvořadým činitelem čas. Proto na těchto stupních nemůžeme vždy spoléhat na laboratorní vyšetření vzorků vody, protože někdy nebude dostatek času čekat na mikrobiologické výsledky, které můžeme dostat nejdříve za 48 hodin. Úpravny vody musí proto pracovat vždy tak, spolehlivě, aby mohly zahájit práci bezprostředně po průzkumu a výběru zdroje, někdy dokonce ve výjimečné situaci i bez účasti zdravotnické služby. Vlastní podrobný hygienický průzkum vodních zdrojů a laboratorní kontrolu vody předpokládáme zejména v hlubším týlu, a to zvláště tehdy, když nemusíme používat tabulkové úpravny vody, ale přímo vody z místních zdrojů bez úpravy nebo jinak upravené.

Lékař nebo zdravotník musí při hygienickém průzkumu prohlédnout vodní zdroj a jeho okolí, získat o něm co nejvíce informací, vzít v úvahu výsledky chemického průzkumu okolí zdroje. Někdy se u lékařů nemístně projevuje jakýsi „kult“ laboratorních výsledků. Nemí správně při průzkumu jen odebrat vzorek a podle výsledků laboratoře se vyjádřit ke zdravotní nezávadnosti vody. Vždyť sám fakt, že vyšetřený vzorek není závadný, informuje o momentální situaci zdroje a nezaručuje, že se kvalita vody nemůže za krátkou dobu změnit. Proto je třeba věnovat pozornost především všestrannému průzkumu a bezvadnému provozu úpraven vody.

Současně se na průzkumu podílí příslušníci ženijního vojska, kteří zjišťují technický stav vodních zdrojů a určují jaká opatření jsou nutná pro využití vodního zdroje. Příslušníci chemického vojska zjišťují zamoření vodních zdrojů a jejich okolí.

Na základě průzkumu a rozhodnutí ke zřízení vodní stanice se prostor rozvinutí volí tak, aby v něm byla voda potřebné jakosti a v dostatečném množství, aby byl poblíž komunikací s možností maskování a skrytu před nepřátelským pozorováním, současně by měl umožnit rychlé rozvinutí a svinutí vodní stanice a výdej vody bez hromadění vozidel a osob.

Vodní stanice zřizovaná velkokapacitní úpravnou vody na stupni svazek a svaz má zpravidla místo pro těžení (jímání) vody, pro úpravu a skladování vody, pro obsluhu a sklad náhradního materiálu, pro dezinfekci, odmoření a deaktivaci, vyčkávací místo prázdných vozidel před odběrem pitné vody, propouštěcí místo, výdejní místo (toto může být součástí místa pro úpravu a skladování) a shromaždiště vozidel po odběru pitné vody.

Vodní stanice rozvíňovaná úpravnou vody kategorie K-3 na stupni útvaru má zpravidla jen místo pro těžení vody, pro její úpravu, skladování a odběr a vyčkávací místo prázdných vozidel.

Při zřizování vodní stanice je nezbytné vytyčit vyčkávací místo, místo odběru vody, směr příjezdu a odjezdu, ochranné pásmo, popř. místo speciální očisty. K zabezpečení ochrany a obrany musí velitel vyčlenit potřebné síly. V závislosti na typu vodní stanice musíme řešit i otázky velení, materiálního zabezpečení obsluhy (stravování), zásobování ostatním materiálem (včetně náhradních dílů) a problematiku hygienického zabezpečení její činnosti.

Pro hygienické zabezpečení vodní stanice se zřizují pásma hygienické ochrany. Pásmo hygienické ochrany 1. stupně se stanoví u studní, zářezů, a štol do vzdálenosti 50–100 m, u vodotečí do vzdálenosti 200–300 m proti

proudu a 100—150 m po proudu na břehu vodoteče. U vodních nádrží zahrnuje toto pásmo zpravidla celou nádrž. Požadavek na dokonalé zabezpečení a střežení tohoto nevelkého prostoru by neměl veliteli jednotek dělat zvláštní starosti. Je jen třeba připomenout, že sám personál úpravny vody toto zabezpečit a střežit nemůže.

Větší problém bude se zabezpečováním širšího okolí vodního zdroje, zahrnovaného do pásma hygienické ochrany 2. stupně, jehož velikost stanoví vojenská hygienicko-epidemiologická služba u trvale pracujících vodních stanic vyššího typu. Střežení tohoto pásma se nepředpokládá, epidemiologické otázky je schopna vojenská zdravotnická služba řešit. Nejnáročnějším a také nejobtížnějším úkolem bude zabránit znehodnocení zdroje cizorodými škodlivými látkami. Nelze samozřejmě ovlivnit zásahy prostředků bojové činnosti nepřítelů, ale bude nutné bránit zbytečnému znehodnocování vodních zdrojů průmyslovými i zemědělskými škodlivinami a zejména ropnými produkty.

Souběžně s procvičováním všech uvedených otázek musíme věnovat pozornost ochraně vodních toků a nádrží s důrazem na vodu z vyplavení a praní filtrů (včetně vyčerpaných filtračních materiálů), kterou máme vypouštět do vodních zdrojů a toků přes zemní odkalovací jímky, a na práci s pohonnými hmotami, aby nedošlo ke znehodnocení terénu i vody vodního zdroje.

Zkušenosti ze cvičení umožňují zobecnit některé příčiny zjišťovaných nedostatků. V převážné většině jde o příčiny subjektivního charakteru.

Na úrovni štábu svazků a útvarů jsme zjišťovali, že nejsou vždy stanoveny jasné cíle cvičení v zásobování vodou, tyto otázky nejsou zapracovány v zámyslech cvičení a organizačních směrnicích (nařízeních) a potom se neobjevují ani v plánech provedení a v průběhu cvičení ani v plánech týlového zabezpečení. Poměrně složitá součinnost všech zainteresovaných funkcionářů je málokdy organizovaná a pak při realizaci není divu, že při průzkumu něco selže. U vlastních vykonavatelů, jimiž jsou většinou vojáci základní služby, jsme v některých případech nacházeli nedostatečné znalosti technologie i časových norem. V ovládnutí techniky byly poměrně časté nedostatky ve stanovení potřebné dávky chlorovacího prostředku, podceňovány byly i hygienické zásady při přípravě a zejména distribuci vody.

Zjištěné nedostatky svědčily o tom, že nebyl dostatečně účinný systém kontroly jak ve štábech, tak i u výkonných jednotek. Ve výchovné práci je třeba se zaměřit především na samostatné zvládnutí technologie a dodržování hygienických zásad.

Zásobování vojsk pitnou vodou v poli je v podmínkách soudobé bojové činnosti úkol složitý a náročný. Může být splněn jen v úzké součinnosti řady funkcionářů útvaru a svazku a proto vyžaduje promyšlené plánování štábu. Podmínkou splnění úkolu je i dokonalé zvládnutí techniky obsluhami, jejich pevné řízení a výchova vojáků k respektování požadavků vodní kázně. Proto je nezbytné polní zásobování vodou soustavně ve smyslu RMNO čís. 12/77 a „Směrnice pro zabezpečování ČSLA pitnou vodou v poli“ (Všeob-sm-11) procvičovat jako nedílnou součást celé oblasti materiálního zabezpečení, nedopouštět zlehčování situací při výcviku a dbát na to, aby všichni vojáci, ale i štáby trvale získávali návyky potřebné pro zvládnutí těchto úkolů.

Prostředky ozbrojeného zápasu a jejich vliv na vševojskový boj

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek plukovníka A. F. Bulatova, kandidáta vojenských věd, docenta, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ čís. 12/1979.

Boj, který je objektem zkoumání taktiky, je organizované ozbrojené střetnutí jednotek, útvarů a svazků různých druhů vojsk a druhů ozbrojených sil bojujících stran. Vedeme jej s cílem ničit nebo zajmout nepřítele a dále obsadit důležité prostory (čáry, objekty) nebo je udržet.

Soudobý boj pozemních vojsk je bojem vševojskovým. Vedeme jej sladěným úsilím všech druhů vojsk a speciálních vojsk za účinné podpory letectva.

Charakter vševojskového boje bezprostředně závisí na prostředcích jeho vedení. V důsledku růstu tempa vědeckotechnického pokroku a zkracování doby potřebné k výměně výzbroje a vojenské techniky, je stále složitější a mnohostrannější vzájemná spojitost mezi prostředky vedení boje a jeho charakterem.

Cílem článku je ukázat, jak změny v prostředcích ozbrojeného zápasu ovlivňují charakter a obsah bojové činnosti vojsk.

Cíle v každém boji dosahujeme způsobem fyzických ztrát nepřítele a narušením jeho morálně psychologického stavu, abychom potlačili jeho schopnost k dalšímu vedení boje a nakonec dosáhli vítězství. Protože boj je procesem dvoustranným, působení nepřátel a jejich úderů jsou vzájemné. V průběhu bojové činnosti vedou obě strany vzájemně nejen jeden, ale značné množství úderů, které jsou skloubeny jedním zámyslem a směřují k dosažení společného cíle. Kromě toho, vojska vedou na bojišti manévry, aby se dostala do výhodnější situace vůči nepříтели.

Každý boj, nezávisle na čase jeho vedení a používaných prostředcích, můžeme si zjednodušeně představit jako proces, který se skládá z celé řady sladěných úderů, manévru vojsk a prostředků ničení. Způsoby vedení úderů, jejich výsledky a dále čas a formy manévru byly však vždy

určovány stavem výzbroje a vojenské techniky.

V důsledku vědeckotechnického pokroku dochází k neobyčejně rychlému obnovování výzbroje a bojové techniky. Např. střelné zbraně byly zaváděny bezmála v průběhu tří století, motorizace armády probíhala desítkami let, ale vyzbrojení vojsk jadernými zbraněmi a raketami trvalo jen několik let. V Sovětské armádě i v jiných armádách bylo v poválečných letech vyměněno několik pokolení hlavních druhů výzbroje a vojenské techniky. Přitom nejrychleji jsou obnovovány zvláště nové druhy zbraní, které byly zavedeny již po druhé světové válce.

Působením vědeckotechnického pokroku byly v neobyčejně krátké době **změněny všechny prostředky vedení vševojskového boje**. Do výzbroje vojsk byly zavedeny jaderné zbraně. Jejich nahromadění

a zdokonalování zásadně ovlivnilo bojovou činnost. K plnění úkolů v rámci válčíšť byla v mnohých armádách nejvíce rozšířena jaderná munice malé ráže, používaná jako hlavice raket, dělostřelecké náboje, letecké pumy a jaderné miny (fugasy).

Současně se zavedením jaderných zbraní došlo k úplnému technickému přezbrojení pozemních vojsk. To zvýšilo jejich palebnou a údernou sílu, pohyblivost a ochranu.

Mezi prostředky ozbrojeného zápasu v mnohých armádách v poválečných letech zaujalo pevné místo vojskové letectvo, které se stalo důležitým faktorem zvýšení mobilnosti pozemních vojsk.

Zásadně se změnilы prostředky vzdušného napadení. Místo vrtulových letounů období minulé války byly zavedeny proudové stroje, vyzbrojené řízenými prostředky ničení, zdokonalenými zaměřovacími a navigačními komplexy a dalšími radioelektronickými systémy, které zabezpečují jejich bojové použití za jakéhokoli počasí a v libovolnou denní dobu.

Současně s obnovením prostředků vzdušného napadení se zásadně změnila také vojsková PVO. Byla plně technicky přezbrojena automatizovanými protiletadlovými hlavňovými a raketovými komplexy a radiolokační technikou zjišťování vzdušných cílů a automatizovanými systémy řízení palby.

Zásadní změny prostředků ozbrojeného zápasu podstatně ovlivnily **obsah, charakter, formy a způsoby vedení boje**.

Dřívější komponenty bojové činnosti (palba, manévry, a úder vojsk) v jaderné válce nemají již jejich plný obsah. Nejdůležitější úlohu má vedení jaderných úderů ke zničení jaderných prostředků nepřítele, rozhodné ničení hlavního uskupení jeho vojsk a rychlé změně poměru sil ve svůj prospěch, z skání iniciativy a vytvoření výhodných podmínek k ukončení ničení úderů vševojskových svazků a útvarů.

Jaderný úder může být rozhodujícím údobím operace a vševojskového boje. Bude předurčovat především charakter a způsoby následující činnosti vojsk. Jadernými, zbraněmi můžeme ničit, ochromit, okamžitě vyřadit celé jednotky, úvary, svazky, prvky bojové sestavy vojsk, města velení a důležité objekty týlu. Jaderným úderem dosahujeme úplného zničení nepřítele v určitém prostoru, a proto prakticky odpadá nutnost použít palby klasických prostředků a úderu vojsk.

Jaderné zbraně mají ohromný morálně psychologický účinek na vojákы. Vznikla reálná možnost dosáhnout cíle boje způ-

sobením nejen fyzických, ale též morálně psychologických škod nepříteli. Tyto následky mohou být v určitých podmínkách těžší než následky přímých fyzických ztrát.

Novým a zvláště důležitým faktorem bojové situace se stalo radioaktivní zamoření terénu, které značně ovlivňuje charakter a způsoby činnosti vojsk.

V soudobém vševojskovém boji má důležitě místo ničení palbou. Zvlášť velká je jeho úloha v podmínkách vedení bojové činnosti bez použití jaderných zbraní. Ničení nepřítele palbou spočívá v současném a postupném působení palbou raketovými vojsky, dělostřelectvem, letectvem a dalšími palebnými prostředky, které používají klasickou municí ke zničení hlavních uskupení jeho vojsk, vybojování a udržení palebné převahy a vytvoření výhodných podmínek k úspěšnému splnění bojových úkolů vševojskovými svazky (útvary).

Charakter ničení palbou v poválečných letech se zásadně změnil. V letech druhé světové války, kdy na bojišti převládaly neobrněné cíle, úkoly ničení nepřítele byly řešeny převážně střelbou dělostřelectva a leteckým bombardováním určité plochy. V soudobých podmínkách, kdy větší cíl na bojišti tvoří obrněné objekty, prvořadou úlohu má přímá střelba dělostřelectva, tanků, PTRS a dalších palebných prostředků, dále i úder letectva s použitím řízených zbraní. Svůj význam má i nadále hromadná palba značné hustoty, především pro ničení neobrněných a lehce obrněných cílů.

Boj o palebnou převahu nabyl na větším významu. Tvoří nutnou podmínku pro způsobení rozhodujících ztrát nepříteli a uchování vlastních sil a prostředků. Jak potvrzují zkušenosti z lokálního váleku, bez předběžného umlčení systému nepřátelské palby (zvláště protitankové) a bez stálého palebného doprovodu je činnost vojsk spojena s ohromnými ztrátami nebo není vůbec možná.

V souvislosti s rozšířením bojové činnosti do vzdušného prostoru vzrostla úloha a zvýšila se účinnost pozemních prostředků PVO při ničení vzdušného nepřítele. Jestliže ve druhé světové válce větší část cílů zničila stíhací letectvo, v lokálních válkách posledních deseti let přibližně 90 % letounů zničily protiletadlové prostředky.

Se zvýšením účinnosti prostředků ničení a růstem mobilnosti vojsk získal nové kvality **manévry**, měnily se jeho cíle a způsoby jeho vedení. V současné době můžeme manévry používat k rychlému využí-

vání výsledků jaderných a palebných úderů jednotkami a útvary, ke změnám situace vlastních vojsk a jejich vyvedení z pod úderů nepřítele nebo k vytvoření výhodného poměru sil a prostředků. Při volbě formy manévru, stanovení sil a prostředků, které se jej zúčastní, a také v jeho uskutečnění je nejpodstatnější snaha co nejlépe využít výsledků vlastních jaderných a palebných úderů.

Podmínky pro manévr v boji jsou však stále složitější. V důsledku toho, že manévru se zúčastní všechny druhy vojsk, vybavené různorodou vojenskou technikou, jeho organizace a uskutečnění jsou podstatně těžší. Použití jaderných zbraní na obou stranách způsobí zákonitě ohromné škody, vytvoří se velká ohniska požárů, zátop a rozsáhlé prostory radioaktivního zamoření. Navíc manévr vojsk na zemi budou omezovat velká minová pole, vytvářena s využitím hlavního a reaktivního dělostřelectva, raket, taktického a vojskového letectva nepřítele. V souvislosti s tím nabývá na významu manévr vzduchem.

Zvýšení mohutnosti palby, zdokonalení a značné zvětšení množství tanků a široké použití bojových vozidel pěchoty na obou stranách zvýšily sílu **úderu vojsk**, který se stal součtem mohutné palby a pohybu tanků a motorizované pěchoty (na obrněných vozidlech nebo pěšky) za podpory dalších bojových prostředků k dokončení zničení nepřítele přímo v boji na krátkých vzdálenostech.

Přitom hlavním prostředkem vedení úderu je dělostřelecká palba z kulometů a samopalů s vysokou hustotou, která je vedena z tanků a bojových vozidel pěchoty (obrněných transportérů) za chodu. Možnost vedení zteče nepřítele bez sešednutí z BVP je podmínkou rozhodnějšího a účinnějšího úderu vojsk.

Základem vševojskového boje ve velké míře je těsné skloubení palby, úderu a manévru. Nebude-li úder zabezpečen palbou a odpovídajícím manévrem, může být nepřítelem zmařen nebo nepřinese očekávaný úspěch. Stejně tak palba i manévr, nedokončené úderem, nemohou dosáhnout rozhodujícího vítězství. Vojska zcela obrněná a nasycená mohutnými palebnými prostředky, jsou schopna vést úder s menšími hustotami než dříve, do podstatně větší hloubky a ve vyšším tempu.

Zavedení nových prostředků boje se ihned projevilo na růstu **prostorového rozmachu bojové činnosti**. Rozptýlení vojsk v zájmu jejich ochrany proti jaderným zbraňím značně rozšířilo pásma činnosti svazků a útvarů ve všech druzích boje.

Hranice bojiště do hloubky se také několikanásobně zvýšily. Jestliže ve druhé světové válce byl nepřítel umlčován palbou většinou do hloubky 10 km, pak v současné době s použitím raket může být umlčen do značně větší hloubky. Vzduchem přepravená vojska jsou schopna okamžitě využít úderů raketových jaderných zbraní na objekty rozmístění v hloubce území nepřítele.

Neustálé zvyšování účinnosti nejnovějších bojových prostředků zrychluje změny situace na bojišti. V minulých válkách, kdy hlavním prostředkem ničení bylo dělostřelectvo a značná část vojsk působila pěšky, bylo zapotřebí ke změně poměru sil stran značné množství času. Proto se situace na bojišti měnila poměrně pomalu.

Zavedení jaderných zbraní a zvýšená pohyblivost vojsk umožňují rychle a rozhodně měnit poměr sil a prostředků v průběhu boje, donutit jejich část přecházet z aktivních způsobů činnosti k obraně a dokonce k odchodu. Na druhé straně, jaderný úder vedený na nepřítele s překvapením může vytvořit podmínky k rychlému zdolání jeho odporu a k přechodu z obrany do útoku. Kromě toho zvýšená pohyblivost vojsk umožňuje rychle využívat výsledků jaderných úderů, v krátké době přemísťovat vojska na velké vzdálenosti, vést úder z chodu a působit ve vysokých tempech. Všechno to má přirozeně za následek rychlé a pronikavé změny situace na bojišti.

Takové změny situace jsou dnes vlastní nejen bojové činnosti s použitím jaderných zbraní. Hromadné použití nových prostředků boje umožňuje v krátké době změnit poměr sil a prostředků stran rovněž v bojové činnosti vedené bez použití jaderných zbraní.

Další rozvoj prostředků ozbrojeného zápasu ještě více zkomplikoval podmínky a měl za následek rozmanitější **způsoby vedení boje**. Nejsložitějšími budou podmínky vševojskového boje v jaderné válce.

Na směrech, kde včasným vedením jaderných úderů se nám podaří zničit hlavní uskupení nepřítele, jeho prostředky jaderného napadení a uchovat bojeschopnost vlastních vojsk, mohou vzniknout podmínky k vysoce manévrové aktivní bojové činnosti různého rozsahu. Hlavním způsobem vedení boje na těchto směrech bude současně ničení bojeschopných vojsk nepřítele jadernými zbraněmi do celé hloubky jejich rozmístění. I v těchto podmínkách budou mít své místo úderu palbou klasických prostředků ničení, manévru a úderu vojsk, vedené k rozhodnému postupu do velké hloubky, dokončení zni-

čení nepřítele, ovládnutí důležitých prostorů a čar na jeho území.

Nemůžeme vyloučit ani složitější situaci. Po jaderných úderech mohou vzniknout hromadné ztráty osob, výzbroje a vojenské techniky. Bojeschopné jednotky budou pod vlivem silného morálně psychologického působení. Vyřazení míst velení, spojovacích uzlů a prostředků může do značné míry narušit velení vojskům. Vzhledem k tomu nebude možné na těchto směrech vést organizovanou bojovou činnost po určitou dobu vůbec, neboť aktivita vojsk se podstatně sníží.

V těchto podmínkách budou mít důležitou úlohu v činnosti vojsk opatření k obnově jejich bojeschopnosti, kromě toho i vedení bojové činnosti omezeným počtem sil a prostředků.

Zvláštností vedení vševojskového boje klasickými prostředky je postupné zničení nepřítele rozhodným zničením útvarů prvního sledu, dále záloh různého určení a složení podle toho, jak budou zasazovány do bojové činnosti. Omezené možnosti stran k ničení objektů, rozmístěných v hloubce, mají za následek, že hlavní úsilí bojové činnosti bude probíhat v blízkosti čáry dotyku stran, do hloubky dosahu dělostřelecké palby. To ovšem nevyklučuje vedení mohutných úderů letectva a raketami s klasickou náplní na zálohy nepřítele v hloubce.

Značné ztráty osob a vojenské techniky budou charakteristické pro soudobý vševojskový boj, a to jak s použitím jaderných zbraní, tak bez nich.

Možnost vést bojovou činnost v nejrůznějších podmínkách znamená, že svazky a jednotky musí být připraveny vést vševojskový boj bez použití jaderných zbraní, avšak v neustálém nebezpečí, že je nepřítel použije. Ve spojitosti s tím je nutné vést nepřetržitý průzkum a ničit prostředky jaderného napadení nepřítele s cílem maximálně oslabit jeho první jaderný úder, kromě toho udržovat vlastní jaderné prostředky ve stálé pohotovosti k činnosti a pravidelně upřesňovat plány jejich bojového použití v souladu se změnou situace.

Nový obsah získal **princip hromadění sil a prostředků** ve vševojskovém boji. V podmínkách použití jaderných zbraní odpadá nutnost soustředování mohutných uskupení vojsk na úzkých úsecích fronty, jako tomu bylo v minulé válce. V dnešních podmínkách můžeme dosáhnout soustředování úsilí především vedením jaderných úderů na zvoleném směru a činnosti jiných prostředků ničení, které umožňují rychle změnit poměr sil ve vlastní pro-

spěch a dosáhnout úplného zničení nepřítele.

V bojové činnosti bez použití jaderných zbraní je rovněž obtížné počítat s úspěchem, nebude-li dosaženo v patřičné době na hlavním směru rozhodující převahy sil a prostředků (polní řád americké armády FM 100-5 doporučuje vytvářet v útoku šestinásobnou převahu nad nepřítelem na úsecích průlomu; v obraně dosáhnout hustoty sil a prostředků 6–8 praporů na 1/5 části pásma obrany divize).

Hromadění musí být však úzce spojeno s rozptýlením, protože bez něho nemůžeme uchovat vlastní síly a prostředky. Při stanovení hranic rozptýlení vojsk musíme vycházet z nutnosti: Na jedné straně uchovat schopnost jednotek, útvarů a svazků úspěšně plnit uložené bojové úkoly, na druhé straně maximálně snížit ztráty vojsk a zabezpečit jejich odolnost při přechodu na použití jaderných zbraní.

Vznik nových a podstatné zvýšení různorodých i celkového množství bojových prostředků u svazků a útvarů přispěly k dalšímu růstu úlohy **součinnosti** v boji. Protože jaderné zbraně jsou nejmohutnějším prostředkem ničení, je hlavní náplní obsahu součinnosti sladění činnosti vojsk k nejúspěšnějšímu využití výsledků jejich použití.

Současné změněné podmínky vedení bojové činnosti, zvláště zvětšený prostorový rozmach, dynamika, rychlé a podstatné změny situace zkomplikovaly organizaci a udržování součinnosti v rámci vševojskových svazků a útvarů, mezi druhy vojsk, se sousedy a letectvem.

V situaci, kdy vševojskový boj nabyl na výrazně vyjádřeném pozemním a vzdušném charakteru, zvláštní význam má součinnost mezi pozemními a vzdušnými sledy vojsk. Na jedné straně bez sladěného použití pozemních palebných prostředků a prostředků vzdušného napadení není možné spolehlivě umlčet palebný systém nepřítele a vytvořit podmínky k vedení úderů vševojskovými svazky, na druhé straně zabezpečení úspěšné činnosti vlastních vzdušných prostředků vyžaduje spolehlivé umlčení nepřátelské PVO. V současné době tento úkol přerostl úzce resortní zájmy letectva a je nejdůležitějším vševojskovým úkolem.

Narůstání dynamiky a prostorového rozmachu boje, zvýšení počtů a zvětšení účinnosti prostředků PVO — z toho vyplývá výjimečně aktuální problém zabezpečení vzájemné bezpečnosti vševojskových svazků a letectva. Narušení součinnosti mezi nimi může mít těžké následky. Např.

nedodržení těsné součinnosti mezi letectvem a PVO egyptské armády v arabsko-izraelské válce v roce 1973 mělo za následek velké ztráty letounů, způsobené vlastními silami a prostředky PVO.

Zkušenosti z lokálních válek ukázaly nutnost ještě těsnější sladění úsilí v boji tanků, BVP, dělostřelectva, prostředků PVO a letectva. To vyplývá z rostoucí zranitelnosti tanků, které nemohou být použity bez spolehlivého palebného zabezpečení a protiletadlové obrany.

Úspěch v soudobé bojové činnosti v celku je dnes více závislý na sladěném použití všech zasazených sil a prostředků.

Technické přezbrojení vojsk vytvořilo dnes předpoklady k vedení **nepřetržitě bojové činnosti** bez ohledu na roční období, denní dobu a počasí. V rámci zvýšení možnosti vojsk k vedení nepřetržitě bojové činnosti sehrálo významnou úlohu zvýšení zásoby průběhu kilometrů, zjednodušení technického ošetřování, zlepšení podmínek pobytu v bojových a dopravních vozidlech a zdokonalení přístrojů pro vidění v noci.

Výzbroj a technika armád států NATO v současné době je vybavována moderními přístroji pro vidění v noci a pasívními tepelnými miřadly. To umožňuje vést bojovou činnost v noci a za omezené viditelnosti (zadymění, mlha, sníh, déšť atd.) se stejnou intenzitou jako ve dne. Proto soudobého nočního boje se mohou zúčastnit prakticky tytéž síly, jako ve dne.

Nepřetržitost bojové činnosti je podmíněna i charakterem soudobých bojů a operací. V jejich průběhu vševojskové svazky a útvary budou vést nepřetržitou bojovou činnost ve dne i v noci ke zničení uskupení nepřítele, členěných do značné hloubky, s cílem neposkytnout nepříteli čas a možnost obnovit bojeschopnost a organizovat odpor v novém prostoru. Plnění vojska stanovený úkol, musí být vždy připravena plnit další bez nejmenší přestávky.

K dosažení nepřetržitosti boje musí mít vojska možnost bez přerušení aktivní bojové činnosti doplňovat pohonné hmoty, ošetřovat bojovou techniku, doplňovat materiální prostředky a organizovat odpočinek vojáků. Vedení dlouhotrvajícího boje vyžaduje rovněž hlubokou bojovou sestavu a dostatek záloh různého určení; tak bude zabezpečeno jak nepřetržitě rozvíjení boje, tak i plnění dalších nenadále vzniklých úkolů.

Vznik jaderných zbraní a rostoucí účinnost klasických prostředků podstatně zvýšily úlohu **překvapení** v boji.

Dosažení překvapení v soudobém boji se však velmi zkomplikovalo. Vševojskové svazky, které mají stovky různých technik, je mnohem těžší utajit před průzkumem nepřítele, než v letech druhé světové války. Zdokonalování technických prostředků průzkumu, široké používání radiolokační, infračervené, televizní, laserové, teplo registrující a další techniky zvyšují možnosti nepřítele v průzkumu, umožňují mu získávat zprávy ve značně kratší době a v menší závislosti na počasí, denní a noční době a terénu.

To ztěžuje dosáhnout překvapení a vyžaduje, současně s uskutečněním opatření proti průzkumu nepřítele, neustále zdokonalovat prostředky a způsoby maskování a dezinformace, dodržovat nejpřísnější maskovací kázeň u vojsk.

V poválečných letech vlivem nových prostředků boje změnily se též otázky **všestranného zabezpečení boje**. Protitančková a protivzdušná obrana přerostla rámcem bojového zabezpečení a změnila se v součást vševojskového boje. Vznikl nový druh bojového zabezpečení — ochrana proti zbraním hromadného ničení. Z možnosti pravděpodobného nepřítele použít v současné době neutronové zbraně vyplývá požadavek hledat odpovídající prostředky a způsob ochrany vojsk na bojišti.

Podstatné zvýšení účinnosti bojové činnosti vojsk a zbraní na taktickém stupni na základě výsledků radioelektroniky způsobilo, že radioelektronický boj, který dříve nepřítel organizoval na operačním stupni, rozšířil se také na vševojskový boj.

Ve spojitosti se zavedením taktických raket do vojsk vznikla nutnost speciálních druhů zabezpečení, jako např. topogeodetické, meteorologické a další. Zvýšily se požadavky na průzkum všech druhů ke zjištění a určení polohy cílů a objektů nepřítele ve velké hloubce a v omezeném čase. Ženílní zabezpečení má nový úkol: průzkum a ničení rozsáhlých mnohých polí, zřizovaných nepřátelskými prostředky minování na dálku.

Rostoucí počet ztrát osob a techniky dále zvyšuje úlohu zdravotnického a technického zabezpečení boje.

Ve srovnání s minulými válkami je vševojskový boj v současné době složitější, vedený do velké hloubky, manévrový, dynamický a velmi intenzivní. Změnila se a přestala být jednoznačná jeho úloha v celkovém systému ozbrojeného zápasu. Jeho úloha se může měnit v závislosti na tom, jakými prostředky je vedena válka. V jaderné válce, na rozdíl od minulosti, strategie a operační umění budou nejen určovat úkoly taktice, ale v mnohých pří-

padech také předem rozhodovat o úspěchu jejich splnění. Hlavním cílem činnosti taktických sil a prostředků v těchto podmínkách bude realizovat jaderné údery, vedené na základě rozhodnutí nadřízeného velení.

Při vedení bojové činnosti bez použití jaderných zbraní bude těžiště úsilí polo-

ženo hlavně v taktické oblasti. Boj se stane jedním z nejhlavnějších prostředků operačního umění a strategie. Toto však neznamená, že taktická činnost bude izolována, osamocená. Nerozlučně spojená taktická činnost s operační a strategickou činností společně vytváří jednotný komplex, který zabezpečí vítězství ve válce.

Neustálý rozvoj výzbroje a vojenské techniky rozhodným způsobem ovlivňuje bojovou činnost a má za následek zásadní změny. Čím vyšší je účinnost prostředků boje zavedených do výzbroje, tím hlubší je vliv na změny v obsahu a charakteru vševojského boje, ve formách a způsobech organizace a vedení.

Své místo má i opačný vliv. Vševojskový boj rovněž ovlivňuje rozvoj výzbroje, klade určité požadavky na zdokonalování zavedených a rozpracovaných bojových prostředků; tím urychluje proces jejich obnovování. Spojitost mezi bojovou činností a prostředky jejího vedení má složitý dynamický charakter. Analýza těchto vzájemných spojitostí a zjišťování tendencí rozvoje umožňuje předvídat změny ve vojenském umění a neustále s nimi počítat v praktické práci vojenských kádřů.

Součinnost —

základ úspěchu útoku

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálmajora Lajoše Moroče, kandidáta vojenských věd, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ čís. 12/1979.

Vojenské umění současné doby hodnotí součinnost jako jeden z nejdůležitějších faktorů přípravy a vedení operací, ve kterých můžeme dosáhnout úspěchu jen dokonalou organizací a přesně sladěným úsilím všech sil a prostředků, a to na základě jediného zámyslu a plánu bojové činnosti. Součinnost uskutečňujeme mezi jednotkami, útvary, svazky a svazy různých druhů ozbrojených sil a druhů vojsk ale také v rámci těchto sil a vojsk. V závislosti na cílech a rozmachu bojové činnosti součinnost rozdělujeme na strategickou, operační a taktickou.

Strategická součinnost tkví ve sladěném využívání mohutných uskupení ozbrojených sil na jednom nebo několika válečných nebo strategických směrech k dosažení cílů strategické operace nebo války vcelku. V koaličních válkách organizujeme strategickou součinnost rovněž mezi ozbrojenými silami jednotlivých států a jejich uskupeními na válečném poli.

Operační součinnost rozumíme sladěnou činnost operačních svazů a svazků různých druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, organizovanou k dosažení cílů operace.

Taktickou součinnost organizujeme na stupni svazků, útvarů, jednotek a osádek (obsah), které se zúčastňují vševojskového vzdušného a protivzdušného boje v zájmu dosažení společného cíle sladěním palby, úderu a manévru.

Teorie a praxe strategické, operační a taktické součinnosti se značně rozvinuly v letech Velké vlastenecké války v průběhu vedení různých operací sovětských vojsk, kterých se zúčastnily všechny druhy ozbrojených sil, a to zvláště v útoku, kdy pozemní vojska působila v těsné součinnosti s letectvem a vojsky PVO.

S dalším rozvojem výzbroje a vojenské techniky, početního růstu a kvalitativních změn sil a prostředků, které se zúčastnily války, docházelo ke stále složitější organizaci součinnosti. V průběhu průlomu obrany nepřítel vedené operací k obklíčení a ničení silných nepřátelských uskupení měly v letech Velké vlastenecké války zvláštní význam nové formy součinnosti dělostřelectva a letectva s pěchotou a tanky, které rozpracovala sovětská vojenská věda.

V poválečném období, zvláště po zavedení raketových jaderných zbraní, zvýšení mobilnosti vojsk a ve spojitosti s tím i jejich bojových možností, stala se organizace součinnosti ještě více složitější, zvětšila se rozmanitost jejich forem a metod.

Sovětské vojenské umění, jehož základ tvoří leninské zásady o zákonitostech ozbrojeného boje a principy materialistické dialektiky a využívá bohatých zkušeností sovětských ozbrojených sil, rozpracovalo teorii součinnosti, metody její organizace a uskutečňování v boji a operaci. Velení spojených ozbrojených sil a nejvyšší vojenské velení států — účastníků Varšavské smlouvy úspěšně využívají těchto zkušeností v operační a bojové přípravě vojsk.

Nejvyšší velení a velitelský sbor Maderské lidové armády věnují značnou pozornost teoretickému rozpracování a zavedení soudobých způsobů organizace a uskutečňování součinnosti na různých stupních do praxe přípravy vojsk. V ústředních vojenských orgánech, na vysokých vojenských školách, ve štábech a u vojsk je v tomto směru organizována a dělána účinná vojenskovědecká a praktická práce.

Problematika součinnosti je široce vysvětlována ve vojenském tisku států — účastníků Varšavské smlouvy a v tisku spřátelených armád, kde probíhají intenzivní vojenskovědecké výzkumy problémů organizace a udržování součinnosti, zvláště v útočných operacích, které vedou vojska v podmínkách používání jaderných zbraní.

Jak potvrzují zkušenosti z vedení operací v průběhu druhé světové války, z lokálních válek a cvičení, ale také teoretické rozpracování tohoto velmi složitého problému, k úspěšnému vedení operace (boje), zejména útočné, je nutné přesně sladit co do času, čar (prostorů) a úkolů činnost všech podřízených, přidělených a podpůrných sil a prostředků a rovněž sousedů.

Organizace součinnosti na kterémkoli stupni velení je bezpochyby nezbytnou a hlavní povinností velitele a jeho štábu. Příprava operace (boje) a organizace součinnosti musí být jediným nerozlučným procesem. Velitel při přijímání neoptimálnější varianty rozhodnutí, kterou zpracovává na základě úkolu a zámyslu nadřízeného velitele, současně podrobně sladí činnost podřízených, přidělených a podpůrných vojsk do celé hloubky operace (boje).

Při zkoumání organizace a uskutečnění součinnosti vyskytují se názory o nutnosti rozpracování několika variant. Jak ovšem ukazují zkušenosti, má to za následek rozptýlení úsilí, nejistotu a méně přesné rozpracování způsobu plnění společných úkolů různými silami.

Proto při organizaci součinnosti musíme v první řadě přesně sladit společné úsilí vojsk na základě rozhodnutí na operaci (boj) a stanovených úkolů svazků a útvarů. Současně se musíme snažit organizovat součinnost také podle dalších variant, zvláště v těch případech, když hlavní varianta byla podrobně rozpracována, přijata a doručena vykonavatelům a kdy má velitel k dispozici dostatek času. Přitom musíme počítat s tím, že rychlý průběh vedení soudobých operací, jejich vysoká dynamika a s tím spojená rostoucí neurčitost v činnosti vojsk, nutně vyžadují podle možností vždy předvídat různé varianty plnění bojových úkolů a způsobů sladěného využívání různých druhů vojsk.

Vyskytují se rovněž názory na to, kdy, jak a za jakých podmínek organizovat součinnost v útočné operaci. Součinnost na taktickém stupni organizujeme zpravidla v terénu, zanedlouho po vyhlášení rozhodnutí velitele a stanovení úkolů podřízeným a součinnostními silám a prostředky.

Jinak je to s organizací součinnosti na stupni operačního svazu. Tady, podle názoru mnohých odborníků bychom měli ustoupit od tradičních způsobů. Např. západní vojenští teoretikové soudí, že organizovat součinnost v útoku na operačním stupni není vůbec účelné. Správnost podobných názorů zdůvodňují tím, že není možné vidět celý prostor terénu pásma útoku svazu a svazku (nebo jen jeho omezenou část), dále nebezpečím zjištění skupiny účastníků součinnosti ve spojitosti s rostoucími možnostmi prostředků průzkumu nepřítele, neúčelným odváděním pozornosti velitelů svazů a svazků od plnění hlavních úkolů přípravy operace v tak důležitém a závažném období jako je organizace operace (boje).

Na základě toho často vyvozují závěry, že ve svazu a svazku není účelné organizovat součinnost na tom místě, kde velitel svazu (svazku) vyhláší své rozhodnutí a stanoví úkoly. Považují za nutné, aby tito velitelé před organizací součinnosti vyčlenili podřízeným určitý čas ke studiu rozkazu a přijatého rozhodnutí a teprve potom vydali pokyny pro organizaci součinnosti.

K organizaci součinnosti musíme podle mého názoru přistupovat na základě konkrétně vzniklé situace. Přitom v jakékoli situaci součinnost musíme organizovat. Rozdíl bude jen v metodách její organizace. Např. velitel operačního svazu (velitel svazku) v průběhu bojové činnosti nebude mít zpravidla možnost svolávat všechny velitele podřízených a podpůrných vojsk. V takovém případě vykonavatelé dostávají větší částinu od velitele svazu (svazku) bojové úkoly ve formě krátkých nařízení, předávaných s využitím spojovacích prostředků nebo prostřednictvím směrových (styčných) důstojníků. V této situaci zanedlouho po předání nařízení vojskům je výhodné odesílat pokyny pro organizaci součinnosti.

Při přípravě útočné operace (boje), kdy faktor času neovlivňuje charakter uskutečňovaných opatření, součinnost organizujeme nejprve podrobně v terénu. Potom rozpracujeme otázky sladěného využití všech sil a prostředků, které se zúčastňují operace na předem připraveném plastickém stole (maketě terénu), který můžeme doplnit pro upřesnění jednotlivých úkolů mapami velkého měřítka.

Na přípravu plastického stolu potřebujeme značné množství času, a proto k poskytnutí pomoci podřízeným štábům, plastický stůl ve formě jednotlivých prvků (kusů) připravujeme předem z pěnové (lehké) plastické hmoty do celé hloubky operace. Takový plastický stůl, který zobrazuje potřebný povrch terénu, silniční síť a zvláště důležité terénní předměty v příslušném měřítku, můžeme podle získaných zkušeností připravit za 1–2 hodiny.

U svazů a svazků, na podkladě jednotného vzoru, rozpracováváme kromě toho potřebné dokumenty pro součinnost, ve kterých uvádíme:

- způsob součinnosti co do úkolů, období a prostoru,
- prvky operační (bojové) sestavy svazu (svazku), podpůrných sil a způsob jejich součinnosti co do času a prostoru (čar),
- doby změny podřízenosti a přemístění dělostřelectva a dalších posilových prostředků v průběhu operace,
- signály součinnosti, vzájemného poznávání atd.

Rychle připravená maketa terénu (plastický stůl) a dokonale rozpracovaný návrh plánové tabulky součinnosti, připravené ve štábu, značně zkracuje dobu, kterou potřebuje velitel na organizaci součinnosti. Velitelský sbor Maďarské lidové

armády má bohaté zkušenosti z organizace součinnosti ve zkrácené době. Dosahuje toho zejména:

- včasným rozpracováním (přípravou) stálých (obecně platných) prvků plánové tabulky součinnosti,
- širokým zavedením formalizované dokumentace,
- přesnou organizací součinnostního spojení,
- dalšími opatřeními, která připravují štáby a vojska.

Při rozboru způsobu práce velitele svazu (svazku) při organizaci součinnosti se vyskytují názory, že příslušný velitel musí osobně určovat a organizovat sladěný bojového úsilí, činnost vojsk a vydávat příslušné pokyny podřízeným a podpůrným vojskům. Vyskytují se i takové názory, že je účinnější a účelnější způsob, kdy velitel svazu (svazku) při organizaci součinnosti umožní projevit větší iniciativu podřízeným velitelům, velitelům podpůrných vojsk a náčelníkům služeb, kdy sám by jen koordinoval a usměrňoval obsah součinnosti.

Nejlepší způsob podle mého názoru je ten, kdy velitel svazu (svazku) s využitím makety terénu (plastického stolu) a návrhem plánové tabulky součinnosti, za přítomnosti podřízených velitelů a velitelů podpůrných vojsk nařizuje úkoly pro organizaci součinnosti přesně podle období, prostoru (čar) a času. Tento způsob práce vyplývá z vševojskového charakteru soudobé činnosti. Tento způsob nevylučuje, ale předpokládá vylučnutí návrhů podřízených velitelů a velitelů součinnostních svazků (útvárů, jednotek) a vypracování neoptimálnější varianty splnění taktických úkolů. Návrhy dokumentů pro součinnost po organizaci součinnosti upřesňujeme, schvalujeme a doručujeme vykonavatelům.

Hlavní požadavek, který klademe na velitele a štáby při organizaci a uskutečňování součinnosti spočívá v tom, aby od okamžiku zahájení přípravy bojové činnosti až do splnění stanovených úkolů tvůrčím způsobem přistupovali k řešení složitých úkolů spojených se sladěním činnosti vojsk, rychle reagovali na všechny bojové situace a přijímali příslušná rozhodnutí k upřesnění součinnosti. To je zvláště důležité v době zasazování druhého sledu a záloh do boje, při překonávání vlnných překážek, odrážení protiúderů a protiztečí nepřítelů, při použití jaderných zbraní nepřítelů.

V těchto případech, v souladu se vzniklou situací, velitel operačního svazu (svazku) osobně s využitím štábu přijímá opatření k upřesnění nejen úkolů podří-

zeným vojskům, ale také způsobů součinnosti. Přitom je nezbytné zabezpečit pro podřízené velitele možnost aktivní a iniciativní činnosti, samostatnost při přijímání rozhodnutí, která napomáhají dosažení společného cíle.

Důležitý význam má dále podrobné

hodnocení vzniklé situace, protože bez toho nemůžeme organizovat ani uskutečňovat součinnost. Proto jedním z nejdůležitějších úkolů, které má velitel a štáb řešit, je operativní výměna informací mezi všemi podřízenými a součinnostními vojsky.

Vojska a štáby Maďarské lidové armády uskutečňují část svých velitelsko-štáb-ních a vojskových cvičení v těsné součinnosti s bratrskými ozbrojenými silami států — účastníků Varšavské smlouvy. To vyžaduje sladěnou činnost vojsk různé národní podřízenosti a vytváří nové problémy při organizaci součinnosti. Dokonalé studium těchto problémů a zpracování příslušných závěrů a návrhů jsou důležitým úkolem. Plnění tohoto úkolu se musí aktivně zúčastnit všechna zařízení, která se zabývají vojenskovědeckou prací, štáby, vojenští teoretikové a specialisté z praxe.

z kapitalistických armád

ŘÍZENÉ STŘELY S PLOCHOU DRÁHOU LETU

Podplukovník ing. Ladislav Švihel, CSc.

Vývoj řízených střel s plochou dráhou letu zahájili na základě požadavků ministra národní obrany USA američtí konstruktéři v roce 1972, a to v rámci vojenského letectva a vojenského námořnictva. Koordinovaný vývoj těchto nových bezpilotních prostředků vzdušného napadení vycházel z požadavků na použití malého výkonného a trvale pracujícího reaktivního motoru s možností využít aerodynamického letu a vzájemné zaměnitelnosti většiny prvků ve všech variantách řízených střel (ALCM, SLCM, GLCM).

Je skutečností, že vývoj a zkoušky těchto nových řízených střel USA taktického a strategického určení probíhaly po uzavření smlouvy SALT 1. Ke zkouškám s těmito řízenými střelami přistouplilo americké vojenské velení v roce 1976, a to i v podmínkách vyjádřeného nesouhlasu SSSR s některými návrhy představitelů USA na změny dohod, dosažených ve Vladivostoku. Snaha Sovětského svazu a dalších socialistických zemí, zaměřená na odstranění hrozby jaderné války, na rozšíření mírové spolupráce mezi státy se setkala i v průběhu plnění smlouvy SALT 1 ze strany USA a imperialistických kruhů s protiakcí, která posilovala závody ve zbrojení jak v USA, tak v členských zemích NATO. Soudruh Brežněv k těmto problémům dopisovateli listu Pravda prohlásil: „Tato tendence závodů ve zbrojení byla pro lidstvo vždy nebezpečná. V současné době je ještě nebezpečnější v tom, že se ve světě objevují stále barbaršější prostředky vedení války“.

Vojenskopolitické vedení USA se snaží realizovat hlavní opatření své vojenskostrategické koncepce „realistického odstrašování“ vytvářením stále dokonalejších prostředků a tím získat převahu nad Sovětským svazem. V poslední době vojenskoprůmyslový komplex zesílil snahu mimo jiné k dokončení vývoje zkoušek a zahájení výroby řízených střel s plochou dráhou letu (Cruise Missile) (dříve používán také nesprávný název křídlaté rakety) a tím dát impuls k novému závodu ve zbrojení mezi kapitalistickými a socialistickými zeměmi.

Smlouva SALT 2 mezi SSSR a USA, kterou podepsali v červnu ve Vídni s.

Brežněv a prezident USA J. Carter, však stanoví zejména v článku VIII. a IX. a v Protokolu v článku II. dočasné omezení k vývoji řízených střel s plochou dráhou letu s doletem vyšším než 600 km. Článek VIII. stanoví: „Obě strany se zavazují, že nebudou provádět letové zkoušky řízených střel s plochou dráhou letu o doletu přes 600 km nebo ASALM (ASALM je zkratka Advance Strategic Air Launched Missile — modernizovaná strategická letecká protizemní RS) z létajících objektů...“. V článku IX. jsou stanovena další omezení: „Obě strany se zavazují nevyvíjet, nezkoušet a nevyrábět: a) ... řízené střely s doletem vyšším než 600 km pro zařízení na plavidlech, jež nejsou ponorky, a rovněž odpalovací zařízení pro tyto RS; b) stacionární odpalovací zařízení pro balistické nebo řízené střely s plochou dráhou letu, pro umístění na dně oceánů, vnitrozemských vod a vnitrozemských nádrží...“. Ve druhém bodu článku IX. se „obě strany zavazují, že nebudou dělat z létajících objektů letové zkoušky řízených střel s plochou dráhou letu o doletu přes 600 km, vybavených vícenásobnými samostatně naváděnými bojovými hlavicemi a neumísťovat řízené střely s plochou dráhou letu na létajících objektech.“ (Rudé právo 19. 6. 1979.)

Protokol ke smlouvě stanoví dobu platnosti těchto omezení do konce roku 1981, kde ve II. článku stanoví přesná obsahová omezení a rovněž přesné definice pojmu „řízených střel s plochou dráhou letu“. Z těchto ustanovení můžeme vyvodit, že omezení směřuje pouze na strategické verze střel s dosahem nad 600 km, odpalovaných z objektů na moři nebo na souši, vybavených vícenásobnými a samostatně naváděnými bojovými hlavicemi.

Za řízené střely s plochou dráhou letu jsou považovány nepilotované řízené prostředky dopravy zbraní, vybavené vlastním pohonem, jejichž let po větší část jejich dráhy je zajišťován aerodynamickou silou.

V souladu s podepsanou smlouvou SALT 2 úsilí USA a jeho spojenců v NATO směřuje k dokončení vývoje a zavedení hromadné výroby pro potřeby vojsk „taktické verze“ s dosahem do 600 km. Vzhledem k přijatým závazkům USA o nerozšiřování jaderných zbraní počítají členské země NATO, že zahájí koordinovaný vývoj obdobných prostředků (NSR, Velká Británie a v budoucnu i další země). Tento postup má zabezpečit nejen realizaci strategických zájmů USA, ale i zájmů států NATO při zahájení a vedení války v Evropě proti zemím Varšavské smlouvy. Podle názorů vojenských specialistů NSR mají

tyto řízené střely splnit úlohu konvenčního nebo jaderného prostředku při zahájení a v průběhu války a mají být použity k úderům na objekty zejména při nenarušeném systému protivzdušné obrany protivníka.

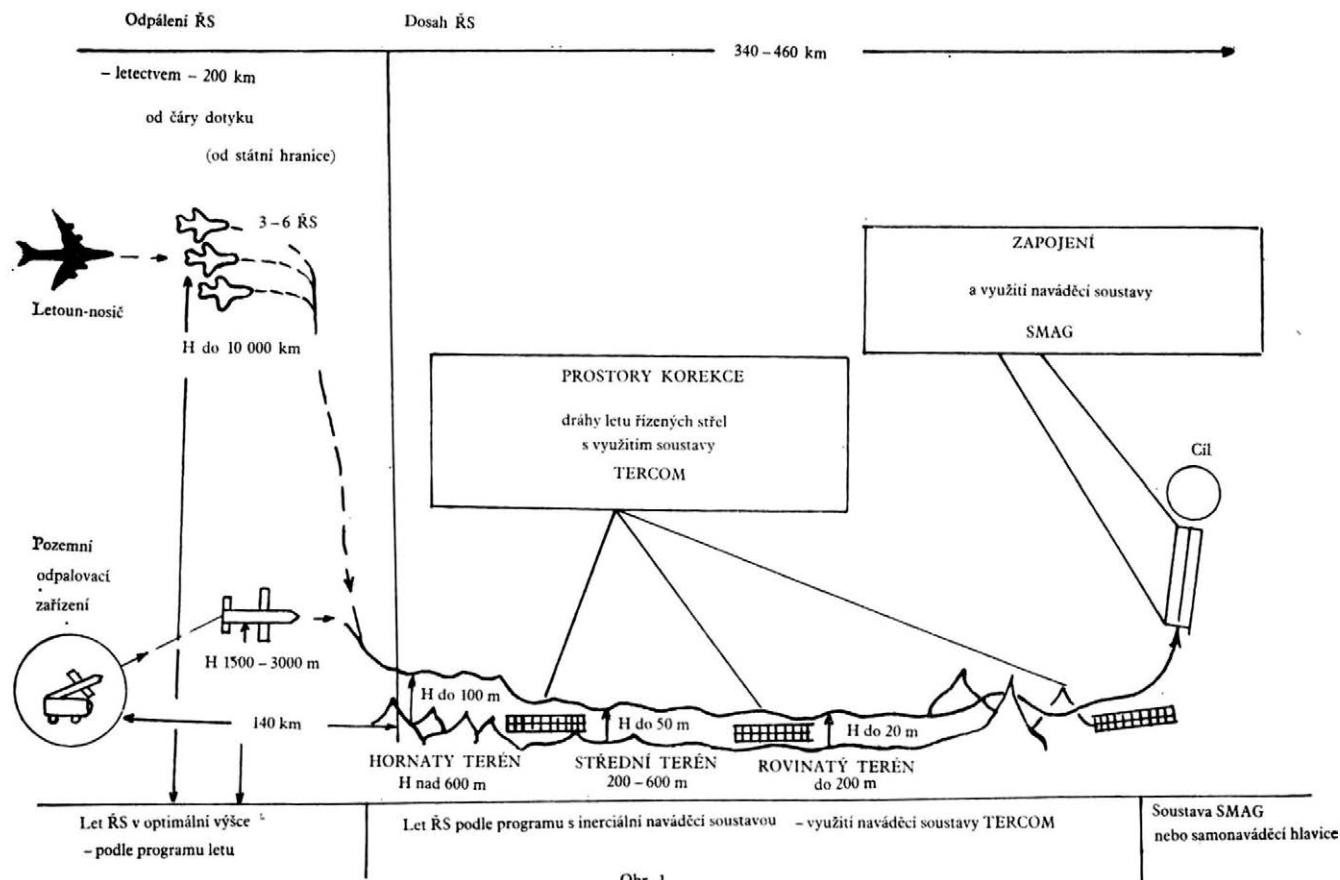
K zabezpečení těchto požadavků byly výzkumnými a výrobními závody vojenského letectva a vojenského námořnictva vytvořeny dvě základní verze řízených střel, které mají většinu shodných rysů v tvaru střel, ve využití reaktivního motoru a řídicího systému.

Tvar řízených střel s plochou dráhou letu je podobný v těle střely, odlišný v křídlech. Řízené střely vyvinuté pro potřeby letectva americkou firmou Boeing (ALCM) vycházejí z využití konstrukcí letounů, tvar křídla má zkosení vzad o 35°. (ALCM — Air — launched Cruise Missile.) Řízené střely pro ponorky a námořní plavidla (SLCM) vycházejí z tvarů torpedového zařízení, jsou řešeny jako monoplány s křídlem uprostřed těla střely. (SLCM — Sea — launched Cruise Missile (Submarine — launched). Křídla ve středu i v zadní části jsou vysouvací.

Konstrukce těchto řízených střel byla podle západního tisku umožněna plným využitím vědeckotechnických poznatků v oblasti lehkých, vysoce efektivních a malorozměrných motorů, naváděcích systémů pracujících na nových principech, využitím přesnosti minipočítačů a také radiotechnického zařízení k přesné dopravě zejména jaderných bojových hlavic.

Malorozměrný turbinový motor vyvinutý firmou Williams Research zabezpečuje cestovní rychlost 0,7 M až 9,85 M a vyzařuje velmi slabé infračervené záření. Množství paliva je pro každou verzi podle stanoveného dosahu odlišný. Pro strategické verze vzdušného určení s dosahem 1100 až 2700 km a námořního určení s dosahem 2700—5000 km se počítá s vyšším objemem paliva.

Naváděcí soustava řízených střel s plochou dráhou letu je vybavena inerčním systémem s třemi a více akcelerometry, umístěnými na gyrostabilizované základně. Tato soustava zabezpečuje, že za 1 hodinu letu může dojít k chybě až 750 m ve vzdálenosti. Po více hodinách letu může řízená střela vlivem povětrnostních podmínek a nepravdivosti chodu motoru mít i několikakilometrovou úchytku. K zabezpečení vysoké přesnosti zásahu cíle (Pru 30 m, Pru — pravděpodobná kruhová úchytky) jsou na stanovené trase letu střely v časových úsecích prováděny kontroly odchylky letu, na základě předem zjištěné a vypočítané nadmořské výšce terénních bodů na dráze letu (údaje

Obr. 1

jsou v paměti řídicího systému), provedena srovnání se zjišťovanými údaji palubním rádiovýškoměrem a pomocí palubního počítače vypočtena oprava a vydáván povel autopilotu k navedení RS na stanovenou dráhu letu. Profil dráhy letu řízených střel — viz **obr. 1**.

Ke stanovení skutečného místa, kde se střela nachází se používá navigační soustavy TERCOM (Terrain Constour Matching), který zajišťuje potřebné údaje srovnáváním profilu terénu při průletu střely nad stanovenými prostory v bodech kolerace. (Navigační soustava TERCOM je součástí inerciálního navigačního systému TAINS (Tercom-aided Inertial Navigation System). Kde stanovení přesné polohy střely je využívána číselná mapa terénu v rozměrech 2X10 km, rozdělená na čtverce po 100 m (50 nebo 30 m) s udáním hodnoty nadmořské výšky zemského povrchu. K zabezpečení celého letu střely a kolerací jsou do samočinného počítače (do paměťového zařízení) zavedeny předem vybrané nadmořské výšky úseku terénu v souladu s programem letu. Na jedné střele je možné do paměti počítače uložit údaje až 20 číselných map, což zabezpečuje mnohonásobnou koleraci letu. Při použití inerciálního navigačního systému a navigační soustavy TERCOM činí úchylka řízených střel od stanovené dráhy do 20 m.

Ke zvýšení přesnosti navedení řízených střel se perspektivně počítá s využitím globálního družicového systému, zvláště u raket strategického určení. Tento navigační družicový systém mají vytvořit družice rozmístěné na oběžných drahách tak, aby nad bojištěm byly v kteroukoli dobu alespoň 4 družice, které budou vysílat synchronizované kódované signály pro příjem speciálních přijímačů řízených střel. Palubní přijímače řízených střel na základě časově a prostorově odlišných signálů stanoví polohu střely v prostoru s přesností do 10 m a zabezpečí let na velké vzdálenosti.

K dosažení vysoké přesnosti řízených střel s plochou dráhou letu se na konci dráhy letu předpokládá využít další kolerací soustavy SMAC (Scene — Matching Area Correlator), založené na využití negativního filmového záznamu, na němž je předem nafilmován terén a zakreslen cíl. V poslední části dráhy letu (v dále asi 25 km) se současným zvýšením rychlosti až na 1 M se porovnává optický obraz dráhy letu a cíle se snímanou skutečnou dráhou letu řízené střely, až se obrazy kryjí. Tímto systémem má být zabezpečena vysoká přesnost zásahu, nepřevyšující úchylku větší než několika metrů. Pod-

Tabulka 1

Typ		Označení	Rychlost v km/h	Dosah v km	Bojová část	Navigační soustava	Úchylka	Nosič
Cruise Misile	ALCM	A	700-1000	1100-1300	konvenční jaderná	TERCOM	do 30 m	strategické letouny
		B	700-1000	2200-2700	170-200 kt	TERCOM	do 30 m	strategické letouny
	SLCM	taktická	700-1000	600	konvenční jaderná	TERCOM	do 30 m	námořní letouny
		strate- gická	700-1000	2700-5000	170-200	TERCOM	do 30 m	lodě, ponorky, strategické letouny
	GLCM	taktická	700-1000	480-600	konvenční jaderná	TERCOM	do 30 m	pozemní letouny

mínkou použití tohoto systému je denní doba a příznivé meteorologické podmínky.

Tyto systémy řízení a navádění řízených střel s plochou dráhou letu jsou společné pro letecké, námořní i pozemní varianty těchto RS. Zahraniční tisk uvádí v souladu s vývojem střel a zveřejnění výsledků z průběžného ověřování typy a jejich hlavní takticko-technické údaje — viz **tabulku 1**.

Názory vojenských představitelů USA a států NATO se shodují v tom, že řízené střely s plochou dráhou letu mohou být při zahájení i vedení ozbrojeného konfliktu použity proti různým, převážně stacionárním objektům civilního a vojenského charakteru. Naváděcí soustava má umožnit těmto řízeným střelám proniknout k objektům se silnou protivzdušnou obranou. Údaje s takticko-technickými daty a názory na použití těchto řízených střel s konvenční nebo jadernou bojovou částí a schéma letu střel dávají vcelku oprávněný závěr, že mohou a budou používány proti hlavním a často rozhodujícím objektům se silnou protivzdušnou obranou. Vysoká přesnost zásahu má umožnit konvenční bojovou částí napadat různé i malorozměrné objekty, s jadernou (o ekvivalentu až 200 kt) ničit i velmi odolné a vhodně umístěné objekty v silně členitém terénu. Značný dosah řízených střel „taktického dosahu“ umožňuje napadat a ničit objekty nejen v taktické, ale i operační hloubce (při vzdálenosti odpalovacího zařízení 140 km od čáry dotyku nebo státních hranic do hloubky 340–460 km).

Názory vojenských představitelů USA na použití strategických řízených střel s plochou dráhou letu vyjádřil americký admirál H. Bragley v článku uveřejněném v *Internacion Wehr Review*. Podle těchto názorů budou tyto řízené střely použity zejména proti svazkům pozemního vojska a vzdušných sil členských zemí Varšavské smlouvy a na důležité civilní objekty (velká města) v souladu s dosahem střel až po Moskvu. Půjde o možnosti jejich použití zejména ze Středozemního moře a přilehlých oceánů k zemím NATO na západním okraji Evropy.

Uveřejněné názory na použití řízených střel s plochou dráhou letu se nejen shodují, ale také liší. Zatímco Spojené státy Americké mají zájem na zavedení rozpracovaných variant a použití strategických prostředků k realizaci globálních zájmů, jejich spojenci v NATO usilují o získání a využití tzv. taktické verze řízených střel pro potřeby vedení války v Evropě. Spojené státy americké pro potřeby evropského válčiště k uspokojení požadavků svých atlantických spojenců chtějí ale-

spoň z počátku využít taktické verze řízených střel s označením GLCM a SLCM s tím, že budou využívány zejména pro potřeby ozbrojených sil USA. Vojenští představitelé USA předpokládají použití řízených střel taktického dosahu v počátečním období k napadení objektů protivzdušné obrany a PVOS protivníka na předpokládaných směrech a v pásmech průletu svého stíhacího bombardovacího letectva k vytvoření bezpečných, širokých koridorů bez aktivních prostředků PVO protivníka. Na základě takového záměru rozpracovávají zásady a nové možnosti pro své letectvo.

Spojenci USA v NATO chápou tyto možnosti a výhody pro Spojené státy americké, ale současně usilují o získání těchto řízených střel pro sebe, a to cestou jednání, nebo i nákladnější cestou vlastního koordinovaného výzkumu a vývoje obdobných střel. Získáním těchto moderních prostředků by NATO jako celek mohl v souladu s americkými názory usměrnit použití druhů vojsk a zejména využití taktického letectva k plnění aktivních úloh proti pohyblivým objektům protivníka.

Z taktických prostředků řízených střel s plochou dráhou letu mohou podle shrnutí zahraničního tisku být v nejbližší době v souladu se SALT 2 použity řízené střely odpalované z pozemních zařízení a vypouštěné z letounů vojenského námořnictva a od roku 1982 i strategické prostředky vojenského letectva a vojenského námořnictva.

Řízené střely s plochou dráhou letu mají v nejbližší době, spolu s RS Pershing 1A a Pershing 2 s doletem nad 2000 km, přispět k podstatnému zkvalitnění jaderného potenciálu NATO. Zejména pozemní verze je určena pro evropské válčiště jako prostředek jaderného napadení. Zkoušky a poznání hlavní zásady použití potvrzují, že pozemní odpalovací zařízení budou rozmístěna asi 140 km od čáry dotyku (od státních hranic). Pro použití těchto prostředků v pásmu proti ČSSR z toho vyplývá, že mohou napadat cíle v hloubce vševojskových armád i ve větší hloubce, u prostředků PVO a PVOS i blíže k přednímu okraji.

Vzhledem k tomu, že zavedení těchto prostředků bylo ve smlouvě mezi SSSR a USA potvrzeno, jsou úplné a hluboké znalosti nejen takticko-technických údajů, ale zejména zásad použití velmi aktuální. Přijetí závěru, že jde o vzdušné prostředky a tedy, že hlavní zodpovědnost za jejich zjišťování a ničení je péčí vojska PVO, by bylo nesprávné, a to z mnoha důvodů.

Odpalovací zařízení pozemního určení mají být nástavbou na podvozky pásových, převážně obrněných vozidel, schopných překonávat v krátké době značné vzdálenosti nejen na komunikacích, ale i v terénu. Budou-li rozmísťovány v blízkosti prostorů rozmístění řízených střel Pershing a PLRS Nike Hercules, není reálné, aby byly zjišťovány prostředky PVO. Zjišťování a sledování letu řízených střel na uvedené vzdálenosti, za předpokladu jejich manévrování v malých výškách a s využitím terénu, rovněž nevytváří podmínky pro jednostranné využití prostředků PVO. Vzhledem k tomu, že mohou působit proti různým objektům zejména v operační hloubce a budou rozmísťovány za sestavou prvosledových armádních sborů armád NATO, jeví se jako účelné zjišťovat jejich prostory rozmístění zejména vojskovými orgány vševojskové armády a vyššími stupni, a to v návaznosti s využitím prostředků radiotechnických prostředků a vzdušného průzkumu.

Použitá inerciální naváděcí soustava prokazuje, že systém navedení není možné rušit. Boj s těmito řízenými střelami bude spojen, obdobně jako u jiných prostředků jaderného napadení, k činnosti zasazených orgánů v hloubce sestavy nepřítel, a to od uvedených prostorů rozmístění postupně až k přednímu okraji a nad vlastním územím. K efektivnímu boji bude třeba využít jedné z největších nevýhod těchto řízených střel, a to poměrně pomalý let, který bude dosahovat v průměru 0,7 M.

Budou-li řízené střely nad územím nepřítel převážně využívat optimální výšky od 1500 do 3000 m, pak je možné

sledovat je vojskovými orgány průzkumu s využitím optických prostředků. Budou-li nad územím našich vojsk využívat nízkého letu od 20 do 100 m, pak budou pozorovány zasazenými průzkumnými orgány všech druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb a od jednotek a útvarů od pozorovatelů přes obsluhy aktivních prostředků k jejich ničení.

Současné poznatky z vývoje a zkoušek řízených střel s plochou dráhou letu a rovněž názory amerických vojenských specialistů vytváří názor, že boj s těmito moderními prostředky bude velmi složitý. Američtí specialisté plně počítají s tím, že poměrně malé rozměry rakety, jejich let v malých výškách s maximálním využitím terénu bude velmi ztěžovat činnost prostředků PVO protivníka. Ke zjištění radiolokátory prostředků protivzdušné obrany střela v optimální výšce vytváří mnohem menší obraz než ostatní letouny a motor vyzařuje jen slabé infračervené záření, což má celkově značně snížit zjišťování a ničení těchto střel.

V závěru článku můžeme avést, že řízené střely s plochou dráhou letu jsou nejen perspektivním, ale i velmi nebezpečným aktivním konvenčním a jaderným prostředkem USA a perspektivně i NATO. K efektivnímu boji s těmito zaváděnými prostředky bude potřebné získávat trvale všechny poznatky jak technických údajů, tak možností použití tohoto operačně taktického prostředku jaderného napadení. K úspěšnému zjišťování a ničení bude třeba rozpracovat nejen zásady použití různých orgánů, ale zvládnout v krátké době i praktickou činnost velitelů a jednotek.

СОДЕРЖАНИЕ

Полковник Богумил Гниздо, кандидат философских наук, доцент

Определение понятия деятельности командного состава и штабов в вооруженной борьбе 3

Автор, исходя из основ марксистического понимания детерминизма, объясняет влияние природных детерминирующих факторов в войне и определяет решающее значение детерминирующих факторов социального характера, которые действуют с началом войны и в ее ходе, а также обуславливают принимаемые решения и деятельность командующих (командиров) и штабов.

Подполковник Йиржи Гржебичек

Место и значение командующего (командира) в предвидении 9

Автор объясняет главные предпосылки научного предвидения, его теоретическую и методологическую основу. В заключении он определяет основные предпосылки искусства предвидеть.

Майор Ян Коваржчик

Проблематика классификации законов войны 14

Автор разбирает три группы систем законов войны: общие законы войны, специфические законы войны, которые одновременно являются общими законами вооруженной борьбы и невооруженных форм боя, а также законы, действующие в отдельных аспектах вооруженной борьбы и невооруженных формах насилия. Автор объясняет их взаимосвязь и взаимообусловленность.

Карол Полакович

Еще один раз к обучению военных кадров 19

Автор откликается на статью, напечатанную в нашем журнале № 9/1979г. При этом он обращает внимание на слесобы и формы выполнения постановления ЦК КПЧ с 1972 года, касающегося области дальнейшего развития в обучении военных кадров в условиях ЧНА, его реализацию и некоторые уточнения для современного этапа.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Подполковник Ярослав Граздира

подполковник Владимир Пиларж

Ведение радиоэлектронной борьбы в общевойсковой операции 23

Авторы разбирают проблематику радиоэлектронной борьбы: в этапе подготовки фронтовой операции, в ходе отражения агрессии противника и при переходе войск в наступление, в прорыве подготовленной обороны и форсировании водных преград, при переходе сторон к применению ядерного оружия, а также в ходе развития операции и ввода в сражение второго эшелона и резервов.

Подполковник Йосеф Добровольны

Место работы и роль начальника разведки полка 30

Автор разбирает состав, оборудование и размещение места работы начальника разведки, обеспечение связи, обязанности офицеров в его местонахождении, методику работы, а также обязанности командира и начальника штаба общевойскового полка в организации разведки.

Подполковник Милослав Лаштувка

К развитию технических средств разведки 38

Автор на основе статьи, напечатанной в нашем журнале № 9/1978г. делает выводы о возможностях разведки и показывает, какими техническими средствами могут выполняться теоретические требования в практике.

Подполковник Ян Блуменштайн

Бой фронтовой авиации с вертолетами огневой поддержки противника . . . 42

Автор разбирает боевые действия фронтовой авиации при уничтожении вертолетов огневой поддержки (уничтожение в воздухе и на земле самолетами сверхзвуковой и дозвуковой скорости), организацию боя, а также руководство этим боем в звене общевойсковая армия – центр боевого управления воздушной армии.

Полковник Милослав Врабец

Химическое обеспечение мест управления 49

Автор разбирает содержание, цель и мероприятия химического обеспечения, силы и средства химического войска, выделенные для обеспечения указанных мест, а также планирование и руководство химического обеспечения.

Майор Вацлав Хвала

Тыловое обеспечение артиллерийской дивизии 59

Автор, на основе опыта из тылового обеспечения артиллерийской дивизии, разбирает его отдельные виды и сложности, связанные с обеспечением дивизии и бригад, главным образом в децентрализованном их применении в ходе операции при прорыве обороны противника.

Полковник Йиржи Тучан

Полковник Йиржи Тркола

Обеспечение войск питьевой водой 64

Авторы на основе вновь изданных нормативных документов и наставлений, разбирают значение обеспечения войск питьевой водой, нормативы расхода питьевой воды в полевых условиях, а также способы отработки этих вопросов.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Средства вооруженной борьбы и их влияние на общевойсковой бой 69

Взаимодействие – основа успеха в наступлении 75

ИНФОРМАЦИИ

Подполковник Ладислав Швигел, кандидат военных наук

Крылатые ракеты 79

Автор разбирает тактико-технические данные и возможности применения крылатых ракет тактического и стратегического назначения, как перспективных средств для нанесения ударов с воздуха.